

LATVIJAS UNIVERSITĀTES
JURIDISKĀS FAKULTĀTES
VALSTSTIESĪBU ZINĀTŅU KATEDRA

SATVERSMES TIESAS SPRIEDUMA IZPILDE

MAGISTRA DARBS

Autore: tiesību zinātnes profesionālās maģistra programmas
2.kursa 4.semestra studente

Katrīna Beļņina,

studentes apliecības numurs: kb16069

Zinātniskā vadītāja: **Asoc. prof., Dr.iur. Anita Rodiņa**

Rīga 2019

ANOTĀCIJA

Maģistra darbā aplūkota Satversmes tiesas sprieduma izpilde, kas ir neatņemama demokrātiski tiesiskas valsts un tiesību uz taisnīgu tiesu sastāvdaļa, kas tieši ietekmē personu pamattiesību aizsardzību un citu valsts pamatā esošu principu un vērtību aizsardzību.

Maģistra darba mērķis – noskaidrot, vai un kā tiek ievēroti, respektēti un izpildīti Satversmes tiesas spriedumi.

Darba ietvaros aplūkota Satversmes tiesas sprieduma nozīme demokrātiski tiesiskā valstī un tā juridiskā daba. Aplūkots un salīdzināts Latvijas un citu valstu konstitucionālo tiesu spriedumu izpildes kārtības normatīvais regulējums. IZanalizētas Satversmes tiesas pilnvaras *ex officio*, noteikt savu spriedumu izpildes kārtību, kā arī izpētīta un izanalizēta Satversmes tiesas spriedumu izpildes praktiskā realizācija. Izvērtēta iespēja Latvijā ieviest konstitucionālās tiesas sprieduma izskaidrošanas institūtu.

Darbā iegūtie rezultāti: secināts, ka Satversmes tiesas spriedumu izpilde galvenokārt saistīta ar grozījumu veikšanu normatīvā regulējumā. Sniegta analīze vai un kā Satversmes tiesas spriedumi tiek izpildīti. Secināts, ka Satversmes tiesas spriedumi nereti netiek saprasti, tai pat laikā netika gūta pārliecība par nepieciešamību ieviest Latvijā konstitucionālās tiesas sprieduma izskaidrošanas institūtu. Piedāvāts risinājums kā nodrošināt pilnīgu Satversmes tiesas sprieduma izpildi. Piedāvāts atsevišķa problēmjaucājuma, kas saistīts ar vispārējās jurisdikcijas tiesas atkāpšanos no Satversmes tiesas spriedumos sniegtās attiecīgās normas interpretācijas saistošās dabas, risinājums.

Atslēgvārdi – Satversmes tiesa, Satversmes tiesas spriedums, Satversmes tiesas sprieduma izpilde, Satversmes tiesas sprieduma izpildes kārtība, Satversme, saprātīgs likumdevējs.

ANNOTATION

The Master's Thesis describes the execution of the Constitutional Court's judgment, which is an integral part of a democratically legal state and also the part of the right to a fair court, which directly affects the protection of fundamental rights of persons and the protection of other principles and values which the state is based on.

The aim of the Master's thesis is to study if and how the judgments of the Constitutional Court are addressed, respected and executed.

The thesis describes the significance of the Constitutional Court's judgment in a democratically legal state and also its legal nature. There is also a comparison of normative regulation of the order of execution of judgments of constitutional courts of Latvia and other countries. Have been analyzed the *ex officio* powers of the Constitutional Court to set the procedure of execution of its judgments. The practical implementation of the execution of the Constitutional Court judgments has also been studied and analyzed. The possibility to introduce in Latvia an institute for explaining the Constitutional Court judgment has been evaluated.

Results obtained in the thesis: it is concluded that execution of the Constitutional Court judgments is mainly related to making amendments to the normative regulation. An analysis is provided on how the Constitutional Court judgments are executed. It was concluded that the judgments of the Constitutional Court are often misunderstood; at the same time there was no conviction about the necessity to introduce in Latvia the institute for explaining the Constitutional Court's judgments. A solution is offered to ensure full execution of the Constitutional Court judgment. A solution to a separate issue is provided, which is related to the resignation of the court of general jurisdiction from biding nature of related norm interpretation provided in the judgments of the Constitutional Court.

Keywords – Constitutional Court, Constitutional Court Judgment, Execution of Constitutional Court Judgment, Procedures for Execution of Constitutional Court Judgment, Constitution, Reasonable Legislator.

SATURS

IEVADS	5
1.SATVERSMES TIESAS SPRIEDUMA LOMA DEMOKRĀTISKI TIESISKĀ VALSTĪ	8
2.SATVERSMES TIESAS SPRIEDUMA JURIDISKĀ DABA	11
2.1. Satversmes tiesas sprieduma vispāršaistošs spēks.....	11
2.1.1.Satversmes tiesas sprieduma vispāršaistošs spēks kā normatīvā akta vispāršaistošs spēks	13
2.1.2.Satversmes tiesas spriedumā sniegtās attiecīgās tiesību normas interpretācijas ievērošana	15
2.2.Satversmes tiesas sprieduma galīgums.....	19
2.3.Satversmes tiesas sprieduma nepārvaramība.....	23
2.4. Satversmes tiesas sprieduma publiska pieejamība	27
3.SATVERSMES TIESAS SPRIEDUMA IZPILDES NORMATĪVAIS REGULĒJUMS UN SATVERSMES TIESAS TIESĪBAS NOTEIKT SAVU SPRIEDUMU IZPILDI.....	29
3.1.Satversmes tiesas sprieduma izpilde kā neatņemama demokrātiski tiesiskas valsts un tiesību uz taisnīgu tiesu sastāvdaļa	29
3.2.Satversmes tiesas sprieduma izpildes tiesiskais regulējums.....	31
4. SATVERSMES TIESAS SPRIEDUMA IZPILDES PRAKTISKĀ REALIZĀCIJA	37
4.1.Satversmes tiesas sprieduma izpilde, atkarībā no sprieduma veida	37
4.1.1.Satversmes tiesas spriedums, ar kuru apstrīdētā tiesību norma (akts) atzīta par atbilstošu augstāka juridiskā spēka tiesību normai (aktam) un tā izpilde.....	37
4.1.2.Satversmes tiesas spriedums, ar kuru apstrīdētā tiesību norma (akts) atzīta par neatbilstošu augstāka juridiskā spēka tiesību normai (aktam) un spēkā neesošu <i>ex nunc</i> un tā izpilde	41
4.1.3. Satversmes tiesas spriedums, ar kuru apstrīdētā tiesību norma (akts) atzīta par neatbilstošu augstāka juridiskā spēka tiesību normai (aktam) un spēkā neesošu <i>ex tunc</i> un tā izpilde	46
4.1.4. Satversmes tiesas spriedums, ar kuru apstrīdētā tiesību norma (akts) atzīta par neatbilstošu augstāka juridiskā spēka tiesību normai (aktam) un spēkā neesošu <i>pro futuro</i> un tā izpilde	57
4.1.5.Satversmes tiesas spriedums, ar kuru apstrīdētā tiesību norma (akts) atzīta par neatbilstošu augstāka juridiskā spēka tiesību normai (aktam) un spēkā neesošu <i>pro futuro</i> ar nosacījumu un tā izpilde.....	65
4.2.Satversmes tiesas sprieduma izskaidrošana.....	68
KOPSAVILKUMS	73
IZMANTOTĀS LITERATŪRAS UN AVOTU SARAKSTS.....	75

IEVADS

Mūsdienās par konstitucionālās tiesas esību demokrātiski tiesiskā valstī nav šaubu. Konstitucionālā tiesa nodrošina demokrātiski tiesiskas valsts principu un vērtību īstenošanu un aizsardzību, kā arī ir viens no svarīgākajiem cilvēka pamattiesību kā jaunāko laiku augstāko vērtību garants.

Šogad apīr 23 gadi, kopš dibināta Satversmes tiesa, kas apveltīta ar ekskluzīvu funkciju nodrošināt konstitūcijas – Latvijas Republikas Satversmes virsvaldību (prioritāti) un konstitucionālo taisnīgumu¹. Taču nav iespējams nodibināt konstitucionālismu, runāt par konstitūcijas virsvaldības, konstitucionālo vērtību un taisnīguma nodrošināšanu, ja Satversmes tiesas spriedumi netiek izpildīti. Neievērot, nerespektēt, neizpildīt konstitucionālās tiesas spriedumu nozīmē - ignorēt konstitucionālās tiesas fundamentālo lomu demokrātiski tiesiskā valstī.

Valsts prezidents Raimonds Vējonis 2019.gada 3.aprīlī oficiālā vizītē Satversmes tiesā, kuras laikā tika pārrunātas konstitucionālo tiesību aktualitātes Latvijā, kā arī jautājumi par Satversmes tiesas spriedumu izpildi, uzsvēra, ka Satversmes tiesas sprieduma izpilde ir viens no būtiskiem elementiem Latvijas kā demokrātiskas tiesiskas valsts darbībā.²

Latvijā konstitucionālās tiesas sprieduma izpildes kārtība un tās kontroles mehānisms nav normatīvi regulēts. Nav arī speciālā normatīvā regulējuma, kas noteiktu konstitucionālās tiesas sprieduma izskaidrošanas institūtu, ja lietas dalībniekiem vai kādai institūcijai tas šķistu neskaidrs. Nereti pati Satversmes tiesa, pamatojoties uz Satversmes tiesas likuma 31.panta 12.punktu, kas noteic, ka spriedumā var tikt ietverti „citi tiesas nolēmumi”, nosaka sprieduma izpildi pašā spriedumā.

Maģistra darba tēmas aktualitāti pamato relatīvi neliels esošo pētījumu skaits par Satversmes tiesas sprieduma izpildi. Autore vērtējumā līdz šim nav pievērsta nepieciešamā uzmanība tam, vai un kā tiek ievēroti, izpildīti Satversmes tiesas spriedumi.

Maģistra darba mērķis – noskaidrot vai un kā tiek ievēroti, respektēti un izpildīti Satversmes tiesas spriedumi.

Maģistra darba ietvaros, darba autore izvirzīja noteiktus uzdevumus:

- 1) pētīt un analizēt Satversmes tiesas sprieduma lomu demokrātiski tiesiskā valstī;
- 2) pētīt Satversmes tiesas sprieduma juridisko dabu;

¹Satversmes tiesas 18.01.2010. spriedums lietā Nr.2009-11-01, secinājumu daļas 5.punkts. Pieejams: http://www.satv.tiesa.gov.lv/web/viewer.html?file=http://www.satv.tiesa.gov.lv/wp-content/uploads/2016/02/2009-11-01_Spriedu-ms.pdf#search=. [aplūkots 06.04.2019.].

²Satversmes tiesā viesojas Valsts prezidents Raimonds Vējonis. Pieejams: <http://www.satv.tiesa.gov.lv/pressrelease/satversmes-tiesa-viesojas-valsts-prezidents-raimonds-vejonis/>. [aplūkots 06.04.2019.].

- 3) noskaidrot un salīdzināt Latvijas un citu valstu konstitucionālo tiesu spriedumu izpildes normatīvo regulējumu;
- 4) analizēt Satversmes tiesas pilnvaras *ex officio* noteikt savu spriedumu izpildi;
- 5) pētīt un analizēt Satversmes tiesas spriedumu izpildes praktisko realizāciju;
- 6) izvērtēt iespēju Latvijā ieviest konstitucionālās tiesas sprieduma izskaidrošanas institūtu.

Lai sasniegtu izvirzīto mērķi un uzdevumus, darbā ir izmantotas vairākas zinātniski pētnieciskās metodes: analītiskā metode, pētot tiesību aktus, prakses materiālus, kā arī tiesību zinātņu nozaru pētnieku uzskatu un viedokļa noskaidrošanai; salīdzinošā metode, salīdzinot Latvijas un citu valstu nacionālo tiesisko regulējumu attiecībā uz konstitucionālās tiesas sprieduma juridisko dabu, konstitucionālās tiesas sprieduma izpildi un tā kontroles mehānismu, kā arī salīdzinot Latvijas un citu valstu nacionālo tiesisko regulējumu attiecībā uz konstitucionālās tiesas sprieduma izskaidrošanas institūtu; induktīvā metode, no atsevišķiem gadījumiem praksē atvasinot vispārīgus secinājumus; deduktīva metode, autore no plaša teorētisko atziņu un vispārinājumu klāsta, izdarīja secinājumus par individuāliem aspektiem; vēsturiskā metode, izpētot konstitucionālās kontroles institūta attīstību, kā arī apskatot konstitucionālās kontroles institūta ieviešanu Latvijā.

Maģistra darba struktūru veido: ievads, četras nodaļas ar vairākām apakšnodaļām, kopsavilkums un izmantotās literatūras un avotu saraksts. Darba pirmajā nodaļā izanalizēta konstitucionālās tiesas, kā demokrātiski tiesiskās valsts neatņemamas sastāvdaļas nozīmē, kā arī tās sprieduma fundamentālā nozīme tiesību sistēmas sakārtošanā. Darba otrā nodaļa ir veltīta Satversmes tiesas sprieduma juridisko darbu raksturojošo pazīmju: vispāršaistošs (*erga omnes*) spēks, galīgs, nepārvarams, publisks - izpētei. Darba trešajā nodaļā ir apskatīta Satversmes tiesas sprieduma izpilde kā neatņemama tiesiskās valsts un tiesību uz taisnīgu tiesu sastāvdaļa, kas tieši ietekmē personu pamattiesību aizsardzību citu valsts pamatā esošu principu un vērtību aizsardzību, kā arī konstitucionālo tiesu un Satversmes tiesas sprieduma izpildes normatīvais regulējums. Analizētas Satversmes tiesas tiesības pašai noteikt savu spriedumu izpildes kārtību. Savukārt, darba ceturtajā nodaļā ir aplūkota Satversmes tiesas spriedumu izpildes praktiskā realizācija.

Darbā izmantotie avoti ir Lietuvas, Vācijas Federatīvās, Polijas, Čehijas, Kosovas Republikas, Spānijas Karalistes, Krievijas Federācijas, kā arī Latvijas Republikas tiesību akti, tiesību zinātnieku, Dr.iur. Anitas Rodiņas, Dr.iur. Jāņa Plepa, Dr.iur. Jāņa Neimaņa, Dr.iur. Gundegas Miķelsones, profesores, PH.D Inetas Ziemeles, un citu darbi, Lietuvas Republikas Konstitucionālās tiesas, Vācijas Federālās Konstitucionālās tiesas, Slovēnijas Republikas Konstitucionālās tiesas un Eiropas Cilvēktiesību tiesas prakse, Eiropas Padomes komisijas

“Demokrācija caur tiesībām” (Venēcijas komisija) un valstu konstitucionālo konferenču materiāli, citi juridiskie materiāli un statistikas avoti.

Darba apjoms bez izmantotās literatūras un avotu saraksta 74 lapas, ar to 88.

1. SATVERSMES TIESAS SPRIEDUMA LOMA DEMOKRĀTISKI TIESISKĀ VALSTĪ

Konstitucionālo tiesu izveidošanu Eiropā noteica vēsturiskie apstākļi, proti, globālās un sociālās kataklizmas – Pirmais un Otrais Pasaules karš. Lai gan Eiropā konstitucionālās kontroles institūts parādījās pēc Pirmā pasaules kara beigām, precīzāk, 1920.gada, kad Austrijas konstitūcijā (137.-148.pantā) tika noteikts Konstitucionālās tiesas pamats un kompetence pārbaudīt likumu konstitucionalitāti³. Šajā pašā gadā arī Čehoslovākijas Konstitūcijā tika paredzēta konstitucionālās tiesas izveidošana⁴. Taču tikai pēc Otrā Pasaules kara beigām, tas ir pēc 1945.gada ar mērķi novērst iespējamo sociālo kataklizmu atkārtošanos un iznīcību, radās nepieciešamība veidot tādu mehānismu, kas nodrošinātu demokrātijas un cilvēka pamattiesību aizsardzību.⁵ Proti, tikai pēc Otrā Pasaules kara konstitucionālās kontroles institūts tiek atzīts par legītimu un nepieciešamu, līdz ar to gūstot plašu izplatību.⁶ Tā vairākas Eiropas valstīs⁷ iedibina un nostiprina konstitucionālo kontroli “Eiropas izpratnē”, paredzot speciālu orgānu izveidošanu.

Mūsdienās, jāatzīst, ka par vienu no galvenajiem demokrātiski tiesiskas valsts priekšnoteikumiem kļuvusi konstitucionālā tiesa. Neviena demokrātiski tiesiska valsts, tostarp, Latvijas Republika (turpmāk – Latvija) nav iedomājama bez konstitucionālās tiesas. Citiem vārdiem sakot, konstitucionālā tiesa kļuvusi par obligātu demokrātiski tiesiskas valsts elementu, fundamentālu vērtību un neatņemamu sastāvdaļu.

Pirms divdesmit trim gadiem – 1996.gada 5.jūlijā likumdevējs pieņēma Latvijas valstij ļoti nozīmīgu lēmumu – izveidoja neatkarīgu valsts varas institūciju Latvijas Republikas Satversmes tiesu (turpmāk – Satversmes tiesa), kas tika apveltīta ar ekskluzīvu funkciju nodrošināt konstitūcijas – Latvijas Republikas Satversmes (turpmāk – Satversme)⁸ virsvaldību (prioritāti) un konstitucionālo taisnīgumu⁹.

³Bundes-Verfassungsgesetz, 1920/01 BGBl [Austrijas Republikas Konstitūcija]. Pieejams: <http://alex.onb.ac.at/cgi/content/alex?Aid=bg b&datum=19200004&seite=00000001>. [aplūkots 21.12.2018.].

⁴Constitutional court of the Czechoslovak republic and its fortunes in years 1920-1948. Pieejams: <https://www.usoud.cz/en/constitutional-court-of-the-czechoslovak-republic-and-its-fortunes-in-years-1920-1948/>. [aplūkots 21.12.2018.].

⁵Barak A. The Judge in a Democracy. United Kingdom: Princeton University Press, 2006, p.21.

⁶Schwartz H. The Struggle for Constitutional Justice in Post-Communist Europe. Chicago: The University of Chicago Press, 2000, p. 18-19.

⁷Pēc Otrā Pasaules kara konstitucionālās tiesa tika izveidota Vācijas Federatīvajā Republikā, Itālijas, Grieķijas, Portugāles, Kipras, Turcijas, Francijas Republikā un Spānijas Karalistē. Sk. Schwartz H. 2000, p. 19.

⁸Latvijas Republikas Satversme: LR likums. Pieņemts 15.02.1992. [21.12.2018.].

⁹Satversmes tiesas 18.01.2010. spriedums lietā Nr.2009-11-01, secinājumu daļas 5.punkts. Pieejams: http://www.satv.tiesa.gov.lv/web/viewer.html?file=http://www.satv.tiesa.gov.lv/wp-content/uploads/2016/02/2009-11-01_Spriedu-ms.pdf#search=. [aplūkots 11.12.2018.].

Neraugoties uz kritiku un valdības iniciēto mēģinājumu likvidēt Satversmes tiesu,¹⁰ tā apliecinājusi sevi kā augstāko instrumentu, demokrātijas un tiesiskuma sargāšanā, ikviena cilvēka tiesību un pamatbrīvību aizsardzībā. Savas darbības laikā Satversmes tiesa ieguvusi augstu sabiedrības novērtējumu un autoritāti. Satversmes tiesa ir tā valsts varas institūcija, kurai sabiedrība uzticas visvairāk.¹¹ Kā Satversmes tiesas konferencē “Konstitucionālās tiesas aktīvisms demokrātiskā valstī”, kas norisinājās 2016.gada maijā, atklāšanā norādīja Valsts prezidents Raimons Vējonis: “uzticība Satversmes tiesai veicina un nostiprina uzticību Latvijas valstij un taisnīgumam.”¹²

Atbilstoši Satversmes 85.pantā, Satversmes tiesas likuma 1.pantā noteiktajam, Satversmes tiesa likumā noteiktās kompetences ietvaros izskata lietas par likumu atbilstību Satversmei, kā arī citas ar likumu tās kompetencē nodotās lietas. Izsmēļoši Satversmes tiesā izskatāmās lietas ir minētas Satversmes tiesas likuma 16.pantā¹³. Tās kompetencē esošās lietas, Satversmes tiesa realizē saskaņā ar individuālo tiesvedības procesa veidu – Satversmes tiesas procesu¹⁴, kuru iespējams izbeigt jeb noslēgt divējādi – ar lēmumu par tiesvedības izbeigšanu vai spriedumu.

Tādējādi Satversmes tiesā ne visas ierosinātās lietas tiek izskatītas pēc būtības un noslēdzas ar spriedumu. Daļa lietu tiek izbeigta, ja iestājas kāds no Satversmes tiesas likuma 29.panta pirmajā daļā minētajiem pamatiem. Tā saskaņā ar Satversmes tiesas likuma 29.panta pirmajā daļā noteikto tiesvedību lietā var izbeigt līdz sprieduma pasludināšanai ar Satversmes tiesas lēmumu: 1) pēc pieteikuma iesniedzēja rakstveida lūguma; 2) ja apstrīdētā tiesību norma (akts) ir zaudējusi spēku; 3) ja Satversmes tiesa konstatē, ka lēmums par lietas ierosināšanu neatbilst Satversmes tiesas likuma 20.panta piektās daļas prasībām; 4) ja spēku ir zaudējusi norma (akts), atbilstība kurai tiek apstrīdēta; 5) ja pasludināts spriedums citā lietā par to pašu prasījuma priekšmetu; 6) citos gadījumos, kad tiesvedības turpināšana lietā nav iespējama.

¹⁰Belousova R. Par un ap Satversmes tiesu. Intervija ar Satversmes tiesu priekšsēdētāja pienākumu izpildītāju A.Endziņu. Latvijas Vēstnesis, 11.08.1999., Nr.253/254 (1713/1714).

¹¹Aptauja: Iedzīvotāji visvairāk uzticas Satversmes tiesai. Ziņu aģentūra LETA. Pieejams: <https://nra.lv/latvija/93473-aptauja-iedzivotaji-visvairak-uzticas-satversmes-tiesai.htm>. [aplūkots 23.12.2018.].

¹²Vējonis R. Uzruna konferences atklāšanā. Grām.: Konstitucionālās tiesas aktīvisms demokrātiskā valstī. Satversmes tiesas 2016. gada konferences materiālu krājums. Rīga: Latvijas Republikas Satversmes tiesa, 2016, 42.lpp.

¹³Satversmes tiesas likuma 16.pants: “Satversmes tiesa izskata lietas par: 1) likumu atbilstību Satversmei; 2) Latvijas parakstīto vai noslēgto starptautisko līgumu (arī līdz attiecīgo līgumu apstiprināšanai Saeimā) atbilstību Satversmei; 3) citu normatīvo aktu vai to daļu atbilstību augstāka juridiska spēka tiesību normām (aktiem); 4) citu Saeimas, Ministru kabineta, Valsts prezidenta, Saeimas priekšsēdētāja un Ministru prezidenta aktu, izņemot administratīvos aktus, atbilstību likumam; 5) tāda rīkojuma atbilstību likumam, ar kuru Ministru kabineta pilnvarotais ministrs ir apturējis pašvaldības domes pieņemto lēmumu; 6) Latvijas nacionālo tiesību normu atbilstību tiem Latvijas noslēgtajiem starptautiskajiem līgumiem, kuri nav pretrunā ar Satversmi. Satversmes tiesas likums: LR likums. Pieņemts: 05.06.1996. [23.12.2018.].

¹⁴Satversmes tiesas process. Pieejams: <http://www.satv.tiesa.gov.lv/satversmes-tiesa/kompetence-un-procesi/st-process/>. [aplūkots 23.12.2018.].

Taču, tikai un vienīgi ar spriedumu, Satversmes tiesa var izspriest lietu pēc būtības, pieņemot spriedumu, ar kuru apstrīdētā tiesību norma (akts) tiek atzīts par atbilstošu vai par neatbilstošu augstāka juridiskā spēka tiesību normai (aktam). Analizējot 2018.gada Satversmes tiesas praksi, secināms, ka tiesa vienā gadā ir izskatījusi 21 lietu: 4 lietās tiesvedība izbeigta, pieņemot lēmumu par tiesvedības izbeigšanu, bet 17 lietas izskatītas, taisot spriedumu. Spriedumu analīze liecina, ka 10 lietās apstrīdētā tiesību norma atzīta par neatbilstošu augstāka juridiskā spēka tiesību normai, bet 7 lietās apstrīdētās tiesību normas ir atzītas par atbilstošām Satversmei.¹⁵

Sekas Satversmes tiesas spriedumam par tiesību normas (akta) atbilstību augstāka juridiskā spēka tiesību normai (aktam), ir šīs normas spēkā esība, proti, palikšana spēkā. Ar šādu spriedumu, Satversmes tiesa konstatē tiesiskā stāvokļa atbilstību Satversmei. Ja tiek konstatēta apstrīdētās normas (akta) neatbilstība augstāka juridiskā spēka tiesību normai (aktam), Satversmes tiesa izslēdz to no tiesību sistēmas. Tādējādi konstitucionālās tiesas spriedums ir efektīvāks līdzeklis tiesību sistēmas sakārtošanai.

¹⁵Pārskats par Satversmes tiesas darbu 2018. Rīga: Latvijas Republikas Satversmes tiesa, 2019, 11.lpp.

2. SATVERSMES TIESAS SPRIEDUMA JURIDISKĀ DABA

Konstitucionālās tiesas spriedums, kas stājies likumīgā spēkā, izraisa noteiktas procesuālās sekas. Tās var saukt arī par likumīgā spēkā stājušās sprieduma juridisko dabu raksturojošajām īpašībām jeb pazīmēm. Tā kā Satversmes tiesa tika veidota pēc Eiropas konstitucionālās kontroles modeļa, tad arī Satversmes tiesas spriedumam piemīt tipiskākās šī modeļa valstīm raksturīgās konstitucionālo tiesu spriedumu pazīmes.

Ar mērķi noteikt Satversmes tiesas sprieduma juridisko dabu raksturojošās pazīmes, turpmāk nodaļā autore atklās un analizēs tās tipiskākās Eiropas konstitucionālās kontroles modeļa valstīm, raksturīgās konstitucionālo tiesu spriedumu īpašības jeb pazīmes.

2.1. Satversmes tiesas sprieduma vispārīgo spēks

Spriedumam Eiropas konstitucionālās kontroles modelī raksturīgs īpašais - *erga omnes* (latīņu val. – uz visām personām attiecināms) spēks, neatkarīgi no tā, kādas konstitucionālās kontroles veida kārtībā lieta ierosināta.¹⁶ Šī modeļa valstīs norāde par Lietuvas Republikas konstitucionālās tiesas sprieduma *erga omnes* jeb vispārīgo spēku ir atrodama Lietuvas Republikas Konstitucionālās tiesas likuma¹⁷ 72.pantā. Minētā norma nosaka, ka konstitucionālās tiesas spriedumam ir likuma spēks, un tie ir saistoši visām valsts iestādēm, tiesām, uzņēmumiem, nodibinājumiem un organizācijām, kā arī ikvienai amatpersonai un pilsonim. Līdzīga rakstura norma ietverta Vācijas Federālās Konstitucionālās tiesas likuma¹⁸ 31. panta pirmajā daļā, Polijas Republikas Konstitūcijas¹⁹ 190.panta pirmajā daļā, Spānijas Karalistes Konstitucionālās tiesas likuma²⁰ 38.panta pirmajā daļā, Čehijas Republikas Konstitūcijas²¹ 89.panta otrajā daļā, Krievijas Federālā konstitucionālā likuma “Par Krievijas Federācijas tiesu iekārtu”²² 6.pantā, kā arī Satversmes tiesas likuma 32.panta otrajā daļā.

¹⁶Jackson V., Tushnet M. Comparative Constitutional Law. New York: Foundation Press, 1999, p.461.

¹⁷The law on the Constitutional Court of the Republic of Lithuania [Lietuvas Republikas Konstitucionālās tiesas likums]. Pieejams: <http://www.lrkt.lt/en/about-the-court/legal-information/the-law-on-the-constitutional-court/193>. [aplūkots 12.11.2018.].

¹⁸Act on the Federal Constitutional Court [Vācijas Federālās Konstitucionālās tiesas likums]. Pieejams: http://www.bundesverfassungsgericht.de/SharedDocs/Downloads/EN/Gesetze/BVerfGG.pdf?__blob=publicationFile&v=5. [aplūkots 29.03.2018.].

¹⁹The Constitution of the Republic of Poland. [Polijas Republikas Konstitūcija]. Pieejams: <http://trybunal.gov.pl/en/about-the-tribunal/legal-basis/the-constitution-of-the-republic-of-poland/>. [aplūkots 12.11.2018.].

²⁰Organic Law No. 2/1979 on the Constitutional Court of Spain. [Spānijas Karalistes Konstitucionālās tiesas likums]. Pieejams: <https://www.tribunalconstitucional.es/es/tribunal/normativa/Normativa/LOTC-en.pdf>. [aplūkots 12.11.2018.].

²¹The Constitution of the Czech Republic. [Čehijas Republikas Konstitūcija]. Pieejams: https://www.usoud.cz/fileadmin/user_upload/ustavni_soud_www/Pravni_uprava/AJ/Ustava_EN_ve_zneni_zak_c_98-2013.pdf. [aplūkots 12.11.2018.].

²²Федеральный конституционный закон от 21 июля 1994 г. № 1-ФКЗ “О Конституционном Суде Российской Федерации”. [Krievijas Federālais konstitucionālais likums “Par Krievijas Federācijas tiesu iekārtu”]. Pieejams: <http://www.ksrf.ru/ru/Info/LegalBases/FCL/Pages/Chapter1.aspx>. [aplūkots 12.11.2018.].

Konstitucionālās tiesas sprieduma *erga omnes* spēks nozīmē, ka šāds spriedums ir saistošs visiem, ne tikai lietā iesaistītajām pusēm (*inter partes*).²³ Proti, tas ir saistošs visām valsts un pašvaldības institūcijām un amatpersonām, tiesām, kā ar visiem, kuru tiesiskās attiecības regulēja par neatbilstošu atzītā tiesību norma (akts). Vienlaikus spriedumam Eiropas konstitucionālās kontroles modelī iespējams saskatīt arī Amerikas konstitucionālās kontroles modelim raksturīgo *inter partes* (latīņu val. - pusēm saistošs) sprieduma spēku. Proti, tad, ja konstitucionālās tiesas spriedums skar konkrētu personu tiesiskās attiecības, līdzās sprieduma *erga omnes* juridiskajai dabai, izpaužas Amerikas konstitucionālās kontroles modelim raksturīgais *inter partes* sprieduma spēks²⁴. *Inter partes* spēku iegūst attiecīgā sprieduma nolēmuma daļa, kas regulē konkrētās personas un valsts tiesiskās attiecības.²⁵

Konstitucionālās tiesas sprieduma *erga omnes* jeb vispārsaistošs spēks izriet no konstitucionālās tiesas īstenotās valsts varas funkcijas. Tas nozīmē, ka Satversmes tiesas sprieduma vispārsaistošs spēks ir Latvijas tiesiskās sistēmas vispārējs tiesību princips, kurš tieši atvasināts no Satversmes 85.panta.²⁶ Tādēļ visai nepamatoti attiecībā uz Satversmes tiesas sprieduma vispārsaistošo spēku, Latvijas tiesību zinātnē, tostarp tiesību praksē, par ierastu ir kļuvis atsaukties uz likumdevēja Satversmes tiesas likumā pieņemto tiesību normu. Piemēram, Dr. iur. Ginta Sniedzīte savā darbā “Tiesnešu tiesības, jēdziens un nozīme Latvijas tiesību avotu doktrīnā”, analizējot Satversmes tiesas sprieduma vietu Latvijas tiesību avotu sistēmā, secināja, ka likumdevējs Satversmes tiesas spriedumam ir piešķīris vispārsaistošo spēku.²⁷ Arī Mg. philol., Dr. iur. Gundega Miķelsone savā darbā “Judikatūras nozīme Latvijas kā demokrātiskas tiesiskas valsts tiesiskajā sistēmā”, pētot Latvijas tiesu judikatūras saistošo spēku un vietu nacionālajā tiesību avotu sistēmā, secināja, ka „nevienā normatīvajā tiesību aktā Satversmes tiesas sprieduma

²³European Commission for democracy through law (Venice Commission). Study on individual access to constitutional justice. Adopted by the Venice Commission at its 85th Plenary Session (Venice, 17-18 December 2010), p. 45.

²⁴Amerikas konstitucionālās kontroles modeli raksturo decentralizācija, proti, konstitucionālās kontroles realizēšanai speciālā tiesa netiek veidota. Šī modeļa valstīs izskatīt jautājumu par tiesību normas (akta) atbilstību konstitūcijai ir tiesīga vispārējās kompetences tiesa, ja šāds jautājums rodas attiecīgā procesa ietvaros. Tas nozīmē, ka Amerikas konstitucionālās kontroles modelī persona, konstatējot kādas tiesību noma (akta) antikonstitucionalitāti, nav tiesīga vērsties tiesā tieši, ka tas iespējams Eiropas konstitucionālās kontroles modelī, lai risinātu konkrēto tiesību jautājumu. Lai vispārējās kompetences tiesa lemtu konstitucionālā rakstura jautājumu, jābūt konkrētam strīdam vai arī tiesai jāskata konkrēts strīds, kurā šī antikonstitucionālā (iespējams) tiesību noma (akts) ir jāpiemēro. Tādēļ arī spriedumam Amerikas konstitucionālās kontroles modelī raksturīgs *inter partes* jeb pusēm saistošs sprieduma spēks. Rodiņa A. Kā pareizi saprast konkrēto kontroli. Jurista Vārds, 2002, nr. 9 (242). Pieejams: <https://www.juristavards.lv/doc/61785-ka-pareizi-saprast-konkreto-kontroli/>. [aplūkots 07.03.2018.]. Sk. arī: Jackson V., Tushnet M. 1999, p.461; 480.

²⁵Rodiņa A. Konstitucionālās sūdzības teorija un prakse Latvijā. Promocijas darbs. Rīga: Latvijas Universitāte, 2006, 142-143.lpp.

²⁶Pleps J. Satversmes tiesas nolēmumu ietekme uz likumdošanas procesu. Jurista Vārds, 2015, nr.6 (858). Pieejams: <http://www.juristavards.lv/doc/266073-satversmes-tiesas-nolemumu-ietekme-uz-likumdosanas-procesu/>. [aplūkots 07.03.2018.].

²⁷Sniedzīte G. Tiesnešu tiesības. Jēdziens un nozīme. Latvijas tiesību avotu doktrīnā. Rīga: Latvijas Vēstnesis, 2013, 168.lpp.

vispāršaistošais spēks tiešā tekstā nav reglamentēts, taču tas loģiski izriet no vairākām tiesību normām: Satversmes tiesas likuma 32.panta otrās daļas un trešās daļas, Administratīva procesa likuma 17.panta piektās daļas, kā arī Kriminālprocesa likuma 2.panta otrās daļas.”²⁸

Rezumējot, jāsecina, ka Satversmes tiesas likuma 32.panta otrajā daļā, tikai papildus nostiprināts Satversmes tiesas spriedumu *erga omnes* jeb vispāršaistoša juridiskā daba.

Pašreizējā Satversmes tiesas likuma 32.panta otrās daļas redakcija, proti, Satversmes tiesas spriedums un tajā sniegtā attiecīgās tiesību normas interpretācija ir obligāta visām valsts un pašvaldību institūcijām (arī tiesām) un amatpersonām, kā arī fiziskajām un juridiskajām personām, tika iedibināta ar Satversmes tiesas likuma grozījumiem²⁹, kas pieņemti 2009.gada 10.decembrī (spēkā stājās 2010.gada 1.janvārī). Līdz Satversmes tiesas likuma grozījumiem, pastāvēja uzskats, ka lietā neiesaistītajiem subjektiem saistoša tikai sprieduma nolēmuma daļa, bet secinājuma daļa saistoša vienīgi lietā iesaistītajām pusēm. Lai gan tiesību doktrīnā vairākkārt tika izteikts viedoklis, ka “spriedumam ir ne tikai tā nolēmuma daļā sniegtā īsā nolēmuma nozīme. Konstitucionālās tiesas spriedums ir autoritatīvs valsts vārdā pasludināts dokuments, kurā visiem saistoši ir arī secinājumu daļā sniegtie tiesas atzinumi”.³⁰

Ar mērķi precizēt Satversmes tiesas sprieduma vispāršaistošā spēka tvērumu, kā arī novērst tādu situāciju, kurā „Satversmes tiesā tiek iesniegti jauni pieteikumi par līdzīgiem jautājumiem, kaut gan, piemēram, vienas pašvaldības saistošie noteikumi, kas izdoti saskaņā ar spēkā esošu, bet nepareizi interpretētu likuma normu, ir jau atzīti par spēku zaudējušiem”³¹ tika realizēta Satversmes tiesas sprieduma likuma 32.panta otrās daļas papildināšana, tiešā tekstā, nosakot Satversmes tiesas spriedumos sniegtās attiecīgās tiesību normas interpretācijas³² vispāršaistošo dabu.

2.1.1. Satversmes tiesas sprieduma vispāršaistošs spēks

kā normatīvā akta vispāršaistošs spēks

Vispāršaistošā spēka prasība dažkārt tiek dēvēta arī par normatīvi saistošo spēku³³. Tādējādi vispāršaistošā spēka ziņā konstitucionālās tiesas spriedumus varētu pielīdzināt

²⁸Miķelsone G. Judikatūras nozīme Latvijas kā demokrātiskas tiesiskas valsts tiesiskajā sistēmā. Promocijas darbs. Rīga: Latvijas Universitāte, 2015, 138.lpp.

²⁹Grozījumi Satversmes tiesas likumā: LR likums. Pieņemts 10.12.2009. [29.03.2018.].

³⁰Kūtris G. Priekšvārds. Grām.: Robežlīgums: Spriedums. Materiāli. Komentāri. Rīga: Latvijas Vēstnesis, 2009, 4.lpp. Sk. arī: Pleps J, Pastars E. Satversmes lasīšana Satversmes tiesā. Jurista Vārds, 2007, nr. 47 (500). Pieejams: <http://www.juristavards.lv/doc/166504-bsatversmes-lasisana-satversmes-tiesab/>. [aplūkots 10.02.2018.].

³¹Likumprojekta “Grozījumi Satversmes tiesas likumā” anotācija. Pieejams: http://titania.saeima.lv/LI_VS/SaeimaLI_VS.nsf/0/3A28E1852864ABF5C225763B0033C63A?OpenDocument. [aplūkots 29.03.2018.].

³²Attiecīgo tiesību normu, kuras interpretācija ir vispāršaistoša atbilstoši šī panta daļas jaunajam formulējumam, var būt jebkura tiesību norma, ne tikai Satversmes norma vai cita augstāka juridiskā spēka norma, arī ne tikai apstrīdētā tiesību norma, bet jebkura cita Satversmes tiesas spriedumā interpretētā tiesību norma.

³³Kalniņš E. Tiesību normu piemērošanas loģiskā shēma. Grām.: Juridiskās metodes pamati.11.soļi tiesību normu piemērošanā. Prof. E.Meļķiņa zina.red. Rīga: Ratio iuris, 2003, 19.lpp.

attiecīgajam normatīvajam tiesību aktam. Tā, piemēram, Dr. Mārtiņš Paparinskis, DPhil (Oxon), 2003.gada zinātniskajā pētījumā pēc būtības pielīdzinot Satversmes tiesas sprieduma vispārsaistošo spēku likuma spēkam, izvirzīja viedokli, ka “visi Satversmes tiesas spriedumi ir normatīvie tiesību akti”³⁴.

Autore šādam M. Paparinska viedoklim nepiekrīt. Normatīvie tiesību akti ir tādi juridiski dokumenti, kas nosaka tiesību normas un ko ir izdevušas publiskās (tautas, valsts vai pašvaldības) varas kompetentās institūcijas.³⁵ Ir tiesa, ka visu personu attieksmei pret konstitucionālās tiesas spriedumu jābūt tādai pašai kā pret likumu, tas nozīmē, ka visiem jāizturas ar vienādu cieņu kā pret likumu, tā arī pret konstitucionālās tiesas spriedumu³⁶, taču konstitucionālai tiesai, tostarp, Satversmes tiesai nav kompetences izdot normatīvos tiesību aktus. Tātad nav pamata apgalvojumam, ka Satversmes tiesas spriedumi, pat ja tiem piemīt vispārsaistošs spēks, būtu normatīvie tiesību akti.

Normatīvi saistošā spēka piešķiršana konstitucionālās tiesas spriedumiem nenozīmē, ka tas pilnā mērā pielīdzināms likumam. Kā tiek uzsvērts tiesību doktrīnā: “Satversmes tiesas spriedumam ir vispārsaistošs spēks, kas ir pielīdzināms likuma spēkam, taču tas ir jāsaprot nevis kā vienlīdzība ar likumu, bet gan kā sprieduma vispārsaistošs spēks kā likumam.”³⁷ Līdzīga atziņa izteikta arī Vācijas tiesību doktrīnā, proti, Vācijas Federālās Konstitucionālās tiesas normu kontroles procesā taisītajiem spriedumiem ir likuma spēks. Spriedumam piešķirtais likuma spēks ir vienīgi tehniskā nozīmē – tādēļ, ka šie spriedumi tiek attiecināti uz ikvienu (*erga omnes iedarbība*)”.³⁸

Tādējādi jāsecina, ka Satversmes tiesas spriedumu raksturojošā pazīmē – *erga omnes* jeb vispārsaistošs spēks, kas ir pielīdzināms likuma spēkam, nodrošina, ka Satversmes tiesas spriedums un tajā sniegtā attiecīgās tiesību normas interpretācija ir saistoša visiem visā valsts teritorijā.

³⁴Paparinskis M. Satversmes tiesas spriedums kā normatīvais tiesību akts. Likums un Tiesības, 2003. 5.sēj, nr.5(45), 148.lpp.

³⁵Jelāgins J. Normatīvo tiesību aktu hierarhija. Grām.: Tiesību spogulis I. Zinātnisko rakstu krājums tiesību teorijā un vēsturē S. Osipovas zin.red. Rīga: Biznesa augstskola „Turība”, 1999, 59-60.lpp.

³⁶Paparinskis M. 2003,146.lpp.

³⁷Rodiņa A., Spale A. Satversmes 85.pants. Grām.: Latvijas Republikas Satversmes komentāri. IV nodaļa. Tiesa. VII nodaļa. Valsts kontrole. Autoru kolektīvs prof. R. Baloža zinātniskajā vadībā. Rīga: Latvijas Vēstnesis, 2013,141.lpp.

³⁸Luchterhandt O. The Significance of the Decisions of the Federal Constitutional Court of Germany. XVI Yerevan international conference dedicated to the 15th Anniversary of the Constitutional Court of the Republic of Armenia. “Legal consequences of the Constitutional Court decisions in the strengthening constitutionality in the country”. Yerevan: OSCE, 2011, p. 133.

2.1.2. Satversmes tiesas spriedumā sniegtās attiecīgās tiesību normas interpretācijas ievērošana

No secinājuma par Satversmes tiesas sprieduma un tajā sniegtās attiecīgās tiesību normas interpretācijas vispārāsaistošo spēku, izriet, ka vispārējās jurisdikcijas tiesām, kas izskata civillietu, administratīvo lietu un krimināllietu ir obligāta Satversmes tiesas spriedumos sniegtā attiecīgās tiesību normas interpretācija. Tai pašā laikā, Administratīvā procesa likumā³⁹ 17.pantā piektajā daļā noteikts, ja Satversmes tiesa attiecīgo tiesību normu ir interpretējusi spriedumā, iestāde un tiesa piemēro šo interpretāciju. Arī Kriminālprocesa likuma⁴⁰ 2.panta otrā daļā noteikts, ka Latvijas Republikas tiesību normas piemērošanā ievēro Satversmes tiesas spriedumā sniegto attiecīgās normas interpretāciju. Kaut arī Civilprocesa likumā⁴¹ nav tādas tiesību normas, taču, tiesību doktrīnā tiek atzīts, ka Satversmes tiesas sniegtā tiesību normas interpretācija ir obligāta tiesai, arī izskatot civillietas.⁴² Tas nozīmē, ka likumdevēja radītā tiesību norma, ko spriedumā interpretējusi Satversmes tiesa, ir iztulkojama tā, kā to par pareizu atzinusi Satversmes tiesa⁴³, proti, tiesību normas saturs ir tāds, kādu to atrod Satversmes tiesa.⁴⁴

Vispārējās jurisdikcijas tiesas lielākoties respektē Satversmes tiesas spriedumos sniegto tiesību normu interpretāciju, proti, interpretē tiesību normas līdzīgi kā to dara Satversmes tiesa, tai pat laikā var novērot situācijas, kad vispārējās jurisdikcijas tiesas sniedz savādāku redzējumu konkrētā lietā.

Visvairāk pozitīvi piemēri konstatējami Senāta Administratīvo lietu departamenta praksē, kā arī Augstākās tiesas Civillietu departamenta praksē.

1. Satversmes tiesas 2018.gada 18.oktobra spriedumā lietā Nr.2017-33-03⁴⁵, kurā tika vērtēta Ministru kabineta 2013.gada 5.novembra noteikumu Nr.1268 „Ārstniecības riska fonda darbības noteikumi” 3.¹ un 15.punkta, atbilstība Satversmes 64.pantam, Satversmes tiesa analizēja arī Pacientu tiesību likuma 16.panta pirmo daļu un atzina, ka Pacientu tiesību likuma 16.panta pirmajā daļā paredzētā atlīdzība izmaksājama ne tikai tad, ja nodarīts kaitējums pacienta veselībai, bet arī tad, ja nodarīts kaitējums pacienta dzīvībai. Proti, atlīdzība no Ārstniecības riska fonda saskaņā ar Pacientu

³⁹Administratīvā procesa likums: LR likums. Pieņemts: 25.10.2001. [15.02.2019.].

⁴⁰Kriminālprocesa likums: LR likums. Pieņemts 21.04.2005. [15.02.2019.].

⁴¹Civilprocesa likums: LR likums. Pieņemts: 14.10.1998. [15.02.2019.].

⁴²Rozenbergs J., Torgāns K. Civilprocesa likuma komentāri. I daļa (1.-28.nodaļa). Otrais papildinātais izdevums. Sagatavojis autoru kolektīvs. Prof. K. Torgāna zinātniskajā redakcijā. Rīga: Tiesu nama aģentūra, 2016, 39.lpp.

⁴³Miķelsone G. 2015, 138.lpp.

⁴⁴Rüthers B. Die heimliche Revolution vom Rechtsstaat zum Richterstaat. Verfassung und Methoden. Ein Essay. Tübingen: Mohr Siebeck, 2014, S. 32.

⁴⁵Satversmes tiesas 18.10.2018. spriedums lietā Nr. 2017-33-03. Pieejams: [http://www.satv.tiesa.gov.lv/web/viewer.html?file=http://www.satv.tiesa.gov.lv/wp-content/uploads/2017/12/2017-33-03_Spriedums.pdf#search =](http://www.satv.tiesa.gov.lv/web/viewer.html?file=http://www.satv.tiesa.gov.lv/wp-content/uploads/2017/12/2017-33-03_Spriedums.pdf#search=). [aplūkots 15.02.2019.].

tiesību likuma 16.panta pirmo daļu ir izmaksājama arī pacienta nāves gadījumā. Šādā gadījumā atlīdzība par pacientam radīto kaitējumu izmaksājama citai personai.⁴⁶ Pacientu tiesību likuma 16.panta pirmās daļas objektīvais mērķis ir noteikt, ka miruša pacienta tiesības uz atlīdzinājumu par viņam radīto kaitējumu ir mirušā pacienta mantojuma daļa, un šīs tiesības var izmantot tie mirušā pacienta mantinieki, kuri ir pieņēmuši viņa atstāto mantojumu.⁴⁷ Minētais ir izņēmums no vispārīgās tiesiskās kārtības, atbilstoši kurai prasījuma tiesības ar tīri personisku raksturu nav mantojamas.⁴⁸ Tādējādi Satversmes tiesa atzinusi, ka pacienta nāves gadījumā Pacientu tiesību likuma 16.panta pirmā daļa paredz atlīdzības izmaksu citām personām, taču vienīgi pacienta mantiniekiem.

Senāts Administratīvo lietu departamenta 2018.gada 7.decembra lēmumā lietā Nr. A420195017, SKA-859/2018⁴⁹, pamatojoties uz Satversmes tiesas Pacienta likuma 16.panta pirmās daļas sniegto interpretāciju, secināja: „Mantojuma pieņemšana ir priekšnoteikums atlīdzības prasīšanai no Ārstniecības riska fonda. Pieteicēja, nepieņemdamā mantojumu, šim priekšnoteikumam neatbilst, proti, pieteicēja neietilpst to personu lokā, kuri būtu tiesīgi prasīt atlīdzību Pacientu tiesību likuma 16.panta pirmās daļas kārtībā.”⁵⁰

2. Satversmes tiesa 2018.gada 11.aprīļa spriedumā lietā Nr.2017-12-01⁵¹, kurā tika vērtēta likuma „Par pievienotās vērtības nodokli” (redakcijā, kas bija spēkā no 2010.gada 1.janvāra līdz 2012.gada 31.decembrim) 12.panta 12.³ un 12.⁵ daļas, ciktāl tās ierobežo tiesības uz nodokļu pārmaksas atmaksu saprātīgā termiņā, atbilstība Satversmes 105.panta pirmajam, otrajam un trešajam teikumam, secināja, ka tāda pievienotās vērtības nodokļa pārmaksa, kura nav izmantota attiecīgā nodokļu maksātāja kārtējo pievienotās vērtības nodokļa maksājumu un valsts noteikto maksājumu parādu segšanai, bet nav sasniegusi likumā noteikto summu, tiek saglabāta valsts rīcībā līdz pat taksācijas gada beigām neatkarīgi no tā, kurā taksācijas periodā šī pārmaksa izveidojusies.⁵²

⁴⁶Satversmes tiesas 18.10.2018. spriedums lietā Nr. 2017-33-03, secinājumu daļas 15.1.punkts. Pieejams: http://www.satv.tiesa.gov.lv/web/viewer.html?file=http://www.satv.tiesa.gov.lv/wp-content/uploads/2017/12/2017-33-03_Spriedums.pdf#search=. [aplūkots 15.02.2019.].

⁴⁷Turpat, secinājumu daļas 15.2.punkts.

⁴⁸Turpat, secinājumu daļas 15.3.punkts.

⁴⁹Senāta Administratīvo lietu departamenta 07.12.2018. spriedums lietā Nr. A420195017, SKA-859/2018. Pieejams: <http://at.gov.lv/lv/judikatura/judikaturas-nolemumu-arhivs>. [aplūkots 16.02.2019.].

⁵⁰Turpat, motīvu daļas 12.punkts.

⁵¹Satversmes tiesas 11.04.2018. spriedums lietā Nr. 2017-12-01. Pieejams: http://www.satv.tiesa.gov.lv/web/viewer.html?file=http://www.satv.tiesa.gov.lv/wp-content/uploads/2017/04/2017-12-01_Spriedums.pdf#search=2017-12-01. [aplūkots 15.02.2019.].

⁵²Turpat, secinājumu daļas 16.punkts.

Augstākās tiesas Administratīvo lietu departaments 2018.gada 14.maija spriedumā lietā Nr. A420272113, SKA-11/2018⁵³, pamatojoties uz Satversmes tiesas 12.panta 12.³ un 12.⁵ daļas tostarp 12.⁷ sniegto interpretāciju, secināja: “gadījumā, ja nākamajā taksācijas periodā nodokļu maksātājam neveidojas budžetā maksājamo nodokļu summas, kuras varētu tikt segtas no iepriekšējā taksācijas periodā pārceļtās pārmaksas, vai arī pārmaksa ir daudz lielāka, nekā aprēķinātās nodokļu summas, tad veidojas situācija, ka valsts savā rīcībā var paturēt brīvos nodokļu maksātāja naudas līdzekļus, kuri netiek izmantoti nodokļu nomaksai un kurus tas varētu izmantot saimnieciskajā darbībā. Šāda situācija var ilgt vairāk nekā vienu taksācijas periodu, uz kuru formāli tiek pārceļta pārmaksa, proti, tā var ieilgt līdz pat vairākiem mēnešiem, ņemot vērā, ka pēc taksācijas periodu noslēgšanās dienestam vēl ir nepieciešams laiks, lai pārbaudītu un apstiprinātu pārmaksu par taksācijas gadu.”⁵⁴

3. Satversmes tiesa 2014. gada 7.jūlija spriedumā lietā Nr. 2013-17-01⁵⁵, kurā tika vērtēta likuma „Par dzīvojamo telpu īri” 8.panta pirmā teikuma, atbilstība Satversmes 105.pantam, atzina: „[...] iegūstot īpašumā dzīvojamo māju vai dzīvokli [...], jaunajam īpašniekam jāērēķinās ar to, ka īpašums var būt apgrūtināts ar īres tiesībām, kuras nevarēs vienpusēji izbeigt.”⁵⁶ [...] apstrīdētā norma pati par sevi jau norāda, ka īpašuma tiesības var tikt ierobežotas ar iepriekšējā īpašnieka noslēgtu dzīvojamās telpas īres līgumu.”⁵⁷

Augstākās tiesas Civillietu departaments 2017.gada 27.oktobra spriedumā lietā Nr.C30758912, SKC-252/2017⁵⁸, pamatojoties uz Satversmes tiesas likuma “Par dzīvojamo telpu īri” 8.panta pirmā teikuma sniegto interpretāciju, secināja: “dzīvojamās mājas (dzīvokļa) īpašnieka maiņas gadījumā dzīvojamās telpas īres līgums, kas tiesīgi noslēgts ar iepriekšējo īpašnieku, saglabā savu spēku, un jaunajam nekustamā īpašuma ieguvējam ir pienākums to respektēt jeb atzīt par saistošu.”⁵⁹

Kā jau minēts augstāk, dažkārt vispārējās jurisdikcijas tiesas neievēro Satversmes tiesas spriedumos sniegto attiecīgās tiesību normas interpretāciju, sniedz savādāku redzējumu konkrētā lietā. Kā zīmīgs piemērs jāmin civillietā Nr.SKC-284/2017 (C04281907)⁶⁰, kur Augstākās tiesas

⁵³Augstākās tiesas Administratīvo lietu departamenta 14.05.2018. spriedums lietā Nr.A4202721 13, SKA-11/2018. Pieejams: <http://www.at.gov.lv/lv/judikatura/judikaturas-nolemumu-arhivs>. [aplūkots 15.02.2019.]

⁵⁴Turpat, motīvu daļas 8.punkts.

⁵⁵Satversmes tiesas 07.07.2014. spriedums lietā Nr. 2013-17-01. Pieejams: http://www.satv.tiesa.gov.lv/wpcontent/uploads/2016/02/2013-17-01_Spriedums.pdf. [aplūkots 16.02.2019.]

⁵⁶Turpat, secinājumu daļas 21.punkts.

⁵⁷Turpat, secinājumu daļas 29.1.punkts.

⁵⁸Augstākās tiesas Civillietu departamenta 27.10.2017. spriedums lietā Nr.C30758912, SKC 252/2017. Pieejams: <http://at.gov.lv/lv/judikatura/judikaturas-nolemumu-arhivs>. [aplūkots 16.02.2019.]

⁵⁹Turpat, motīvu daļas 10.1.punkts.

⁶⁰Augstākās tiesas Civillietu departamenta 28.12.2017. spriedums lietā SKC-284/2017. Pieejams: <https://manas.tiesas.lv/eTiesasMvc/lv/nole mumi>. [aplūkots 10.03.2018.]

Civillietu departaments 2017.gada 28.decembra spriedumā ignorējis Satversmes tiesas 2017.gada 8.marta spriedumā lietā Nr.2016-07-01⁶¹ sniegtās atziņas.

Minētā lietā Satversmes tiesa vērtējot, vai pastāv līdzsvars starp personas, kura savu nekustamo īpašumu pazaudējusi noziedzīga nodarījuma rezultātā, un trešās personas, kas kā labticīgs ieguvējs savā īpašumā ir ieguvis attiecīgo nekustamo īpašumu, tiesību aizsardzības mehānismiem, secināja, ka izņēmums no labticīga ieguvēja aizsardzības principa ir pieļaujams, ja tiesisko attiecību pamatā ir noziedzīgs nodarījums. Civillikuma 994.panta pirmā daļa ir jāinterpretē sistēmiski tiesību sistēmas ietvaros, ievērojot taisnīguma principu. Tiesību sistēmā izņēmums no labticīga ieguvēja aizsardzības principa ir noteikts Kriminālprocesa likumā kā cietušā tiesību aizsardzības princips. Vienlaikus Civillikumā nav noteikts, ka šāds izņēmums no labticīga ieguvēja aizsardzības principa nevar pastāvēt. Tātad atbilstoši racionāla likumdevēja principam, likumdevēja radītais regulējums ir iekšēji saskanīgs. Tiesību normu piemērošanā ir jāņem vērā gan racionāla likumdevēja princips, gan tiesību sistēmas vienotības princips. Proti, likumdevējs pieņem savstarpēji saskaņotas tiesību normas, kas harmoniski darbojas visas tiesību sistēmas ietvaros, turklāt dažādos normatīvajos aktos ietvertas tiesību normas ir jāinterpretē kā vienotu tiesību sistēmu veidojošas. Cietušā tiesību aizsardzībai demokrātiskā tiesiskā valstī ir pieļaujams izņēmums no labticīga ieguvēja aizsardzības principa. Personai, kas nekustamo īpašumu zaudējusi noziedzīga nodarījuma rezultātā, jābūt līdzekļiem, kā šo nekustamo īpašumu atgūt.⁶² Publiskās ticamības princips, no vienas puses, aizsargā mantas labticīgo ieguvēju, tomēr arī personai, kas nekustamo īpašumu zaudējusi noziedzīga nodarījuma rezultātā, bija tiesības paļauties publiskās ticamības principa ietvaros uz reģistrēto īpašuma tiesību turpmāku un netraucētu izmantošanu. Savukārt tad, ja īpašums tiek prettiesiski atņemts noziedzīga nodarījuma rezultātā, cietušajam ir tiesība paļauties, ka iepriekšējais stāvoklis tiks atjaunots un cik vien ātri tas iespējams.⁶³

Augstākās tiesas Civillietu departaments 2017.gada 28.decembra spriedumā lietā Nr.SK-284/2017 (C04281907), risinot labticīga tiesību ieguvēja aizsardzības jautājumu, pēc autores ieskatiem, pretēji Satversmes tiesas 2017. gada 8. marta spriedumā secinātajam, atzina, ka labticīga ķīlas ieguvēja tiesības ir aizsargājamas arī tad, ja pušu darbības pamatā ir bijusi prettiesiska rīcība.

Demokrātiski tiesiskā valstī nav pieļaujama situācija, kurā Satversmes tiesas spriedumā sniegtā attiecīgās tiesību normas interpretācija netiek respektēta un ievērota. Satversmes tiesas

⁶¹Satversmes tiesas 08.03.2017. spriedums lietā Nr.2016-07-01. Pieejams: http://www.satv.tiesa.gov.lv/wp-content/uploads/2016/05/2016-07-01_Spriedums-1.pdf. [aplūkots 16.02.2019.].

⁶²Turpat, secinājumu daļas 25.2.punkts.

⁶³Turpat, secinājumu daļas 25.3.punkts.

sniegtās attiecīgās tiesību normas interpretācijas neievērošana ir uzskatāma par juridisku kļūdu.⁶⁴ Tas nozīmē arī pārkāpt personu tiesības uz taisnīgu tiesu - tiesības prasīt, lai lieta tiktu izskatīta saskaņā ar attiecīgās valsts spēkā esošo normatīvo regulējumu.

Nevar noliegt, ka būtiski mainoties faktiskiem un tiesiskiem apstākļiem, vispārējās jurisdikcijas tiesas var atkāpties no Satversmes tiesas lemtā, taču, tas ir darāms cieņpilnā dialogā ar Satversmes tiesu. Proti, vispārējās jurisdikcijas tiesām ir vai nu jāvērsas ar pieteikumu par lietas ierosināšanu Satversmes tiesā, lai Satversmes tiesa izteiktos atkārtoti par strīdīgo tiesību jautājumu, vai arī pašas vispārējās jurisdikcijas tiesas spriedumā vērtēt un argumentēt, kā un vai Satversmes tiesas spriedumā sniegtā attiecīgās tiesību normas interpretācija ir attiecināma uz konkrēto izskatāmo lietu.

Neraugoties uz to, ka Latvijā līdz šim tikai vienā gadījumā ir iespējams konstatēt atkāpi no Satversmes tiesas spriedumos sniegtās attiecīgās tiesību normas interpretācijas, nepieļaujama ir situācija, kurā personai nav pieejams neviens nacionālais tiesību aizsardzības līdzeklis gadījumā, kad vispārējās jurisdikcijas tiesas neievēro Satversmes tiesas spriedumos sniegto attiecīgās tiesību normas interpretāciju. Proti, varbūt ir pienācis laiks diskusijai par to, ka personām jārada iespēja Satversmes tiesā apstrīdēt individuālus tiesību aktus un visupirms – tiesas nolēmumus. Arī Eiropas Padomes komisija “Demokrātija caur tiesībām” (Venēcijas komisija) izvirzīja viedokli, ka dalībvalstīs būtu ieviešama paplašināta pieeja konstitucionālajai sūdzībai.⁶⁵

Pastāvot “pilnai konstitucionālai sūdzībai” Satversmes tiesas uzdevums nebūtu mācīt vispārējās jurisdikcijas tiesas, kā pareizi interpretēt tiesību normas, bet ļautu sasniegt Satversmes virsvaldību (prioritāti) un konstitucionālo taisnīgumu pēc iespējas augstākā kvalitātē.

2.2. Satversmes tiesas sprieduma galīgums

Satversmes tiesas likuma 32.panta pirmās daļas pirmais teikums noteic, ka Satversmes tiesas spriedums ir galīgs. Minētā normā jēdziens „galīgs” saskaņā ar tiesību doktrīnā skaidroto, lietots norādei, ka Satversmes tiesas spriedums nevienā citā valstī, nedz arī starptautiskā institūcijā nav pārsūdzams.⁶⁶ Proti, neviena institūcija nav tiesīga atcelt Satversmes tiesas spriedumu.

Satversmes tiesas konferencē „Pamattiesību ierobežojumu pieļaujamība demokrātiskā valstī”, kas norisinājās 2015.gada 11. decembrī bijušais tieslietu ministrs Dzintars Rasnačs izvirzīja apspriešanai jautājumu par to, vai Satversmes tiesa var kļūdīties, līdzīgi kā citas tiesas. Tieslietu ministrs vilka zināmas paralēles ar Eiropas Cilvēktiesību tiesu (turpmāk - ECT), kur, ja

⁶⁴Neimanis J. Judikatūra un tās saistošais spēks. Jurista Vārds, 2005, nr.9(364). Pieejams: <https://www.juristavards.lv/doc/103057-bjudikatura-un-tas-saistosais-speksb/>. [aplūkots 16.02.2019.].

⁶⁵Slavica B. Full individual access to constitutional court as an effective remedy for human rights protection. Venice Commission Report. 2015. Pieejams: [https://www.venice.coe.int/webforms/documents/?pdf=CDL-JU\(2015\)011-e](https://www.venice.coe.int/webforms/documents/?pdf=CDL-JU(2015)011-e). [aplūkots 11.03.2019.].

⁶⁶Rodiņa A., Spale A. 2013, 141.lpp.

ECT palāta ir taisījusi spriedumu, jebkura no pusēm trīs mēnešu laikā no sprieduma pasludināšanas, izņēmuma gadījumos, var lūgt nodot šo lietu atkārtotai izskatīšanai ECT Lielajā palātā.

Bijušā Tieslietu ministra izteikums par eventuālu apelācijas instanci vai palātu, kas pārskatītu Satversmes tiesas spriedumus, pēc autores ieskatiem, vērtējams visai kritiski. Vispirms uzmanība vēršama uz tādu būtisku aspektu, ka pati Satversmes tiesa savos spriedumos vairākkārt secinājusi: valstij nav pienākums visās lietās noteikt iespēju spriedumu pārsūdzēt apelācijas un kasācijas kārtībā.⁶⁷ Satversmes tiesas sprieduma galīgums tieši izriet no Satversmes tiesas īstenotās valsts varas funkcijas - nodrošināt konstitūcijas virsvaldību (prioritāti) un konstitucionālo taisnīgumu. Tādējādi demokrātiski tiesiskā valstī tikai "galīgs" konstitucionālās tiesas spriedums var nodrošināt konstitūcijas virsvaldību un konstitucionālo taisnīgumu. Otrs zīmīgs aspekts, kas ņemams vērā, ir tas, ka pieteikumu Satversmes tiesā vispirms izskata kolēģija (triju tiesnešu sastāvā), bet pēc tam, ja kolēģija lēmusi par lietas ierosināšanu - Satversmes tiesa pilnā sastāvā (septiņu tiesnešu sastāvā). Visbeidzot, Konstitucionālās tiesas sprieduma neapstrīdamība ir aksioma, kuru nevajadzētu pierādīt.

Satversmes tiesas spriedums ir galīgs ne tikai tās lietas dalībniekiem, bet arī pašai Satversmes tiesai.⁶⁸ Tā piemēram, 2018.gadā Satversmes tiesā saņemta konstitucionālā sūdzība, kurā lūgs atzīt Civilprocesa likuma 441. panta otro daļu, ciktāl tā attiecas uz lēmumu par naudas soda uzlikšanu procesuālās sankcijas veidā, par neatbilstošu Satversmes 92. pantam.⁶⁹ Turklāt 2008. gada 5. novembrī spriedumā lietā Nr. 2008-04-01⁷⁰ Satversmes tiesa jau bija izvērtējusi šīs tiesību normas satversmību. Ņemot vērā judikatūrā atzīto, Satversmes tiesa izvērtējusi apstrīdēto tiesību normu un lēmusi par tās konstitucionalitāti, tad tiesiskās sistēmas stabilitātes, pēctecības, tiesiskuma un vienlīdzības prasību dēļ, Satversmes tiesai ir pienākums ievērot savos spriedumos izteiktās atziņas.⁷¹

Tomēr, kā pamatoti savulaik norādīja Dipl.iur. Dzintra Pededze: „Nav izslēgts, ka laika gaitā rodas jauni apstākļi, kas prasa tā paša jautājuma atkārtotu izskatīšanu. Domājams, ir iespējama lieta par kādas tiesību normas (akta) atbilstības apstrīdēšanu tam pašam augstāka juridiskā spēka

⁶⁷Sk., piem.: Satversmes tiesas 02.06.2008. spriedums lietā Nr. 2007-22-01, secinājumu daļas 11.punkts. Pieejams: http://www.satv.tiesa.gov.lv/wp-content/uploads/2016/02/2007-22-01_Spriedums.pdf. [aplūkots 11.01.2019.]. Satversmes tiesas 21.10.2013. spriedums lietā Nr.2013-02-01, secinājumu daļas 10.2.punkts. Pieejams: http://www.satv.tiesa.gov.lv/wp-content/uploads/2016/02/2013-02-01_Spriedums.pdf. [aplūkots 11.01.2019.].

⁶⁸Котов А. Н. Обязательность решений Конституционного суда. Грām.: Актуальные вопросы конституционного правосудия, Москва: Волтер Клувер, 2011, с 499.

⁶⁹Pieteikums Nr. 35/2018. Npublicēts, pieejams Satversmes tiesā.

⁷⁰Satversmes tiesas 05.11.2008. spriedums lietā Nr.2008-04-01. Pieejams: http://www.satv.tiesa.gov.lv/web/viewer.html?file=http://www.satv.tiesa.gov.lv/wp-content/uploads/2016/02/2008-04-01_Spriedums.pdf#search=. [aplūkots 12.11.2018].

⁷¹Satversmes tiesas 10.02.2017. spriedums lietā Nr. 2016-06-01, secinājumu daļas 17.2.punkts. Pieejams: http://www.satv.tiesa.gov.lv/wp-content/uploads/2016/04/2016-06-01_Spriedums.pdf. [aplūkots 12.11.2018.].

aktam.”⁷² Tas nozīmē, ka ir jāpastāv iespējai atkāpties no iepriekš Satversmes tiesas spriedumā formulētā arī tad, ja Satversmes tiesa līdzīgu vai par analogisku prasījumu ir vērtējusi. Satversmes tiesas spriedums ir galīgs uz konkrētu pasludināšanas brīdi, bet ne uz mūžīgiem laikiem⁷³, jo Satversmes tiesa lietu skata konkrētos apstākļos, konkrētā brīdī un spriedums neaptver izmaiņas, kas var notikt pēc tā pasludināšanas. Tāpēc atsevišķos gadījumos, konstatējusi, ka pastāv būtiski jauni apstākļi (par būtiskiem lietas apstākļiem, kas ir mainījušies, varētu uzskatīt grozījumus apstrīdētā normatīvā regulējumā, tiesību institūta saturā, tiesību sistēmā, izmaiņas uzskatos), Satversmes tiesa var izvērtēt tādu prasījumu, kas reiz jau ir izspriests.⁷⁴ Arī Vācijas Federālā Konstitucionālā tiesa secinot, ka konstitucionālās tiesas obligātais raksturs neliedz atsaukties uz jauniem apstākļiem, uzsvēra: “mainoties faktiskiem un tiesiskiem apstākļiem, konstitucionālā tiesa var ierosināt lietu par prasījumu, kas reiz jau bijis izspriests.”⁷⁵

Lemjot par to, vai konkrētais jautājums ir “izspriests prasījums”, vērā ņemama ne vien attiecīgā sprieduma nolēmumu daļa, bet arī spriedumā izdarītie secinājumi un tiesību sistēmas attīstība laika posmā pēc sprieduma pasludināšanas.⁷⁶ Piemēram, lietā Nr.2015-19-01⁷⁷, kurā tika vērtēta Kriminālprocesa likuma 657.panta pirmās, trešās un piektās daļas, atbilstība Satversmes 92.panta pirmajam teikumam, Satversmes tiesa atsaucās uz 2002.gada 5.marta spriedumu lietā Nr.2001-10-01⁷⁸, secinot, ka ir pagājis pietiekami ilgs laiks (četrpadsmit gadi) no iepriekš skatītās lietas, un ka lieta skatīta laikā, kad Latvijas tiesību sistēmā turpinājās transformācija no padomju tiesībām uz demokrātiskai tiesiskai valstij atbilstošām tiesībām. Turklāt normatīvais regulējums, neskatoties uz pārmaiņām tiesību sistēmā un kriminālprocesa tiesiskajā regulējumā, kā arī 2002.gada 5.marta spriedumā ietvertajiem secinājumiem par apstrīdēto Kriminālprocesa kodeksa normu (lietā Nr. 2001-10-01 apstrīdētās normas iekļautas Kriminālprocesa kodeksā, tagad

⁷²Pededze Dz. Satversmes tiesas spriedums šodien un rīt. Grām.: Tiesu prakses veidošana LU zinātniskie raksti. Dr. habil.iur.prof. Melķis E. zinātniskajā redakcijā. Rīga: Latvijas Universitāte, 2011, 156.lpp.

⁷³Satversmes tiesas 29.06.2018. spriedums lietā Nr. 2017-25-01, secinājumu daļas 14.punkts. Pieejams: [http://www.satv.tiesa.gov.lv/web/viewer.html?file=http://www.satv.tiesa.gov.lv/wp-content/uploads/2017/10/2017-25-01_Spriedums.pdf#search=\[aplūkots 12.11.2018.\]](http://www.satv.tiesa.gov.lv/web/viewer.html?file=http://www.satv.tiesa.gov.lv/wp-content/uploads/2017/10/2017-25-01_Spriedums.pdf#search=[aplūkots 12.11.2018.]).

⁷⁴Satversmes tiesas 15.06.2006. spriedums lietā Nr. 2005-13-0106, secinājumu daļas 10.1 un 10.3.punkts. Pieejams: http://www.satv.tiesa.gov.lv/web/viewer.html?file=http://www.satv.tiesa.gov.lv/wp-content/uploads/2016/02/2005-13-0106_spriedums.pdf#search=2005-13-0106. [aplūkots 12.11.2018.].

⁷⁵Luchterhandt O. The Significance of the Decisions of the Federal Constitutional Court of Germany. XVI Yerevan international conference dedicated to the 15th Anniversary of the Constitutional Court of the Republic of Armenia. “Legal consequences of the Constitutional Court decisions in the strengthening constitutionality in the country”. Yerevan: OSCE, 2011, p. 130.

⁷⁶Satversmes tiesas 15.06.2006. spriedums lietā Nr. 2005-13-0106, secinājumu daļas 10.3.punkts. Pieejams: http://www.satv.tiesa.gov.lv/web/viewer.html?file=http://www.satv.tiesa.gov.lv/wp-content/uploads/2016/02/2005-13-0106_spriedums.pdf#search=2005-13-0106. [aplūkots 12.11.2018.].

⁷⁷Satversmes tiesas 29.04.2015. spriedums lietā Nr.2015-19-01. Pieejams: [http://www.satv.tiesa.gov.lv/web/viewer.html?file=http://www.satv.tiesa.gov.lv/wp-content/uploads/2015/08/2015-19-01_Spriedums.pdf#search=\[aplūkots 14.11.2018.\]](http://www.satv.tiesa.gov.lv/web/viewer.html?file=http://www.satv.tiesa.gov.lv/wp-content/uploads/2015/08/2015-19-01_Spriedums.pdf#search=[aplūkots 14.11.2018.]).

⁷⁸Satversmes tiesas 05.03.2002. spriedums lietā Nr.2001-10-01. Pieejams: http://www.satv.tiesa.gov.lv/web/viewer.html?file=http://www.satv.tiesa.gov.lv/wp-content/uploads/2016/02/2001-1001_Spriedums.pdf#search=2001-10-01. [aplūkots 13.11.2018.].

Kriminālprocesa likumā) neefektīvu un ne labāko iespējamo variantu, lai saprātīgi atrisinātu strīdu starp taisnīguma principu un tiesiskās stabilitātes principu, palicis nemainīgs.⁷⁹

Atbilstoši tiesību doktrīnā uzsvērtajam, par izspriestu nevar uzskatīt tādu normas konstitucionalitātes izvērtējumu, ja Satversmes tiesa apstrīdētās tiesību normas tvērumu ir sašaurinājusi, sasaistot to ar pieteikuma iesniedzēja faktisko situāciju.⁸⁰ Piemēram, lietā Nr. 2015-10-01, vērtējot likuma „Par interešu konflikta novēršanu valsts amatpersonu darbībā” 7. panta trešās daļas, atbilstību Satversmes 110. pantam un 91. panta pirmajam teikumam, Satversmes tiesa secināja, ka apstrīdētā norma attiecas uz plašu subjektu loku.⁸¹ Līdz ar to Satversmes tiesa apstrīdēto normu vērtēja tikai tik tālu, cik tā attiecas uz tiesnesi kā valsts amatpersonu, kuram nepieciešams sniegt asistenta pakalpojumu savam bērnam ar invaliditāti. Līdz ar to, Satversmes tiesai ir jāievēro vienlīdzības princips un jāvērtē visu to personu situāciju, kuras atrodas vienādos un salīdzināmos apstākļos ar konstitucionālās sūdzības iesniedzēju.⁸² Proti, par izspriestu prasījumu nebūtu uzskatāms tāds prasījums, kurā prasījums ir identisks, taču pieteikuma iesniedzēja faktiskā situācija cita – pieteikuma iesniedzēja nebūtu tiesnese, vai arī nepieciešamība sniegt asistenta pakalpojumus būtu nevis savam bērnam, bet kādam citam ģimenes loceklim – mātei, tēvam, brālim, māsai.

Satversmes tiesai savā praksē bija jāsniedz atbilde uz jautājumu, vai par izspriestu prasījumu ir uzskatāms prasījums, ja Satversmes tiesa, izskatot lietu, ir atzinusi tiesību normu (aktu) par neatbilstošu augstākā juridiskā spēkā tiesību normai un spēkā neesošu saskaņā ar vispārējo prezumpciju par apstrīdētās normas spēka zaudēšanas brīdi, proti, no Satversmes tiesas sprieduma pasludināšanas dienas, savukārt, pieteikuma iesniedzējs lūdz Satversmes tiesu atzīt šo pašu tiesību normu par spēkā neesošu no cita brīža, tas ir, pagātnē (*ex tunc*). Tā Satversmes tiesā 2016.gadā saņemts Augstākās tiesas Administratīvo lietu departamenta pieteikums, kurā lūgts atzīt Korupcijas novēršanas un apkarošanas biroja amatpersonu izdienas pensiju likuma 3. panta 3. punktu, ciktāl tas līdz 2013. gada 11. novembrim neparedzēja izdienas stāžā ieskaitīt dienestu Latvijas PSR Iekšlietu sistēmas iestādēs, par neatbilstošu Satversmes 91. un 109. pantam un spēkā neesošu no 2011. gada 5. septembra. Atsaucoties uz 2013.gada 8.novembra spriedumu lietā

⁷⁹Satversmes tiesas 29.04.2015. spriedums lietā Nr.2015-19-01, secinājumu daļas 10.5-10.6.punkts. Pieejams: http://www.satv.tiesa.gov.lv/web/viewer.html?file=http://www.satv.tiesa.gov.lv/wp-content/uploads/2015/08/2015-19-01_Spriedums.pdf#search=. [aplūkots 14.11.2018.].

⁸⁰Rodiņa A. Juridiskās personas pamattiesību aizsardzība Satversmes tiesā. Grām.: Juridisko personu publiski tiesiskā atbildība: aktualitātes, problēmas un iespējamie risinājumi. Rīga: LU Akadēmiskais apgāds, 2018, 90.lpp.

⁸¹Satversmes tiesas 23.11.2015. spriedums lietā Nr.2015-10-01, secinājumu daļas 12.2.punkts. Pieejams: http://www.satv.tiesa.gov.lv/web/viewer.html?file=http://www.satv.tiesa.gov.lv/wp-content/uploads/2016/02/2015-10-01_Spriedums.pdf#search=. [aplūkots 15.11.2018.].

⁸²Rodiņa A. 2018, 91.lpp.

Nr.2013-01-01⁸³, Satversmes tiesas kolēģija uzsvēra, ka apstrīdētā norma atzīta par Satversmei neatbilstošu un spēkā neesoša no sprieduma pasludināšanas dienas. Taču Augstākās tiesas Administratīvo lietu departamenta ieskatā spriedumā lietā Nr. 2013-01-01 nav atspoguļoti apsvērumi, kas liecinātu, ka Satversmes tiesa ir vērtējusi jautājumu par tā brīža noteikšanu, ar kuru apstrīdētā tiesību norma zaudētu spēku. Turklāt Satversmes tiesa spriedumā lietā Nr. 2013-01-01 neesot atzinusi par nepieļaujamu noteikt, ka apstrīdētā norma attiecībā uz pieteicēju uzskatāma par spēku zaudējušu jau no 2011. gada 5. septembra.⁸⁴ Izvērtējot Augstākās tiesas Administratīvo lietu departamenta prasījumu, Satversmes tiesas kolēģija secināja: “Brīdis, ar kuru apstrīdētā tiesību norma (akts) zaudē savu spēku, ir viens no neatņemamiem Satversmes tiesas sprieduma nolēmuma elementiem. Minētais brīdis aptver gan tādas situācijas, kad Satversmes tiesa tiesību normu (aktu) atzīst par spēkā neesošu no sprieduma publicēšanas dienas (*ex nunc*), gan arī tādas situācijas, kad tiesību norma (akts) tiek atzīta par spēkā neesošu no kāda brīža pagātnē (*ex tunc*), vai nākotnē (*pro futuro*). Tātad izspriests prasījums Satversmes tiesas likuma 20. panta piektās daļas 4. punkta izpratnē attiecas ne vien uz Satversmes tiesas secinājumiem par izvērtējamās tiesību normas satversmību, bet arī uz jebkuru brīdi, ar kuru apstrīdētā tiesību norma (akts) ir tikusi atzīta par neatbilstošu augstāka juridiska spēka tiesību normai (aktam).⁸⁵

Līdztekus minētajam, jāuzsver, Satversmes tiesas sprieduma galīgums neattiecas uz Satversmes tiesas spriedumā sniegto Satversmes vai citu tiesību normu interpretāciju. Satversmes tiesa sniedz savu skaidrojumu uz konkrēto brīdi, uz lietas taisīšanas brīdi, sasaistot to ar lietas faktiskiem apstākļiem, kā arī tiesiskiem apstākļiem.

2.3. Satversmes tiesas sprieduma nepārvaramība

Vēl laikā, kad Latvijā netika akceptēts konstitucionālās kontroles institūts un izveidota Satversmes tiesa, Vācijas Federatīvā Republikā izvērsās diskusija par to, vai likumdevējs pēc konstitucionālās tiesas sprieduma, ar kuru tiesību norma (akts) atzīta par spēkā neesošu, vairs nedrīkst pieņemt identiska satura tiesību normu (aktu). Tā Vācijas Federālās Konstitucionālās tiesas Otrais Senāts 1951.gadā atzina, ka no Vācijas Federālās Konstitucionālās tiesas likuma 31.panta⁸⁶ izriet tiesību normu atkārtotā aizliegums. Arī Otrais Senāts 1985.gadā izteica piekritību šādam aizliegumam. Taču 1987.gadā Pirmais Senāts atkāpjas no iepriekš izveidotās un

⁸³Satversmes tiesas 08.11.2013. spriedums lietā Nr. 2013-01-01. Pieejams: http://www.satv.tiesa.gov.lv/web/viewer.html?file=http://www.satv.tiesa.gov.lv/wp-content/uploads/2016/02/2013-01-01_Spriedums.pdf#search=2013-01-01. [aplūkots 15.09.2018.].

⁸⁴Pieteikums Nr. 218/2016. Nav publicēts, pieejams Satversmes tiesā.

⁸⁵Satversmes tiesas 4.kolēģijas 03.10.2016. lēmums par atteikšanos ierosināt lietu, 8.punkts. Nav publicēts, pieejams Satversmes tiesā.

⁸⁶Vācijas Federālās Konstitucionālās tiesas likuma 31.pants: “Vācijas Federālās Konstitucionālās tiesas normu kontroles procesā taisītajiem spriedumiem ir likuma spēks”. Act on the Federal Constitutional Court [Vācijas Federālās Konstitucionālās tiesas likums]. Pieejams: http://www.bundesverfassungsgericht.de/SharedDocs/Downloads/EN/Gesetze/BVerfGG.pdf?__blob=publicationFile&v=5. [aplūkots 29.03.2018.].

nostiprinātās prakses, norādīja, ka likumdevējs drīkst un viņam vajag pielāgot likuma regulējumu mainīgajam sociālajam norisēm. Turklāt vēlāk savu nostāju papildinot, Pirmais Senāts norādīja, ka likumdevējs, no jauna pieņemot tiesību normu (aktu), nedrīkst apiet konstitucionālās tiesas nolēmumā paustās atziņas par normas spēkā neesamību. Tiesību normas (akta) atkārtotai nepieciešami sevišķi iemesli, kuri galvenokārt saistīti ar būtiskām izmaiņām faktiski vai tiesiski apstākļu konstitucionāltiesiskajā novērtēšanā.⁸⁷

Lietuvas Republikas Konstitucionālā tiesa 2012.gada 5. septembra spriedumā⁸⁸, skaidrojot konstitucionālo aizliegumu pārvarēt Konstitucionālās tiesas sprieduma spēku izpratni un interpretējot Konstitūcijas⁸⁹ 107.pantu⁹⁰, uzsvēra, ka no šī panta pirmās daļas un otrās daļas *inter alia* izriet aizliegums tiesību normas (akta) izdevējam *de novo* (atkārtoti) pieņemt tiesību normu (aktu), kas noteiktu tādu juridisku regulējumu, kas identisks tiesību normai (aktam), kuru konstitucionālā tiesa atzinusi par antikonstitucionālu.⁹¹ Turklāt 2012.gada 19.decembra spriedumā⁹² Lietuvas Republikas Konstitucionālā tiesa konstitucionālo aizliegumu pārvarēt Konstitucionālās tiesas sprieduma spēku ar atkārtotu tādas pašas normas (akta) pieņemšanu, nosauca par vienu no Konstitūcijas aizsardzības līdzekļiem, kas paredzēti Konstitūcijas virsvaldības un likuma augstākā spēka nodrošināšanai.⁹³

Arī Satversmes tiesai nācās atbildēt uz jautājumu, vai ir pieļaujama atkārtota tiesību normas (akta) pieņemšana, kas identiska tiesību normai (aktam), kuru Satversmes tiesa reiz atzinusi par antikonstitucionālu. Tā saucamā “Piespiedu nomas IV” lietā⁹⁴tika vērtēta 2017.gada 1.jūnija likuma „Grozījumi likumā „Par valsts un pašvaldību dzīvojamo māju privatizāciju”” 1.panta un 2017.gada 22.jūnija likuma „Grozījums likumā „Par zemes reformu Latvijas Republikas pilsētās””, atbilstība Satversmes 1. un 105.pantam. Apstrīdētās normas noteica, ka zemes gabala nomas maksa privatizētā dzīvokļa un mākslinieka darbnīcas īpašniekam nosakāma:

⁸⁷Luchterhandt O.2011, p. 133.

⁸⁸Lithuanian Republic Constitutional Court 05.09.2012. decision case No. 8/2012. Pieejams: <https://www.lrkt.lt/en/court-acts/search/170/ta1055/content>. [aplūkots 24.02.2019.].

⁸⁹The Constitution of the Republic of Lithuania [Lietuvas Republikas Konstitūcija]. Pieejams: <https://www.lrkt.lt/en/about-the-court/legal-information/the-constitution/192>. [aplūkots 15.02.2019.].

⁹⁰Lietuvas Republikas Konstitūcijas 107.pants: “Lietuvas Republikas likumu (vai tā daļu), vai citu Saeimas aktu (vai tā daļu), Lietuvas Republikas prezidenta aktu, Ministru kabineta aktu (vai tā daļu) nevar piemērot no tās dienas, kad oficiāli tiek izsludināts Konstitucionālās tiesas lēmums, ka attiecīgais akts (vai tā daļa) ir pretrunā Konstitūcijai. Konstitucionālās tiesas lēmumi ir galīgi un nav pārsūdzami. The Constitution of the republic of Lithuania [Lietuvas Republikas Konstitūcija]. Pieejams: <https://www.lrkt.lt/en/about-the-court/legal-information/the-constitution/192>. [aplūkots 15.02.2019.].

⁹¹Lithuanian Republic Constitutional Court 05.09.2012. decision case No. 8/2012, II article 9. Pieejams: <https://www.lrkt.lt/en/court-acts/search/170/ta1055/content>. [aplūkots 24.02.2019.].

⁹²Lithuanian Republic Constitutional Court 19.12.2012. decision case No. 43/2009. Pieejams: <https://www.lrkt.lt/en/court-acts/search/170/ta1039/content>. [aplūkots 24.02.2019.].

⁹³Ibid, II article 6.

⁹⁴Satversmes tiesas 12.04.2018. spriedums lietā Nr.2017-17-01. Pieejams: http://www.satv.tiesa.gov.lv/web/viewer.html?file=http://www.satv.tiesa.gov.lv/wp-content/uploads/2017/07/2017-17-01_Spriedums.pdf#search=. [aplūkots 12.11.2018.].

no 2018. gada 1. janvāra - līdz pieciem procentiem gadā no zemes kadastrālās vērtības; no 2019. gada 1. janvāra - līdz četriem procentiem gadā no zemes kadastrālās vērtības; no 2020. gada 1. janvāra - līdz trim procentiem gadā no zemes kadastrālās vērtības, ja puses nevar vienoties.

Satversmes tiesai secinot, ka likumdevējs atkārtoti noteicis tādu pamattiesību ierobežojumu, kura satversmība jau ir vērtēta. Proti, Saeima pieņemot apstrīdētās normas, ir ignorējusi Satversmes tiesas spriedumā lietā Nr.2008-36-01 ietvertas atziņas par piecu procentu nesamērīgumu un pieņēmusi identiska satura normu, kāda jau atzīta par spēkā neesošu.⁹⁵ Vienlaikus secinot, ka, ja likumdevējs atkārtoti iecerējis noteikt tādu pamattiesību ierobežojumu, kura satversmību jau ir vērtējusi Satversmes tiesa, sabiedrībā jāveidojas pārliecībai par to, ka apstrīdētās normas pieņemšanas gaitā nepieciešamība ierobežot Satversmē noteiktās pamattiesības bija rūpīgi izsvērtā, uzsverot, ka demokrātiskā tiesiskā valstī procesam, kurā tiek pieņemts tāds normatīvais tiesību akts, kas ierobežo personas pamattiesības, vajadzētu sabiedrībā viest pārliecību, ka pieņemtais akts ir tiesisks⁹⁶, atzina apstrīdētās normas par neatbilstošām Satversmes 105. pantam un spēkā neesošām no 2019. gada 1. maija (*pro futuro*).

Demokrātiski tiesiskā valstī konstitucionālai tiesai, atzīstot apstrīdēto tiesību normu (aktu) par neatbilstošu augstāka juridiskā spēkā tiesību normai (aktam), tās lēmuma spēks nevar tikt pārvarēts atkārtoti pieņemot tādu pašu jeb identisku tiesību normu (aktu). Arī Dr.iur. Jānis Pleps Satversmes tiesas konferencē “Satversmes tiesas spriedums kā tiesību avots”, kas norisinājās 2014.gada decembrī, uzsvēra, ka nepieņemama būtu likumdevēja rīcība, ja tas kādu Satversmes tiesas atceltu tiesību normu (aktu) pieņemtu vēlreiz – kā augstāka juridiska spēka normu.⁹⁷ Minētais aizliegums tieši izriet no varas dalīšanas un tiesiskas valsts principa. Turklāt tas nav saskaņojams arī ar vispārējo tiesību principu *ex injuria jus non oritur* (nelikumība nav likumīgo tiesību avots).

Tai pašā laikā tikai atsevišķos gadījumos ir pieļaujami izņēmumi. Ja tiesību normas (akta) neatbilstības iemesls ir pārkāpumi tiesību normas (akta) pieņemšanas procedūrā. Tā, piemēram, lietā Nr.2010-62-03⁹⁸ tika vērtēta Stopiņu novada teritorijas plānojuma daļas, atbilstoši pielikuma Nr.1 plānā iezīmētajai teritorijai (teritorija starp „Ginteriem” un „Eģenovām” ar nosaukumu „SIA „Getliņi-2” kompostēšanas laukums”), atbilstība Satversmes 105.pantam. Apstrīdētais regulējums paredzēja, ka ap sadzīves atkritumu kompostēšanas laukumu (zemes gabalā ar kadastra

⁹⁵Satversmes tiesas 12.04.2018 spriedums lietā Nr.2017-17-01, secinājumu daļas 22.punkts. Pieejams: http://www.satv.tiesa.gov.lv/web/viewer.html?file=http://www.satv.tiesa.gov.lv/wp-content/uploads/2017/07/2017-17-01_Spriedums.pdf#search=. [aplūkots 12.11.2018.].

⁹⁶Turpat, secinājumu daļas 21.3.punkts.

⁹⁷Gailīte D., Bārdiņš G. Satversmes tiesa atzīmē 18 gadu darba cēlienu. Aizritējusi konference “Satversmes tiesas spriedums kā tiesību avots”. Jurista Vārds, 2014, nr. 49 (851). Pieejams: <https://juristavards.lv/doc/265767-satversmes-tiesa-atzime-18-gadu-darba-celienu/>. [aplūkots 12.11.2018.].

⁹⁸Satversmes tiesas 14.04.2011. spriedums lietā Nr. 2010-62-03, secinājumu daļas 11.punkts. Pieejams: http://www.satv.tiesa.gov.lv/wp-content/uploads/2016/02/2010-62-03_Spriedums.pdf. [aplūkots 07.02.2018.].

Nr.80960030536) pie Eģenovām „Getliņi-2” ir noteikta 100 m aizsargjosla. Satversmes tiesa secinot, ka ierobežojums netika noteikts ar pienācīgā kārtībā pieņemtu normatīvo tiesību aktu,⁹⁹ atzina teritorijas plānojuma daļu, kas paredz aizsargjoslu kompostēšanas laukumam piegulošajā teritorijā, par neatbilstošu Satversmei. Tad šādu likumdevēja pieļautu kļūdu labošanai nav nepieciešams grozīt tiesību normas (akta) saturu pēc būtības, proti, likumdevējs var tos novērst un pieņemt tiesību normu (aktu) no jauna.¹⁰⁰

Bez tam, identiskas jeb tādas pašas tiesību normas (akta) pieņemšana ir iespējama, ja ir veiktas izmaiņas normatīvajā regulējumā, mainījies sociālā realitāte un apstrīdētās tiesību normas (akta) pieņemšana no jauna vairs nerada tās pretrunu ar augstākā juridiskā spēka tiesību normu, vai arī pretrunas novēršanai pieņemti grozījumi augstāka juridiskā spēka tiesību normās.¹⁰¹

Valstīs, kurās ir zināmas problēmas ar minētā aizlieguma ievērošanu (īstenošanu), šo spriedumu raksturojošo pazīmi nostiprina normatīvajā regulējumā. Piemēram, Krievijas Federācijā tas ir paredzēts Krievijas Federālā konstitucionālā likuma “Par Krievijas Federācijas tiesu iekārtu”¹⁰² 79.panta otrās daļas otrā teikumā. Norma nosaka, ka konstitucionālās tiesas nolēmuma juridiskais spēks nevar tikt pārvarēts ar atkārtotu tādas pašas tiesību normas (akta) pieņemšanu. Par Satversmes tiesas likuma papildināšanu ar līdzīga satura normu varētu domāt, ņemot vērā to, ka Satversmes tiesai nācās savā praksē risināt tādu problēmu jautājumu, kā Satversmes tiesas sprieduma pārvarēšana ar antikonstitucionālās tiesību normas atkārtotu pieņemšanu, tomēr, pēc autores ieskatiem, ir meklējams cits risinājums. Proti, vispirms jādoma par likumdošanas procesa kvalitātes uzlabošanu.

Nav apšaubāms, ka pastāv dažādas kontrolējošās iestādes, kuras citstarp uzrauga likumdošanas kvalitāti – Saeimas Juridiskais birojs, Saeimas analītiskais dienests (parlamenta pētnieciskā struktūrvienība, kas izveidota 2017.gadā), Tieslietu ministrija, Valsts kanceleja, un citas institūcijas, kuras pārbauda likumprojektus no juridiskā viedokļa jau pirms to pieņemšanas. Pievienojoties Prof. Inetas Ziemeles viedoklim, tās nav spējušas nodrošināt likumdošanas procesa kvalitāti atbilstoši tiesiskas valsts principiem.¹⁰³ Satversmes tiesa, kas neapšaubāmi ir viens no likumdošanas kvalitātes nodrošināšanas mehānismiem, kas nodrošina kļūdu novēršanu, atzīstot kādu likumdevēja pieņemto tiesību normu (aktu) par neatbilstošu augstākā juridiskā spēka tiesību

⁹⁹Satversmes tiesas 14.04.2011. spriedums lietā Nr. 2010-62-03, secinājumu daļas 11.punkts. Pieejams: http://www.satv.tiesa.gov.lv/wp-content/uploads/2016/02/2010-62-03_Spriedums.pdf. [aplūkots 07.02.2018.].

¹⁰⁰Котов А. 2011, с 503.

¹⁰¹Ibid, с 503.

¹⁰²Федеральный конституционный закон от 21 июля 1994 г. № 1-ФКЗ "О Конституционном Суде Российской Федерации". [Krievijas Federālais konstitucionālais likums “Par Krievijas Federācijas tiesu iekārtu”]. Pieejams: <http://www.ksrf.ru/ru/Info/LegalBases/FCL/Pages/Chapter1.aspx>. [aplūkots 12.11.2018.].

¹⁰³Ziemele I. Likumdošanas procesa pilnveidošana: jauna konstitucionāla orgāna piedāvājums. Jurista Vārds, 2017, nr.10(964). Pieejams: <https://www.juristavards.lv/doc/270248-likumdosanas-procesa-pilnveidosana-jauna-konstitucionala-organa-piedavajums/>. [aplūkots 14.11.2018.].

normai (aktam), taču Satversmes tiesai nepiemīt tiesības uzsākt tiesvedību pēc savas iniciatīvas, proti, tā skata tikai to tiesību normu (aktu) konstitucionalitāti par kurām, ir ticis iesniegts pieteikums un tikai attiecīgā pieteikuma kontekstā. Tādējādi ne visas likumdevēja pieļautās kļūdas var tikt pakļautas Satversmes tiesas kontrolei. Turklāt liela daļa Satversmes tiesā saņemto iesniegumu nerezultējas ar tālāku virzību. Tā saskaņā ar publiski pieejamo informāciju, Satversmes tiesā no 2018. gada 1. janvāra līdz 2018. gada 9. decembrim saņemti 363 pieteikumi par lietas ierosināšanu un no tiem 181 atzīts par tādiem, kas acīmredzami neatbilst prasībām, kas Satversmes tiesas likumā noteiktas pieteikumam par lietas ierosināšanu.¹⁰⁴ Tādēļ šie iesniegumi arī netika nodoti izskatīšanai Satversmes tiesas kolēģijā.

Līdz ar to, autore piekrīt, vairākkārt¹⁰⁵ izvirzītajam priekšlikumam veidot konstitucionālo konsultatīvo orgānu – Valsts Padomi, kuras kompetencē būtu atzinuma sniegšana par tiesību aktu projektu atbilstību augstāka juridiska spēka tiesību aktiem, iekļaujot tajā kopējās tiesību politikas, juridisko un tehnisko analīzi.

2.4. Satversmes tiesas sprieduma publiska pieejamība

Vienu no svarīgākajiem demokrātiski tiesiskas valsts elementiem satur Satversmes 90.pansts, kas nostiprina “ikviena tiesības zināt savas tiesības”. Tikai persona, kas zina savas tiesības, spēj tās efektīvi īstenot un nepamatota aizskārums gadījumā – aizstāvēt taisnīgā tiesā.”¹⁰⁶

Primāri, Satversmes 90.pants garantē tiesību normu publisku pieejamību¹⁰⁷, t.i., likumdevēja pienākumu nodrošināt iespēju iepazīties ar pieņemtajām tiesību normām. „Personas tiesības zināt savas tiesības noteic likumdevēja darbības ietvaru. Likumiem un citiem normatīvajiem aktiem jābūt publiski pieejamiem”, secināts Satversmes tiesas 2006.gada 20. decembra spriedumā lietā Nr.2006-12-01.¹⁰⁸ Nepublicēts normatīvais akts nav spēkā, un tādēļ nav arī saistošs.¹⁰⁹

Turklāt Satversmes 90.panta tvērums, neaprobežojas tikai ar tiesību normām un normatīvajiem aktiem. Satversmes tiesas spriedumi, tāpat kā normatīvie tiesību akti, satur personu

¹⁰⁴Pārskats par Satversmes tiesas darbu 2018. Rīga: Latvijas Republikas Satversmes tiesa, 2019, 11.lpp.

¹⁰⁵Ziemele I. 2017, nr.10(964). Sk. arī: Osipova S. Nepieciešams neatkarīgs konstitucionāls orgāns likumdošanas kvalitātes kontrolei. Jurista Vārds, 2017, nr.10 (964). Pieejams: <https://www.juristavards.lv/doc/270251-nepieciemam-s-neatkarigs-konstitucionals-organs-likumdosanas-kvalitates-kontrolei/>. [aplūkots 14.11.2018.].

¹⁰⁶Satversmes tiesas 20.01.2006. spriedums lietā Nr.2006-12-01, secinājumu daļas 16.punkts. Pieejams: http://www.satv.tiesa.gov.lv/web/viewer.html?file=http://www.satv.tiesa.gov.lv/wp-content/uploads/2016/02/2006-12-01_1_Spriedums.pdf#search=%20lieta%20Nr.2006-12-01,16.punkts. [aplūkots 20.09.2018.].

¹⁰⁷Sk. Augstākās tiesas Senāta Administratīvo lietu departamenta 24.05.2007. spriedums lietā Nr. A42222705, SKA-191/2007, motīvu daļas 14.punkts. Pieejams: <https://manas.tiesas.lv/eTiesasMvc/lv/nolemumi>. [aplūkots 21.09.2018.].

¹⁰⁸Satversmes tiesas 20.01.2006. spriedums lietā Nr.2006-12-01, secinājumu daļas 16.punkts. Pieejams: http://www.satv.tiesa.gov.lv/web/viewer.html?file=http://www.satv.tiesa.gov.lv/wp-content/uploads/2016/02/2006-12-01_1_Spriedums.pdf#search=%20lieta%20Nr.2006-12-01,16.punkts. [aplūkots 20.09.2018.].

¹⁰⁹Rudevskis J. Satversmes 91.pants. Grām.: Latvijas Republikas Satversmes komentāri. VIII. nodaļa. Cilvēka pamattiesības. Autoru kolektīvs prof. R.Baloža zinātniskajā vadībā. Rīga, Latvijas Vēstnesis, 2011,66.lpp.

tiesības un pienākumus. Ar mērķi īstenot savas tiesības un izpildīt pienākumus, personai ir jāzina, kādas tiesiskās sekas rodas, radīsies vai var rasties no noteiktiem juridiskiem faktiem vai noteiktas rīcības (darbības vai bezdarbības), lai varētu izdarīt apzinātu izvēli un vajadzības gadījumā pielāgot savu rīcību.”¹¹⁰ Tādējādi Satversmes tiesas spriedumu publiskuma pieejamība nepieciešama, ar mērķi personai prognozēt savu veikto darbību sekas.

Līdztekus minētajam, uzsverams, ka laikā no Satversmes tiesas darbības sākuma pieņemti un pasludināti vairāk par 300 spriedumiem, kuros ietvertās atziņas ir nozīmīgs pienesums Satversmes un citu tiesību normu satura un tvēruma atklāšanā. Kā jau uzsvērts šajā darbā, Satversme un citu tiesību normu [autores piebilde] saturs ir tāds, kādu to atrod Satversmes tiesa.¹¹¹ Proti, Konstitucionālā tiesa izlemj to, ko Konstitūcija un citas tiesību normas saka. Piemēram, no Satversmes 92. panta pirmajā teikumā paredzētajām ikviena tiesībām uz taisnīgu tiesu, Satversmes tiesa ir atvasinājusi virkni procesuālā taisnīguma noteikumu. Satversmes teksta lasītājam tie paliktu nezināmi, ja nebūtu nodrošināta Satversmes tiesas spriedumu publiska pieejamība.

Satversmes tiesas spriedumi kļuvuši par augstāko tiesību avotu tiesību piemērotājiem un tādējādi virza tiesību attīstību. Ne velti Dr.iur. Jānis Pleps ir norādījis, ka tiesību piemērotājs divdesmit gadus pēc Satversmes tiesas izveidošanas vairs nevar aprobežoties ar Satversmes, citu tiesību normu teksta vai atsevišķu konstitucionālo tiesību grāmatu pārzināšanu. Pilnvērtīgai funkcionēšanai Latvijas tiesiskajā sistēmā ir nepieciešama precīza un dziļa Satversmes tiesas spriedumos formulēto atziņu pārzināšana un prasme tās lietot jaunu, līdz šim Satversmes tiesā vēl neskatītu jautājumu risināšanā.”¹¹² Citiem vārdiem sakot, šodien neviens tiesību piemērotājs nevar iztikt bez Satversmes tiesas spriedumu analīzes.

Satversmes tiesas likuma analīze, ļauj secināt, ka Satversmes 90.pantā garantētās tiesības ir respektētas, proti, saskaņā ar Satversmes tiesas likuma 33.pantu Satversmes tiesas spriedums ne vēlāk kā piecu dienu laikā pēc tā pieņemšanas tiek publicēs laikrakstā “Latvijas Vēstnesis”.

¹¹⁰Rudevskis J. Satversmes 91.pants. Grām.: Latvijas Republikas Satversmes komentāri. VIII. nodaļa. Cilvēka pamattiesības. Autoru kolektīvs prof. R.Baloža zinātniskajā vadībā. Rīga, Latvijas Vēstnesis, 2011, 64.lpp.

¹¹¹Rüthers B., 2014, S. 32.

¹¹²Pleps J., Plepa D. Satversmes tiesas ietekme uz Latvijas tiesiskās sistēmas attīstību. Jurista Vārds, 2016, nr.49 (952), 31.lpp.

3. SATVERSMES TIESAS SPRIEDUMA IZPILDES NORMATĪVAIS REGULĒJUMS UN SATVERSMES TIESAS TIESĪBAS NOTEIKT SAVU SPRIEDUMU IZPILDI

3.1. Satversmes tiesas sprieduma izpilde kā neatņemama demokrātiski tiesiskas valsts un tiesību uz taisnīgu tiesu sastāvdaļa

Konstitucionālās tiesas spriedumu izpilde nav salīdzināma ar vispārējās jurisdikcijas tiesas nolēmumu izpildi, jo to izpilde netiek garantēta ar valsts piespiedu līdzekļiem. Satversmes tiesas spriedumam piemīt *erga omnes* spēks, tas nozīmē, ka ikvienai valsts varas institūcijai ir konstitucionāls pienākums (pēc noklusējuma) respektēt un izpildīt Satversmes tiesas spriedumus. Katra cilvēka un visas sabiedrības attīstības un valsts efektīvas funkcionēšanas viedokļa būtiski ir tas, lai visi valsts varas atzari pienācīgi veiktu savas funkcijas, lai neviens no tiem nepārkāptu savas kompetences robežas un lai katrs izrādītu pienācīgu cieņu pret pārējiem varas atzariem un respektētu to leģitīmās darbības jomu.¹¹³ Tiesiskā valstī valsts varas atzari papildina cits citu, neviens no tiem nav augstāks vai dominējošs pār pārējiem.¹¹⁴ Satversmes tiesa, kā neatņemama tiesu varas sastāvdaļa, spriežot tiesu, īsteno tiesu varu un darbojas arī kā izpildvaras un likumdevējvaras atsvars no valsts varas dalīšanas principa izrietošajā līdzsvara un atsvara sistēmā. Tas nozīmē, ka Satversmes tiesas sprieduma izpilde ir jautājums, kas tieši ietekmē valsts varas dalīšanas principa īstenošanu. Demokrātiski tiesiskā valstī ikvienai valsts varas institūcijai ir pienākums izturēties pret Satversmes tiesu tā, lai būtu nodrošināts triju valsts varas atzaru savstarpējs līdzsvars. Proti, Satversmes tiesas sprieduma izpilde ir tiesiskas valsts neatņemama sastāvdaļa, tā ir pamatā valsts varas dalīšanas un tiesiskuma principa nodrošināšanai, kā pienācīgai valsts un sabiedrības funkcionēšanai.

Bez konstitucionālās tiesas spriedumu izpildes nav iespējams nodibināt konstitucionālismu un runāt par konstitūcijas virsvaldības, konstitucionālo vērtību un taisnīguma nodrošināšanu. Citiem vārdiem sakot, neizpildīt konstitucionālās tiesas spriedumu nozīmē ignorēt tās fundamentālo lomu demokrātiski tiesiskā valstī. “Ja tiek pieļauta konstitucionālo tiesu spriedumu nerespektēšana, neievērošana un neizpilde, tiek apdraudēta konstitucionālās tiesas nepieciešamība un tā tad esība valstī.”¹¹⁵

¹¹³Satversmes tiesas priekšsēdētājas Inetas Ziemeles ziņojums Satversmes tiesas svinīgajā sēdē. Pieejams: <http://ww.w.satv.tiesa.gov.lv/articles/satversmes-tiesas-priekssedetajas-inetas-ziemeles-zinojums-satversmes-tiesassvinigajase-de/>. [aplūkots 11.01.2019.].

¹¹⁴Opinion No. 18 (2015). “The position of the judiciary and its relation with the other powers of state in a modern democracy”, 2015. Pieejams: <https://rm.coe.int/16807481a1>. [aplūkots 11.01.2019.].

¹¹⁵Bross S. Reflections on the Execution of Constitutional Court Decisions in a Democratic State under the Rule of Law on the Basis of the Constitutional Law Situation in the Federal Republic of Germany. Conference on “Execution of the decisions of constitutional court: A cornershone, 2008. Pieejams: [https://www.venice.coe.int/webforms/documents/?pdf=CDL-JU\(2009\)001-e](https://www.venice.coe.int/webforms/documents/?pdf=CDL-JU(2009)001-e). [aplūkots 11.01.2019.].

Īpaša nozīme Satversmes tiesas sprieduma izpildē ir arī konkrētas personas (fiziskas un arī juridiskas personas) pamattiesību aizsardzībā, kura vērstās Satversmes tiesā, iesniedzot konstitucionālo sūdzību. Atsevišķu individuālo tiesību aizsardzība ir šodienas attīstības stadijā neiztrūkstoši vajadzīgs konstitucionālo tiesu uzdevums¹¹⁶, tas nozīmē, ka nacionālo cilvēktiesību aizsardzības mehānisms kopumā nav uzskatāms par pilnīgu, tad, ja persona nav tiesīga vērsties tieši konstitucionālā tiesā¹¹⁷. Kā zināms, kopš 2001.gada. 1.janvārī, kad stājās spēkā grozījumi Satversmes tiesas likumā¹¹⁸, tika paplašināts subjektu loks, kam ir tiesības vērties Satversmes tiesā. Proti, tika paredzēta iespēja Satversmes tiesā vērsties arī personām, iesniedzot konstitucionālo sūdzību. Satversmes tiesas statistikas dati liecina, ka tieši personas ir visaktīvākie pieteikuma iesniedzēji. Kā jau iepriekš tika norādīts, saskaņā ar publiski pieejamo informāciju Satversmes tiesā no 2018. gada 1. janvāra līdz 2018. gada 9. decembrim saņemti 363 pieteikumi par lietas ierosināšanu no tiem 182 reģistrēti kā pieteikumi un nodoti izskatīšanai Satversmes tiesas kolēģijās. No 182 pieteikumiem 168 konstitucionālās sūdzības, kas veido vairāk nekā 92 procentus no visiem tiesā saņemtajiem pieteikumiem.¹¹⁹

Personas mērķis vērsties ar konstitucionālo sūdzību Satversmes tiesā primāri aizsargāt savas subjektīvās aizskartās pamattiesības.¹²⁰ Taču personas subjektīvo tiesību aizsardzība nav iedomājama bez sprieduma izpildes. Tādējādi Satversmes tiesas sprieduma izpilde ir personas tiesību aizsardzības pamataspekts. ECT savos spriedumos vairākkārt¹²¹ atzina, ka taisnīgas tiesas jēdziens ietver tiesības prasīt un sagaidīt, ka valsts nodrošina tiesas sprieduma efektīvu izpildīšanu. Cilvēktiesību un pamatbrīvību aizsardzības konvencijas¹²² 6. pantā garantētās tiesības būtu iluzoras (šķietamas), ja spēkā esošs tiesas nolēmums, kas nav pārsūdzams, paliek neizpildīts, radot kaitējumu vienai no pusēm. Uzsverams, ka Satversmes tiesas judikatūra spriedumu efektīvas izpildīšanas jautājumā ir harmonijā ar ECT paustajām atziņām. Proti, Satversmes tiesa savā praksē atzina, ka taisnīgas tiesas jēdzienā ietilpstošā personas tiesību efektīva aizsardzība nav iedomājama

¹¹⁶Zommers B. Individuālo tiesību aizsardzība ar Konstitucionālās tiesas palīdzību. Grām.: Konstitucionālās tiesas loma valsts konstitūcijā nostiprināto vērtību aizsardzībā. Satversmes tiesas 2006.gada konferences materiālu krājums. Role of the Constitutional Court in protection of the values consolidated in the constitution. Rīga:Tiesu namu aģentūra, 2007, 43.lpp.

¹¹⁷Rodiņa A. 2006, 59.lpp.

¹¹⁸Grozījumi Satversmes tiesas likumā: LR likums. Pieņemts 30.11.2000. [11.01.2019.].

¹¹⁹Pārskats par Satversmes tiesas darbu 2018. Rīga: Latvijas Republikas Satversmes tiesa, 2019, 11-47.lpp.

¹²⁰Satversmes tiesas 10.05.2013. spriedums lietā Nr.2012-16-01, secinājumu daļas 16.punkts. Pieejams: http://www.satv.tiesa.gov.lv/wp-content/uploads/2016/02/2012-16-01_Spriedums.pdf. [aplūkots 11.01.2019.].

¹²¹Sk., piem.: ECT 22.06.2004 spriedums lietā *Pini and Others v. Romania* (iesniegumi Nr.78028/01 un 78030/01), para174-189. Pieejams:<http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-61837>. [aplūkots 12.01.2019.]. ECT 24.07.2003 spriedums lietā *Ryabykh v.Russia* (iesniegumā Nr.52854/99) para 54-56. Pieejams:<http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-61261>. [aplūkots 12.01.2019.]. ECT 18.12.2007 spriedums lietā *Marini v. Albania* (iesnieguma Nr.3738/02), para 126. Pieejams: <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-84061>. [aplūkots 12.01.2019.].

¹²²Cilvēktiesību un pamatbrīvību aizsardzības konvencija. Parakstīta Romā 04.11.1950. [13.01.2019.].

bez spēkā esošu nolēmumu izpildīšanas garantijām. Līdz ar to, tiesas sprieduma izpilde ir tiesību uz taisnīgu tiesu neatņemama sastāvdaļa.¹²³

Ja Satversmes tiesas spriedums netiek izpildīts, konstitucionālās sūdzības iesniedzējs ir tiesīgs prasīt Satversmes tiesas sprieduma izpildi – tās ir konstitucionālās sūdzības iesniedzēja Satversmes 92.pantā pirmajā teikumā garantētās tiesības, kuras tiek pārkāptas Satversmes tiesas sprieduma neizpildes gadījumā.

Apkopojot un ņemot vērā visu minēto, ir pietiekams pamats slēdzienam par to, ka demokrātiski tiesiskā valstī konstitucionālās tiesas spriedumu izpilde ir pašsaprotama jeb prezumējama. Proti, konstitucionālās tiesas sprieduma izpilde ir neatņemama tiesiskas valsts un tiesību uz taisnīgu tiesu sastāvdaļa, kas vistiešākā veidā ietekmē personu pamattiesību aizsardzību un citu valsts pamatā esošu principu un vērtību aizsardzību.

3.2. Satversmes tiesas sprieduma izpildes tiesiskais regulējums

Konstitucionālās tiesas sprieduma izpilde ir sprieduma tiesisko seku noteikšana.¹²⁴ Rietumeiropas valstīs¹²⁵, kā arī Austrumeiropas valstīs¹²⁶, tostarp, Latvijā, konstitucionālās tiesas sprieduma izpilde un tā kontroles mehānisms nav normatīvi regulēts, atšķirībā no Kosovas Republikas. Saskaņā ar Kosovas Republikas konstitucionālās tiesas reglamenta 63.panta 6.punktā¹²⁷ noteikto, Kosovas Republikas Konstitucionālai tiesai, pēc pieteikuma iesniedzēja lūguma, ir tiesības veikt pārbaudi, vai tās spriedums ir ticis izpildīts, vai tas izpildīts pienācīgi. Pēc realizētās kontroles, Kosovas Republikas Konstitucionālā tiesa pieņem lēmumu, kas tiek publicēts oficiālā vēstnesī. Šādas tiesības piemīt arī Baltkrievijas Republikas Konstitucionālai tiesai, saskaņā ar Baltkrievijas Republikas Konstitucionālās tiesas likuma¹²⁸ 87.pantā nostiprināto, tā ir tiesīga kontrolēt savu spriedumu izpildi.

Eiropas valstīs konstitucionālo tiesu likumos ir tieši paredzēts, ka pati konstitucionālā tiesa ir tiesīga noteikt savu spriedumu izpildi. Tā, piemēram, Slovēnijas Republikas Konstitucionālās

¹²³Satversmes tiesas 16.04.2015. spriedums lietā Nr. 2014-13-01, 11-13.3.punkts. Pieejams: http://www.satv.tiesa.gov.lv/wp-content/uploads/2016/02/2014-13-01_Spriedums.pdf. [aplūkots 13.01.2019].

¹²⁴Satversmes tiesas 16.12.2005. spriedums lietā Nr. 2005-12-0103, secinājumu daļas 25.punkts. Pieejams: http://www.satv.tiesa.gov.lv/wp-content/uploads/2016/02/2005-12-0103_spriedums.pdf. [aplūkots 15.10.2018.].

¹²⁵Rietumeiropas valstis, kurās konstitucionālās tiesas spriedumu izpildes kartība nav regulēta, piemēram, Austrijā, Vācijā, Luksemburgā, Portugālē, Spānijā. Decisions of constitutional courts and equivalent bodies and their execution. Report adopted by the Commission at its 46th plenary meeting. Pieejams: [https://www.venice.coe.int/webforms/documents/?pdf=CDL-INF\(2001\)009-e](https://www.venice.coe.int/webforms/documents/?pdf=CDL-INF(2001)009-e). [aplūkots 11.01.2019.].

¹²⁶Austrumeiropas valstis, kurās konstitucionālās tiesas spriedumu izpildes kartība nav regulēta, piemēram, Azerbaidžānā, Igaunijā, Slovākijā, Slovēnijā, Bosnijā un Hercegovinā, Čehijā, Bulgārijā. Decisions of constitutional courts and equivalent bodies and their execution. Report adopted by the Commission at its 46th plenary meeting. Pieejams: [https://www.venice.coe.int/webforms/documents/?pdf=CDL-INF\(2001\)009-e](https://www.venice.coe.int/webforms/documents/?pdf=CDL-INF(2001)009-e). [aplūkots 11.01.2019.].

¹²⁷Rules of procedure of the constitutional court of the republic of Kosovo. [Kosovas Republikas Konstitucionālās tiesas reglaments]. Pieejams: http://gjk-ks.org/wp-content/uploads/2017/11/gjkk_rregullore_e_punes_2015_ang.pdf. [aplūkots 19.02.2018.].

¹²⁸Закон республики Беларусь от 8 января 2014 г. № 124-3 “О Конституционном судопроизводстве”. [Baltkrievijas Republikas Konstitucionālās tiesas likums]. Pieejams: <http://www.kc.gov.by/ru/main.aspx?guid=21735/> [aplūkots 12.11.2018.].

tiesas likuma¹²⁹ 40.panta otrajā daļā nostiprināts, ka ja nepieciešams konstitucionālā tiesa noteic institūciju, kurai jāizpilda nolēmums, un veidu, kā tas darāms. [...] Līdzīga satura norāde ietverta Albānijas Republikas konstitucionālā likumā “Par Albānijas Republikas Konstitucionālās tiesas organizāciju un darbību”¹³⁰ 81.panta trešajā daļā un Spānijas Karalistes Konstitucionālās tiesas likuma¹³¹ 92.⁴⁶ pantā. Arī Vācijas Federālās Konstitucionālās tiesas likuma¹³² 35.pantā ir atrodams noteiktums, ka Vācijas Federālā Konstitucionālā tiesa ir tiesīga atsevišķos gadījumos spriedumā noteikt tā izpildes veidu un kārtību. Šāda kompetence dod Vācijas Federālai Konstitucionālai tiesai *ex officio*, tas ir, neatkarīgi no tā vai pieteikuma iesniedzējs ir vai nav lūdzis, izvērtējot konkrētas lietas apstākļus, spriedumā noteikt tā izpildes kārtību. Tajā pašā laikā Vācijas Federālā Konstitucionālā tiesa pamatojoties uz Vācijas Federālās Konstitucionālās tiesas likuma 35.pantā noteikto, tiesīga noregulēt ar sprieduma izpildi saistīto jautājumu pēc tā pieņemšanas.¹³³ Turklāt Vācijas Federālā Konstitucionālā tiesa, pamatojoties uz Konstitucionālās tiesas 35.pantā noteikto deleģējumu, ne tikai, nosaka institūciju, kurai jāizpilda spriedums, un kārtību, bet arī uz laiku noregulē jautājumus, kurus regulēja konstitucionālajā tiesvedībā vērtētais likums.¹³⁴

Līdzīgi, proti, balstoties uz Slovēnijas Republikas Konstitucionālās tiesas likuma 40.panta otrajā daļā nostiprināto, Slovēnijas Republikas Konstitucionālā tiesa uz laiku noregulē jautājumus, kurus regulēja konstitucionālajā tiesvedībā vērtētais likums. Tā, piemēram, 2011.gada 24.marta nolēmumā lietā Nr.U-I-67/09,Up-316/09¹³⁵, kurā tika vērtēta Vēlēšanu un referendumu kampaņu likuma 5.panta otrās daļas, kas noteica aizliegumu sabiedriskās domas aptauju rezultātu publiskošanu septiņas dienas pirms vēlēšanām, atbilstība Konstitūcijai. Slovēnijas Republikas Konstitucionālā tiesa apstrīdēto normu atzina par neatbilstošu Konstitūcijai un spēkā neesošu, vienlaikus nosakot, ka līdz jauna regulējuma pieņemšanai sabiedriskās domas aptauju rezultāti par

¹²⁹Constitutional Court Act. [Slovēnijas Republikas Konstitucionālās tiesas likums.]. Pieejams: <https://www.usrs.si/media/the.constitutional.court.act-zusts.pdf>. [aplūkots 13.01.2019.].

¹³⁰Law on the organization and functioning of the Constitutional Court. [Albānijas Republikas konstitucionālais likums “Par Albānijas Republikas Konstitucionālās tiesas organizāciju un darbību”]. Pieejams: http://www.gjk.gov.al/web/constitutional_court_law_1855.pdf. [aplūkots 13.01.2019.].

¹³¹Organic Law No. 2/1979 on the Constitutional Court of Spain. [Spānijas Karalistes Konstitucionālās tiesas likums]. Pieejams:<https://www.tribunalconstitucional.es/es/tribunal/normativa/Normativa/LOTC-en.pdf>. [aplūkots 13.01.2019.].

¹³²Act on the Federal Constitutional Court [Vācijas Federālās konstitucionālās tiesas likums]. Pieejams: http://www.bundesverfassungsgericht.de/SharedDocs/Downloads/EN/Gesetze/BVerfGG.pdf?__blob=publicationFile&v=5. [13.01.2019.].

¹³³Bross S. 2008. Pieejams: [https://www.venice.coe.int/webforms/documents/?pdf=CDL-JU\(2009\)001-e](https://www.venice.coe.int/webforms/documents/?pdf=CDL-JU(2009)001-e). [aplūkots 11.01.2019.].

¹³⁴Luchterhandt O. 2011, p. 133., atsaucoties uz Vācijas Federālās Konstitucionālās tiesas lietām BVerfGE 39,1;88,203; BVerfGE 93,362/372; BVerfGE 2,1.

¹³⁵Slovenian Republic Constitutional Court 24.03.2011. decision case No.U-I-67/09, Up-316/09. Pieejams: <http://odl.ocitve.us-rs.si/documents/a1/96/u-i-67-09-up-316-09.pdf>. [aplūkots 14.01.2019.].

kandidātiem, kandidātu sarakstiem, politiskajām partijām un referendumā izlemtajiem jautājumiem ir aizliegts publiskot 24 stundas pirms vēlēšanu dienas.¹³⁶

Satversmes tiesas likums *expressis verbis* Satversmes tiesai pilnvaras noteikt savu spriedumu izpildi neparedz. Taču tas vien vēl nevar būt par pamatu, lai secinātu, ka Satversmes tiesa šādas tiesības nepiemīt. Satversmes tiesas likuma 31.panta 12.punkts, kas noteic, ka spriedumā var tikt ietverti „citi tiesas nolēmumi”, pēc būtības paredz līdzīgas tiesības, kādas ir piešķirtas citu valstu konstitucionālajām tiesām to spriedumu izpildes nodrošināšanai, proti, pilnvarojumu konstitucionālajai tiesai pašai noteikt savu spriedumu izpildi (svarīgas savu spriedumu tiesiskās sekas).¹³⁷ Konstitucionālajai tiesai likums ne vien dod pilnvaras, bet arī uzliek atbildību par to, lai tās spriedumi sociālajā realitātē nodrošinātu tiesisko stabilitāti, skaidrību un mieru.¹³⁸

Pirmo reizi Satversmes tiesa savu spriedumu izpildi noteica lietā Nr. 2005-12-0103¹³⁹, kurā tika vērtēta Ministru kabineta 2005.gada 11.janvāra noteikumu Nr.17 „Grozījumi likumā Par nekustamā īpašuma piespiedu atsavināšanu valsts vai sabiedriskajām vajadzībām” un 2005.gada 9.jūnija likuma „Grozījumi likumā „Par nekustamā īpašuma piespiedu atsavināšanu valsts vai sabiedriskajām vajadzībām”” atbilstība Satversmes 1. un 105.pantam”.

Konstitucionālās sūdzības iesniedzēji bija nama īpašnieki un iedzīvotāji, kuri savu pamattiesību aizskārumu saskatīja apstākļi, ka veicot grozījumus, ticis noteikts jauns tiesiskais regulējums, kas konstitucionālās sūdzības iesniedzējiem esot krietni nelabvēlīgāks nekā iepriekšējā kārtība, proti, viņiem tika liegtas vairākas procesuālās tiesības un garantijas, ko tiem piešķīra 1992.gada Atsavināšanas likums.

Satversmes tiesa secinot, ka Noteikumu Nr.17 izdošanu nav prasījusi neatliekama vajadzība, un to, ka Ministru kabinets nav ievērojis Satversmes 81.pantā noteiktos kompetences ierobežojumus [līdz 2007.gada 31.maijam Satversmes 81.pants piešķīra Ministru kabinetam tiesības izdot noteikumus, kuriem bija likuma spēks, paredzot arī konkrētus ierobežojumus šādu noteikumu izdošanai – autores iestarpinājums] un ir rīkojies *ultra vires*, proti, pārkāpjot savas kompetences robežas.¹⁴⁰ Kā arī secinot, ka ar 2005.gada 9.jūnija likuma „Grozījumi likumā „Par nekustamā īpašuma piespiedu atsavināšanu valsts vai sabiedriskajām vajadzībām” nav panākts

¹³⁶Slovenian Republic Constitutional Court 24.03.2011. decision case No. U-I-67/09, Up-316/09,B –I, article 21 Pieejams: <http://odlocitve.us-rs.si/documents/a1/96/u-i-67-09-up-316-09.pdf>. [aplūkots 14.01.2019.].

¹³⁷Satversmes tiesas 16.12.2005. spriedums lietā Nr.2005-12-0103, secinājumu daļas 25.punkts. Pieejams: http://www.satv.tiesa.gov.lv/wp-content/uploads/2016/02/2005-12-0103_spriedums.pdf. [aplūkots 15.10.2018.].

¹³⁸Satversmes tiesas 21.12.2009. spriedums lietā Nr. 2009-43-01, secinājumu daļas 35.1.punkts. Pieejams: http://www.satv.tiesa.gov.lv/web/viewer.html?file=http://www.satv.tiesa.gov.lv/wp-content/uploads/2016/02/2009-43-01_Spriedums.pdf#search=. [aplūkots 15.01.2018.].

¹³⁹Satversmes tiesas 16.12.2005. spriedums lietā Nr. 2005-12-0103, secinājumu daļas 25.punkts. Pieejams: http://www.satv.tiesa.gov.lv/wp-content/uploads/2016/02/2005-12-0103_spriedums.pdf. [aplūkots 15.10.2018.].

¹⁴⁰Turpat, secinājumu daļas 19-20.punkts.

taisnīgs līdzsvars starp sabiedrības interesēm un nepieciešamību aizsargāt īpašnieka tiesības¹⁴¹, un ka no tiesiskās paļāvības principa izrietošā prasība nodrošināt pēc iespējas saudzējošāku pāreju uz jauno tiesisko regulējumu ir īpaši nozīmīga, jo personai, kurai jaunais regulējums tiks piemērots, ir jādod iespēja pienācīgā kārtā tam sagatavoties, taču attiecībā uz konstitucionālās sūdzības iesniedzējiem Saeima, pieņemot apstrīdēto regulējumu, to nav darījusi un līdz ar to pārkāpjot tiesiskās paļāvības principu,¹⁴² Satversmes tiesa Noteikumu Nr.17, gan arī 2005.gada 9.jūnija likuma „Grozījumi likumā „Par nekustamā īpašuma piespiedu atsavināšanu valsts vai sabiedriskajām vajadzībām”, atzina par neatbilstošiem Satversmei un spēkā neesošiem.

Vienlaikus, lai pēc apstrīdētā akta atzīšanas par spēku zaudējušu nerastos jauni Satversmē noteikto pamattiesību aizskārumi un attiecīgo normu „izņemšana no aprites” neradītu traucējumus tiesiskajā regulējumā, Satversmes tiesa noteica, ka 1992.gada 15.septembra likums „Par nekustamā īpašuma piespiedu atsavināšanu valsts vai sabiedriskajām vajadzībām” ir spēkā redakcijā, kāda pastāvēja līdz Ministru kabineta 2005.gada 11.janvāra noteikumu Nr.17, „Grozījumi likumā „Par nekustamā īpašuma piespiedu atsavināšanu valsts vai sabiedriskajām vajadzībām”” izdošanai. Tas nozīmē, ka juridisko spēku atgūst tiesību normas, kas grozītas ar tādu apstrīdēto aktu, kuru Satversmes tiesa atzinusi par neatbilstošu augstāka juridiskā spēka tiesību normām.¹⁴³

Par sava sprieduma izpildes kārtības un institūcijas, kurai ir pienākums izpildīt Satversmes tiesas spriedumu, Satversmes tiesa lēma lietā Nr.2012-23-01¹⁴⁴, kurā tika vērtēta Latvijas Administratīvo pārkāpumu kodeksa 257.panta pirmās daļas otrā teikuma „ja izdarīts administratīvais pārkāpums, kas paredzēts šā kodeksa 149.⁴ panta septītajā daļā, 149.⁵ panta piektajā daļā vai 149.¹⁵ pantā (izņemot sestajā daļā paredzēto pārkāpumu) līdz piemērotā naudas soda izpildei”, ciktāl tas attiecas uz tāda transportlīdzekļa izņemšanu un nodošanu glabāšanā, kura īpašnieks vai reģistrācijas apliecībā norādītais turētājs nav persona, kas izdarījusi šo pārkāpumu, atbilstība Satversmes 105.pantam.

Konstitucionālās sūdzības iesniedzēja savu Satversmes 105. pantā noteikto pamattiesību aizskārumu saskatīja apstākļi, ka viņai piederošais transportlīdzeklis, kas izņemts saistībā ar citas personas izdarītu administratīvo pārkāpumu ceļu satiksmē, pamatojoties uz apstrīdēto normu, Nodrošinājuma valsts aģentūras glabāšanā tiek paturēts līdz pārkāpumu izdarījušajai personai uzliktā naudas soda samaksai. Līdz ar to pieteikuma iesniedzēja nevar atgūt savu transportlīdzekli.

¹⁴¹Satversmes tiesas 16.12.2005. spriedums lietā Nr. 2005-12-0103, secinājumu daļas 23.4. punkts. Pieejams: http://www.satv.tiesa.gov.lv/wp-content/uploads/2016/02/2005-12-0103_spriedums.pdf. [aplūkots 15.10.2018.].

¹⁴²Turpat, secinājumu daļas 24.punkts

¹⁴³Turpat, secinājumu daļas 25.punkts.

¹⁴⁴Satversmes tiesas 24.10.2013. spriedums lietā Nr.2012-23-01. Pieejams: http://www.satv.tiesa.gov.lv/web/viewer.html?file=http://www.satv.tiesa.gov.lv/wp-content/uploads/2016/02/2012-23-01_Spriedums.pdf#search=2012-23-01. [aplūkots 18.01.2019.].

Satversmes tiesai, secinot, ka apstrīdētā norma var radīt nesamērīgi lielus zaudējumus tieši tādēļ, ka nav noteikta procedūra, kādā transportlīdzekļa īpašnieks var aizsargāt savas tiesības, un nav paredzēti gadījumi, kuros tiesa var apstrīdēto normu nepiemērot, kā arī to, ka apstrīdētajā normā paredzēto nelabvēlīgo seku smagums var būtiski atšķirties atkarībā no tā, vai personām ir pieejami brīvi naudas līdzekļi vai šādu līdzekļu nav, proti, ja transportlīdzekļa īpašnieks var samaksāt sodu vainīgās personas vietā, viņš transportlīdzekli atgūst uzreiz, bet, ja transportlīdzekļa īpašnieks sodu samaksāt nevar, viņš transportlīdzekli var pat zaudēt¹⁴⁵, atzina apstrīdēto normu par neatbilstošu Satversmei un spēkā neesošu.

Tajā pašā laikā ar mērķi noregulēt jautājumus, kas ir būtiski, lai pēc apstrīdētā akta atzīšanas par spēku zaudējušu nerastos jauni Satversmē noteikto pamattiesību aizskārumi, Satversmes tiesa noteica, ka Nodrošinājuma valsts aģentūra, pamatojoties uz šo spriedumu, tās glabāšanā esošos transportlīdzekļus šā sprieduma nolēmumu daļas 1.punkta 1.un 2.apakšpunktā minētajiem transportlīdzekļu īpašniekiem un transportlīdzekļa reģistrācijas apliecībā norādītajiem turētājiem pēc to pieprasījuma atdod neatkarīgi no piemērotā naudas soda izpildes.¹⁴⁶

Šādiem Satversmes tiesas nolēmumiem piemīt vispāršaistošs spēks. Vienlaikus tiesību normas (akta) izdevējs, piemēram, ja Satversmes tiesa atzina, ka juridisko spēku atgūst tiesību norma, kas grozīta ar tādu apstrīdēto aktu, kuru Satversmes tiesa atzinusi par neatbilstošu augstāka juridiskā spēka tiesību normām, var aizstāt ar jaunu tiesību normu (aktu), kura atbilstība augstāka juridiskā spēka tiesību normai (aktam) var tikt izvērtēta Satversmes tiesā.

Pēdējos gados, tas ir, laika posmā no 2005.gada, kad Satversmes tiesa pirmo reizi noteica sava sprieduma izpildi, līdz šim brīdim [2019.gada februārim] tā visai reti ir izmantojusi tiesības noteikt savu spriedumu izpildi. Tajā pašā laikā, kā rāda citu valstu prakses analīze, konstitucionālās tiesas daudz biežāk nosaka savu spriedumu izpildi. Kā norādīja Slovēnijas Republikas Konstitucionālās tiesas priekšsēdētāja vietniece Jadranka Sovdata (*Jadranka Sovdat*), Slovēnijas Republikas Konstitucionālā tiesa īsteno šo pilnvarojumu aptuveni astoņas reizes gadā.¹⁴⁷

Pamatoti var rasties jautājums, kādēļ Satversme tiesa visai reti nosaka savu spriedumu izpildi. Pēc autores ieskatiem, kā viens no apsveramiem iemeslam, varētu būt tas, ka šādā gadījumā tiek pārkāpts varas dalīšanas princips. Proti, no varas dalīšanas principa izriet, ka “par tādu svarīgu un nozīmīgu valsts un sabiedrības dzīves jautājumu reglamentāciju, kuros nepieciešama

¹⁴⁵Satversmes tiesas 24.10.2013. spriedums lietā Nr.2012-23-01, secinājumu daļas 19.3.2 -19.3.3.punkts.Pieejams: [http://www.satv.tiesa.gov.lv/web/viewer.html?file=http://www.satv.tiesa.gov.lv/wp-content/uploads/2016/02/2012-23-01_Spriedums.pdf#search=20 12-23-01](http://www.satv.tiesa.gov.lv/web/viewer.html?file=http://www.satv.tiesa.gov.lv/wp-content/uploads/2016/02/2012-23-01_Spriedums.pdf#search=20%2012-23-01). [aplūkots 18.01.2019.].

¹⁴⁶Satversmes tiesas 24.10.2013. spriedums lietā Nr.2012-23-01, secinājumu daļas 20.4.punkts. Pieejams: [http://www.satv.tiesa.gov.lv/web/viewer.html?file=http://www.satv.tiesa.gov.lv/wp-content/uploads/2016/02/2012-23-01_Spriedums.pdf#search=20 12-23-01](http://www.satv.tiesa.gov.lv/web/viewer.html?file=http://www.satv.tiesa.gov.lv/wp-content/uploads/2016/02/2012-23-01_Spriedums.pdf#search=20%2012-23-01). [aplūkots 18.01.2019.].

¹⁴⁷Sovdata J. Tiesu aktīvisms kā objektīva nepieciešamība, raugoties no Slovēnijas Konstitucionālās tiesas skatpunkta. Grām.: Konstitucionālās tiesas aktīvisms demokrātiskā valstī. Satversmes tiesas 2016. gada konferences materiālu krājums. Rīga: Latvijas Republikas Satversmes tiesa, 2016, 174.lpp.

konceptuāla izšķiršanās un politiska diskusija, jālemj likumdevējam pašam,¹⁴⁸ proti, pastāv noteikti jautājumi, kurus risināt var vienīgi likumdevējs. Tajā pašā laikā, šāda rīcība ir attaisnojama ar mērķi nodrošināt cilvēka tiesību un pamatbrīvību aizsardzību, lai arī neradītu kaitējumu valsts vai sabiedrības interesēm, kā arī, lai nerastos “nekārtības” tiesiskajā vidē. Kā tika uzsvērts augstāk, šajā gadījumā skaidri iezīmēta Satversmes tiesas formulētā atziņa, ka konstitucionālai tiesai likums ne vien dod pilnvaras, bet arī uzliek atbildību par to, lai tās spriedumi sociālajā realitātē nodrošinātu tiesisko stabilitāti, skaidrību un mieru.¹⁴⁹

Tiesību doktrīnā izteikts viedoklis, ka “Satversmes tiesas sprieduma izpildes noteikšana atbilst pagaidu noregulējuma pazīmēm, jo tie nosaka tiesiskās situācijas pagaidu tiesisko noregulējumu”.¹⁵⁰ Autore šādam viedoklim nepiekrīt, pagaidu noregulējums ir tiesību institūts, kura mērķis ir nodrošināt procesa dalībnieka tiesību un tiesisko interešu efektīvu aizsardzību **tiesas procesa laikā** [autores izcēlums].¹⁵¹ Turklāt nosakot, Satversmes tiesas sprieduma izpildes kārtību tiek nodrošināta pamattiesību, valsts un sabiedrības interešu aizsardzība, kā arī tiek aizsargāta tiesiskā vide **pēc konstitucionālās tiesas sprieduma spēkā stāšanās**. Otrkārt, Satversmes tiesas procesā pagaidu noregulējuma piemērošana ir iespējama tad, ja šādu lūgumu izteicis pats pieteikuma iesniedzējs¹⁵², taču Satversmes tiesas sprieduma izpildes kārtības noteikšana ir Satversmes tiesas *ex officio* tiesības, proti, neatkarīgi no tā vai pieteikuma iesniedzējs ir vai nav lūdzis, izvērtējot konkrētas lietas apstākļus, Satversmes tiesa ir tiesīga noteikt savus spriedumu izpildi.

Nemot vērā minēto, jāsecina, ka Satversmes tiesas sprieduma izpildes kārtības noteikšana neatbilst pagaidu noregulējuma pazīmēm.

¹⁴⁸Satversmes tiesas 11.01.2011. spriedums lietā Nr.2010-40-03, secinājumu daļas 10.1.punkts. Pieejams: http://www.satv.tiesa.gov.lv/wp-content/uploads/2016/02/2010-40-03_Spriedums.pdf. [aplūkots 18.01.2019.].

¹⁴⁹Satversmes tiesas 21.12.2009. spriedums lietā Nr. 2009-43-01, 35.1.punkts. Pieejams: http://www.satv.tiesa.gov.lv/web/viewer.html?file=http://www.satv.tiesa.gov.lv/wp-content/uploads/2016/02/2009-43-01_Spriedums.pdf#search=. [aplūkots 15.01.2018.].

¹⁵⁰Kūtris G. Likumu robi un Eiropas konstitucionālās tiesas. Eiropas konstitucionālo tiesu konferences XIV kongress. Jurista Vārds, 2008, nr. 24 (529). Pieejams: <https://www.juristavards.lv/doc/177319-blikumu-robi-un-eiropas-konstitucionalas-tiesasb/>. [aplūkots 17.01.2019.]. Šķiņķis M. Pagaidu noregulējums Satversmes tiesas procesā. Jurista Vārds, 2012, nr.5.(704). Pieejams: <https://juristavards.lv/doc/243367-bpagaidu-noregulejums-satversmes-tiesasproc-esab/>. [aplūkots 17.01.2019.].

¹⁵¹Rodiņa A. Pagaidu tiesību aizsardzības līdzeklis Satversmes tiesas procesā: nolēmuma izpildes apturēšana. Grām.:Juridisko personu publiski tiesiskā atbildība: aktualitātes, problēmas un iespējamie risinājumi. Rīga: LU Akadēmiskais apgāds, 2018, 237 lpp.

¹⁵²Turpat, 233.lpp.

4. SATVERSMES TIESAS SPRIEDUMA IZPILDES PRAKTISKĀ REALIZĀCIJA

Nodaļas ietvaros paredzēts pētīt Satversmes tiesas sprieduma izpildi atkarībā no Satversmes tiesas sprieduma veida.

4.1. Satversmes tiesas sprieduma izpilde, atkarībā no sprieduma veida

Pirms pievērsties Satversmes tiesas sprieduma izpildei atkarībā no Satversmes tiesas sprieduma veida, vispirms būtu nepieciešams, noskaidrot Satversmes tiesas sprieduma veidus.

Satversmes tiesas spriedumus, ar kuriem tiek izlemts jautājums par apstrīdētās tiesību normas (akta) atbilstību augstāka juridiskā spēka tiesību normai (aktam), atkarībā no to radītajām sekām iespējams iedalīt spriedumos, kas noteic apstrīdētās tiesību normas (akta) atbilstību vai neatbilstību augstāka juridiskā spēka tiesību normai (aktam).

Ar Satversmes tiesas spriedumiem, kas noteic apstrīdētās tiesību normas (akta) atbilstību augstākā spēka tiesību normai, apstrīdētā tiesību norma (akts) paliek spēkā. Ar šādu spriedumu, Satversmes tiesa konstatē tiesiskā stāvokļa atbilstību Satversmei. Satversmes tiesas spriedumi, kas noteic apstrīdētās tiesību normas (akta) neatbilstību augstākā spēka tiesību normai (aktam), apstrīdētā tiesību norma (akts) tiek atzīta par spēkā neesošu ar noteiktu laika brīdi. Brīdis, ar kuru apstrīdētā tiesību norma (akts) zaudē savu spēku, ir viens no neatņemamiem Satversmes tiesas sprieduma nolēmuma elementiem.¹⁵³ Ņemot vērā minēto, atkarībā no tā, brīža, ar kuru apstrīdētā tiesību norma (akts) zaudē savu juridisko spēku, iespējams nošķirt vairākus sprieduma veidus: *ex nunc* (latīņu val. – tūlītēji), *ex tunc* (latīņu val.- atpakaļejoši) un *pro futuro* (latīņu val. – nākotnē), un *pro futuro* ar nosacījumu.

4.1.1. Satversmes tiesas spriedums, ar kuru apstrīdētā tiesību norma (akts) atzīta par atbilstošu augstāka juridiskā spēka tiesību normai (aktam) un tā izpilde

Satversmes tiesas spriedumu, ar kuru apstrīdētā tiesību norma (akts) atzīta par atbilstošu augstāka juridiskā spēka tiesību normai (aktam) nepieciešamība izpildīt nerodas. Tai pat laikā Satversmes tiesas sprieduma izpildāmība pēc tā spēkā stāšanās ir saprotama arī kā spriedumā ietvertu secinājumu ievērošana un respektēšana.¹⁵⁴ Atsevišķos gadījumos Satversmes tiesa, atzīstot apstrīdēto tiesību normu (aktu) par atbilstošu augstāka juridiskā spēka tiesību normai (aktam), dod norādes likumdevējam par tiesiskā regulējuma pilnveidošanu. Ņemot vērā “saprātīgā

¹⁵³Satversmes tiesas 4.kolēģijas 03.11.2016. lēmums par atteikšanos ierosināt lietu, 8.punkts. Pieejams: http://www.satv.tiesa.gov.lv/wp-content/uploads/2017/02/Lemums_par_pieteikumu_Nr._2016_218.pdf. [aplūkots 23.01.2019.].

¹⁵⁴Satversmes tiesas sprieduma izpildāmība kā jēdziens pēc sava satura ir tulkojams visplašākā nozīmē, saprotot spriedumā ietvertu secinājumu ievērošanu un īstenošanu.

likumdevēja” konceptu ir sagaidāms, ka likumdevējs ievēros Satversmes tiesas paustās atziņas un novērsīs konstatētas nepilnības.

Minēto, piemēram, ilustrē iepriekš pieminētā un analizētā Satversmes tiesas lieta Nr. 2016-07-01¹⁵⁵, kurā tika vērtēta Kriminālprocesa likuma 356.panta otrās daļas otrā punkta un 360.panta pirmās daļas atbilstība Satversmes 1. pantam, 91. panta pirmajam teikumam un 105. pantam.

Centrālais jautājums bija, vai Satversmē noteiktajām pamattiesībām atbilst Kriminālprocesa likuma regulējums, kas paredz atdot par noziedzīgi iegūtu mantu atzīto nekustamo īpašumu tā sākotnējam īpašniekam. Satversmes tiesa secinot, ka no publiskās ticamības principa atvasinātais labticīga ieguvēja aizsardzības princips var tikt ierobežots būtisku sabiedrības interešu nodrošināšanai, proti, nosakot, ka tādi ieraksti, kas zemesgrāmatā izdarīti pēc noziedzīga nodarījuma, nevar tikt atzīti par tiesiskiem¹⁵⁶, kā arī to, ka, ja īpašums tiek prettiesiski atņemts noziedzīga nodarījuma rezultātā, cietušajam ir tiesība paļauties, ka iepriekšējais stāvoklis tiks atjaunots un cik vien ātri tas iespējams¹⁵⁷, atzina apstrīdētās normas par atbilstošām Satversmes 1. pantam, 91. panta pirmajam teikumam un 105. pantam. Tai pašā laikā Satversmes tiesa vērsa likumdevēja uzmanību uz to, ka, lai arī pastāvošais regulējums paredz nekustamā īpašuma atdošanu personai, kas to zaudējusi noziedzīga nodarījuma rezultātā, tomēr tiesisko attiecību noregulējums pilnībā netiek nodrošināts – procesa virzītāja lēmums atdot par noziedzīgi iegūtu mantu atzīto nekustamo īpašumu tā sākotnējam īpašniekam šobrīd praksē netiek izpildīts. [...] Šāda situācija demokrātiskā tiesiskā valstī nav pieļaujama. Likumdevējam būtu jāparedz skaidrs mehānisms procesā iesaistīto personu pamattiesību efektīvai nodrošināšanai. Proti, būtu jānodrošina efektīva rīcība ar noziedzīgi iegūtu nekustamo īpašumu, lai īpašniekam, kas to zaudējis noziedzīga nodarījuma rezultātā, ir iespējams panākt attiecīgā īpašuma ierakstīšanu zemesgrāmatā uz sava vārda un savukārt trešajai personai – šā īpašuma labticīgai ieguvējai vai labticīgai ķīlas ņēmējai, ir efektīvas iespējas prasīt zaudējumu atlīdzību.¹⁵⁸

Kaut arī, augstāk minētā, Satversmes tiesas norāde nav nedz attiecīgās tiesību interpretācijas rezultāts, nedz arī sprieduma secinājums, kas nosaka visas lietas risinājumu, jeb ar spriedumu radīts tiesisks princips, proti neveido “*ratio decidendi*” juridisko atziņu¹⁵⁹ (latīņu val.-sprieduma jēga, galvenā ideja).¹⁶⁰ Šāda Satversmes tiesas juridiskā atziņa atbilst *obiter dictum*

¹⁵⁵Satversmes tiesas 08.03.2017. spriedums lietā Nr. 2016-07-01. Pieejams: [http://www.satv.tiesa.gov.lv/web/viewer.html?file=http://www.satv.tiesa.gov.lv/wp-content/uploads/2016/05/2016-07-01_Spriedums-1.pdf#search=\[apluko-ts 24.01.2019.\]](http://www.satv.tiesa.gov.lv/web/viewer.html?file=http://www.satv.tiesa.gov.lv/wp-content/uploads/2016/05/2016-07-01_Spriedums-1.pdf#search=[apluko-ts%2024.01.2019.]).

¹⁵⁶Turpat, secinājumu daļas 25.2.punkts.

¹⁵⁷Turpat, secinājumu daļas 25.3.punkts.

¹⁵⁸Turpat, secinājumu daļas 26.punkts.

¹⁵⁹Black's Law Dictionary USA: West Publishing Co, 2004, p.1608.

¹⁶⁰Gusāns I. Latīņu valoda – nepieciešamība vai ekstravagance? Jurista Vārds, 2013, nr.51 (802), 24.lpp. Sk. arī: Čerfāse L. Latīņu spārnotie teicieni. Rīga: Zinātne, 1992, 227.lpp.

(latīņu val. – garāmejojot teikts, starp citu)¹⁶¹ kvalifikācijai. *Obiter dictum* - tiesas piezīme vai novērojums, kas ir ietverts sprieduma tekstā, bet kas nav tā būtiska sastāvdaļa un neveido sprieduma vadošo argumentu ķēdi vai nenoslēdz to. Tas neveido saistošu priekšrakstu, bet to var izmantot vēlākās lietās pamatojuma argumentos.¹⁶²

Kaut arī pastāv diskusijas par *obiter dictum* atziņu saistošo dabu un tātad par likumdevēja pienākumu pildīt konstitucionālās tiesas *obiter dictum* norādi. Vācijas tiesību doktrīnā pausts viedoklis, ka nepastāv domstarpības par Vācijas Federālās Konstitucionālās tiesas spriedumu rezolutīvo daļu un sprieduma motīvu daļu, kas satur sprieduma *ratio decidendi* vispārsaistošo dabu (kā atzina Vācijas Federālā Konstitucionālā tiesa, saistoša ir ne tikai nolēmuma rezolutīvā daļa, bet arī galvenie motīvi – tie, uz kuriem balstīts nolēmums jeb *ratio decidendi*¹⁶³), taču sprieduma motīvu daļai, kas satur *obiter dictum*, vispārsaistošs spēks nepiemīt.¹⁶⁴ Būtiski pretējs viedoklis izteikts Lietuvas Republikas konstitucionālā doktrīnā. Saskaņā ar Lietuvas Republikas Konstitucionālās tiesas nostāju, konstitucionālās tiesas spriedums savā veselumā un viengabalainībā ir tiesību avots, kas, cita starpā, nozīmē, ka ne tikai spriedumu rezolutīvā daļa, bet arī pamatojumi (gan *ratio*, gan *dictum*), kas iekļauti sprieduma motīvu daļā, ir saistoši visām likumdevēju un likumu pieņēmēju institūcijām.¹⁶⁵ Autore pilnībā pievienojas pirmajam viedoklim, proti, konstitucionālās tiesas sprieduma rezolutīvās daļas un sprieduma motīvu daļas, kas satur sprieduma *ratio decidendi* vispārsaistošais spēks neaptver gadījumus, kad konstitucionālā tiesa lietā ir izteikusies *obiter dictum*, tomēr, kā tika uzsvērts augstāk, ir sagaidāms, ka likumdevējs ievēros Satversmes tiesas spriedumā *obiter dictum* ietvērtās juridiskās atziņas un novērsīs konstatētās nepilnības.

Jāuzsver, kā likumdevējs 2017.gada 22.jūnijā pieņēma likumu “Grozījumi Kriminālprocesa likumā”¹⁶⁶, ar kuru īstenoja Satversmes tiesas spriedumā lietā Nr. 2016-07-01 izteiktās atziņas.

Nereti prakses piemēri liecina, ka likumdevējs ne vienmēr reagē uz Satversmes tiesas aicinājumu veikt nepieciešamās darbības attiecīgās situācijas noregulējumam. Tā, piemēram, lietā

¹⁶¹Čerfase L.1992, 188.lpp.

¹⁶²Dictionary of Law.5th ed. By Martin E.A.Oxford University Press, 2003. p.377. Citēts pēc: Sniedzīte G. 2013, 103.lpp.

¹⁶³Aust H.P., Meinel F. Entscheidungsmöglichkeiten des BverfG. Tenor, Systematik und Wirkungen. Juristische Schulung, 2014, H.1, S. 27.

¹⁶⁴Luchterhandt O. 2011, p. 132.

¹⁶⁵Kūris E. Konstitucionālā tiesvedība Lietuvā: virzieni un attīstība. Grām.:Konstitucionālās tiesas loma valsts konstitūcijā nostiprināto vērtību aizsardzībā. Satversmes tiesas 2006.gada konference materiālu krājums. Role of the Constitutional Court in protection of the values consolidated in the constitution. Rīga: Tiesu nama aģentūra, 2007, 133.lpp.

¹⁶⁶Grozījumi Kriminālprocesa likumā: LR likums. Pieņemts 22.06.2017.[25.01.2019.].

Nr. 2013-08-01¹⁶⁷, kurā tika vērtēta Civilprocesa likuma 483. panta un 484. panta atbilstība Satversmes 92. panta pirmajam teikumam. Apstrīdētās normas paredzēja, ka protestu par spēkā stājušos tiesas nolēmumu Senātam var iesniegt ģenerālprokurors vai Ģenerālprokuratūras Personu un valsts tiesību aizsardzības departamenta virsprokurors, ja kopš nolēmuma spēkā stāšanās nav pagājuši vairāk kā 10 gadi (Civilprocesa likuma 483.pants), savukārt pamats protesta iesniegšanai par spēkā stājušos tiesas nolēmumu ir būtiski materiālo vai procesuālo tiesību normu pārkāpumi, kas konstatēti lietās, kuras ir izskatītas tikai pirmās instances tiesā, ja tiesas nolēmums nav pārsūdzēts likumā noteiktajā kārtībā no lietas dalībniekiem neatkarīgu iemeslu dēļ vai ar tiesas nolēmumu aizskartas valsts vai pašvaldību iestāžu tiesības, vai to personu tiesības, kuras nav bijušas lietas dalībnieki (Civilprocesa likuma 484.pants).

Centrālais jautājums bija, vai tiesībām uz taisnīgu tiesu atbilst Civilprocesa likuma regulējums par Augstākās tiesas priekšsēdētāja tiesībām iesniegt protestu par spēkā stājušos pirmās instances tiesas nolēmumu. Satversmes tiesa, secinot, ka protesta iesniegšana gadījumos, kad pirmās instances tiesas nolēmums nav pārsūdzēts likumā noteiktajā kārtībā no lietas dalībniekiem neatkarīgu iemeslu dēļ, ir vienīgais veids, kā iespējams nodrošināt taisnīgumu un aizsargāt personu tiesības, ja galīgs, nepārsūdzams vai nepārsūdzēts pirmās instances tiesas nolēmums ir stājies spēkā, bet pieņemts, pieļaujot būtiskus materiālo un procesuālo tiesību normu pārkāpumus¹⁶⁸, kā arī to, ka likumdevējs, pieņemot apstrīdētās normas, ir radījis tādu mehānismu, kas ļauj vairākās pakāpēs savstarpēji izvērt gan taisnīguma principu, gan tiesiskās stabilitātes principu¹⁶⁹, atzina apstrīdētās normas par atbilstošām Satversmes 92. panta pirmajam teikumam. Vienlaikus Satversmes tiesa ir norādījusi, ka pārāk ilgs protesta iesniegšanas termiņš noved pie spēkā esošu nolēmumu nenoteiktības un nav savietojams ar tiesiskās stabilitātes principu, kas ir tiesiskas valsts un tiesību uz taisnīgu tiesu neatņemama sastāvdaļa. Līdz ar to Saeimai *de lege ferenda* ir pienākums apsvērt Civilprocesa likuma 483.pantā paredzēto protesta iesniegšanas termiņu.¹⁷⁰

Minēto regulējumu likumdevējs nav grozījis, un Civilprocesa likuma 483.pants joprojām paredz 10 gadu termiņu protesta iesniegšanai.

Arī lietā Nr.2014-34-01¹⁷¹, kurā tika vērtēta Krimināllikuma 36. panta otrās daļas 1. punkta, 42. panta un 177. panta trešās daļas vārdu “konfiscējot mantu vai bez mantas konfiskācijas” atbilstība Satversmes 105. panta otrajam un trešajam teikumam. Centrālais

¹⁶⁷Satversmes tiesas 09.01.2014. spriedums lietā Nr.2013-08-01. Pieejams: http://www.satv.tiesa.gov.lv/wp-content/uploads/2016/02/2013-08-01_Spriedums.pdf. [aplūkots 26.01.2019.].

¹⁶⁸Turpat, secinājumu daļas 13.2.punkts.

¹⁶⁹Turpat, secinājumu daļas 17.3.punkts.

¹⁷⁰Turpat, secinājumu daļas 18.2.punkts.

¹⁷¹Satversmes tiesas 08.04.2015.spriedums lietā Nr.2014-34-01. Pieejams: http://www.satv.tiesa.gov.lv/wpcontent/uploads/2016/02/2014-34-01_Spriedums.pdf. [aplūkots 01.03.2019.].

jautājums bija, vai tiesībām uz īpašumu atbilst Krimināllikuma regulējums par mantas konfiskāciju kā soda veidu. Satversmes tiesa, secinot, ka iespēja zaudēt īpašumu ir piemērots līdzeklis personu atturēšanai no mantiska rakstura noziedzīgu nodarījumu izdarīšanas¹⁷², apstrīdētās normas tika atzītas par atbilstošām Satversmei. Tajā pašā laikā Satversmes tiesa vērsa likumdevēja uzmanību uz to, ka daļa Eiropas valstu ir atteikušās no mantas konfiskācijas kā soda veida krimināltiesībās un priekšroku devušas plašākai nelegāli iegūtas mantas, vai ar noziedzīgu nodarījumu saistītas mantas konfiskācijai. Tas norāda uz soda mērķu attīstību un vērtību maiņu Eiropas tiesiskajā telpā. Tādēļ arī Saeimai būtu periodiski jāpārvērtē nepieciešamība saglabāt mantas konfiskāciju kā soda veidu, ņemot vērā Latvijas sabiedrības tiesiskajā apziņā notiekošo vērtību maiņu, kā arī valsts starptautiskās saistības cilvēktiesību jomā.¹⁷³

Likumdevējs nav grozījis minēto regulējumu, un Krimināllikuma 177. panta trešā daļa joprojām paredz mantas konfiskāciju kā soda veidu.

Nenoliedzami, tikai likumdevējs izvērtē kā noregulēt un vai noregulēt konkrēto situāciju. Tai pat laikā demokrātiski tiesiskā valstī “saprātīgs likumdevējs” vienmēr ņems vērā konstitucionālās tiesas spriedumos iekļautās atziņas par nepieciešamību pilnveidot tiesisko regulējumu.

4.1.2. Satversmes tiesas spriedums, ar kuru apstrīdētā tiesību norma (akts) atzīta par neatbilstošu augstāka juridiskā spēka tiesību normai (aktam)

un spēkā neesošu *ex nunc* un tā izpilde

Konstitucionālās tiesas *ex nunc* spriedums, nozīmē, ka par neatbilstošu atzītā tiesību norma (akts) spēku zaudē līdz ar sprieduma publicēšanas (pasludināšanas) brīdi.¹⁷⁴ Latvijā līdzīgi kā vairumā citu valstu, piemēram, Albānijas, Austrijas, Čehijas, Lietuvas, Slovēnijas, Slovākijas Republikā, kā arī Rumānijā, Bosnija un Hercegovinā, Ungārijā¹⁷⁵ *ex nunc* brīdim, ar kuru par neatbilstošu atzītā tiesību norma (akts) zaudē savu juridisko spēku veido vispārējo prezumpciju.

Tā vispārējā prezumpcija, proti, ka tiesību norma (akts), kuru Satversmes tiesa atzinusi par neatbilstošu augstāka juridiska spēka tiesību normai (aktam), uzskatāma par spēkā neesošu no Satversmes tiesas sprieduma publicēšanas dienas, iekodēta Satversmes tiesas likuma 32.panta trešajā daļā. Jāatzīmē, ka sākotnēji, proti, pirms grozījumiem¹⁷⁶ Satversmes tiesas likumā, kas

¹⁷²Satversmes tiesas 08.04.2015.spriedums lietā Nr.2014-34-01, secinājumu daļas 19.punkts. Pieejams: http://www.satv.tiesa.gov.lv/wp-content/uploads/2016/02/2014-34-01_Spriedums.pdf. [aplūkots 01.03.2019.].

¹⁷³Turpat, secinājumu daļas 20.punkts.

¹⁷⁴Popelier P., Verstraelen S., Vanheule D., Vanlerberghe B. The effects of judicial decision in time. Cambridge : Intersential Ltd, 2013, p 9.

¹⁷⁵European Commission for democracy through law (Venice Commission). Study on individual access to constitutional justice. Adopted by the Venice Commission at its 85th Plenary Session (Venice, 17-18 December 2010), p.59.

¹⁷⁶Grozījumi Satversmes tiesas likumā: LR likums. Pieņemts 10.12.2009. [29.03.2018.].

pieņemti 2000.gada 30.novembrī (stājās spēkā 2001.gada 1.janvārī) par neatbilstošu atzītā tiesību norma (akts) zaudēja spēku ar sprieduma pasludināšanas brīdi.¹⁷⁷ Pirmcēlonis “sprieduma pasludināšanas brīža” nomaiņai ar sprieduma “publicēšanas dienu” galvenokārt tika saistīts ar rakstveida procesa ieviešanu, kurā spriedums netiek pasludināts. Tādējādi, lai nebūtu divu atšķirīgu noteikumu, kas varētu radīt pārpratumus, norma grozīta arī attiecībā uz tām lietām, kas tiek izskatītas tiesas sēdē ar lietas dalībnieku piedalīšanos un kurās spriedumi tiek pasludināti.¹⁷⁸

Vispārēji tiek atzīts, ka *ex nunc* brīdim, ar kuru par neatbilstošu atzītā tiesību norma (akts) zaudē savu juridisko spēku, piemērošana atbilst tiesību sistēmas noteiktības un tiesiskuma principam, jo veido prezumpciju, ka līdz brīdim, kad kāda tiesību norma (akts) tiek atzīta par neatbilstošu augstākā juridiskā spēka tiesību normai (aktam), tas atbilst augstākā juridiskā spēka tiesību normai (aktam) un tas ir jāpiemēro.¹⁷⁹ Proti, ja tiesību norma (akts) kādu laiku bijusi spēkā, uz tās pamata radušās tiesiskās attiecības nevar padarīt par nebijušām.

Uzskatāms piemērs ir lieta Nr.04-05(97)¹⁸⁰, kurā tika vērtēta Finanšu ministrijas un Ekonomisko reformu ministrijas kopīgā skaidrojuma „Par pamatlīdzekļu pārvērtēšanu uzņēmumu un uzņēmēj sabiedrību grāmatvedībā” un Ekonomikas ministrijas skaidrojuma „Par kārtību, kādā piemērojams Finanšu ministrijas un Ekonomisko reformu ministrijas kopīgā skaidrojuma „Par pamatlīdzekļu pārvērtēšanu uzņēmumu un uzņēmēj sabiedrību grāmatvedībā”” atbilstība Satversmes 64.pantam.

Apstrīdētās normas paredzēja iespēju bezprocentu aizdevuma līguma slēgšanu un pirkuma cenas samazināšanu sakarā ar ieguldītajām investīcijām vai saglabātajām darba vietām. Satversmes tiesa secinot, ka privatizācijas procesa noregulēšana, veidojot jaunu ekonomisko sistēmu Latvijas Republikā ir likumdevēja kompetencē¹⁸¹, atzina apstrīdētās normas par *ultra vires* un neatbilstošām Satversmei. Izvērtēja kopsakarā tādas tiesību principus kā taisnīguma principu, likumības principu, varas dalīšanas principu un principu – uzticība tiesībām [ar principu “uzticība tiesībām” domāts tiesiskās paļāvības princips – autores iestarpinājums], salīdzinot šo tiesību principu svarīgumu, Satversmes tiesa secināja, ka šajā lietā būtiska nozīme ir tādiem principa - uzticība tiesībām elementiem, kā: sprieduma atpakaļejošā spēka ietekme uz publiskajām un privātajām interesēm; tiesisko attiecību, kas radušās uz kopīgā skaidrojuma pamata, ilglaicīgums; iespējamās izmaiņas tiesiskajā stāvoklī tiem privatizācijas subjektiem, kuri paļāvās kopīgo

¹⁷⁷Satversmes tiesas likums: LR likums. Pieņemts: 05.06.1996. [08.10.1997.-31.12.2000.].

¹⁷⁸Pedede Dz. 2011, 153.lpp.

¹⁷⁹Tančevs E. Vēlreiz par aktīvismu konstitucionālajā tiesvedībā. Grām.: Konstitucionālās tiesas aktīvisms demokrātiskā valstī. Satversmes tiesas 2016. gada konferences materiālu krājums. – Rīga: Latvijas Republikas Satversmes tiesa, 2016, 89.lpp.

¹⁸⁰Satversmes tiesas 11.03.1998. spriedums lietā Nr. 04-05(97). Pieejams: http://www.satv.tiesa.gov.lv/wp-content/uploads/2016/02/04-0597_spriedums.pdf. [aplūkots 29.03.2018.].

¹⁸¹Turpat, secinājumu daļas 4.punkts.

skaidrojumu likumībai¹⁸², Satversmes tiesa atzina apstrīdētās normas par spēkā neesošām no sprieduma pasludināšanas brīža (*ex nunc*).

Arī skatot lietu Nr. 2010-71-01¹⁸³, kurā tika vērtēta Kredītiestāžu likuma 59.⁵panta, kas noteica, ka, ja Ministru kabinets pēc kredītiestādes valdes lūguma ir pieņēmis lēmumu par valsts būtiskas līdzdalības iegūšanu vai palielināšanu kredītiestādē, kredītiestādes padome ir tiesīga, nesusaucot akcionāru sapulci, akcionāru sapulces vārdā pieņemt lēmumu par kredītiestādes pamatkapitāla palielināšanu un apstiprināt pamatkapitāla palielināšanas noteikumus (Kredītiestāžu likuma 59.⁵panta pirmā daļa), kā arī apstiprināt pamatkapitāla palielināšanās noteikumus bez akcionāriem paredzētām pirmtiesībām iegādāties emitētās akcijas (Kredītiestāžu likuma 59.⁵panta otrā daļa), atbilstība Satversmes 1.un 105.pantam.

Satversmes tiesa, vērtējot apstrīdēto tiesību normu konstitucionalitāti, uz kurām pamatojoties vairākkārt tika palielināts *Parex* bankas pamatkapitāls, grozot sabiedrības statūtus un apstiprinot pamatkapitāla palielināšanas (emisiju) noteikumus, kā rezultātā – vairākām juridiskām personām samazināta ietekme uz sabiedrības pārvaldi, akciju vērtību u.c, secinot, ka apstrīdētajām normām noteikto ierobežojumu apjoms ir lielāks, nekā nepieciešams leģitīmā mērķa sasniegšanai, turklāt pastāv arī citi leģitīmā mērķa sasniegšanas līdzekļi, kas personas pamattiesības ierobežotu mazāk un, ka sabiedrības ieguvums šos ierobežojumus neatsver, atzina apstrīdēto normu par neatbilstošu Satversmes 105.pantam.¹⁸⁴ Neraugoties uz pieteikuma iesniedzēju lūgumu atzīt apstrīdēto normu par spēkā neesošu no tās pieņemšanas dienas (apstrīdētā norma pieņemta 2009.gada 26.februārī), Satversmes tiesa pamatoti atzina, ka nav iespējams atgriezties tieši tādā pašā situācijā, kāda bija laikā, kad *Parex* bankas pamatkapitāls tika palielināts, un nodrošināt pienācīgu pamatkapitāla palielināšanas procedūru, to veicot no jauna. Tāpat, izvērtējot Pieteikuma iesniedzēju tiesību aizskārumu gadījumā, ja apstrīdētā norma netiktu atzīta par spēkā neesošu no tās pieņemšanas brīža, un iespējamo citu personu tiesību aizskārumu, ja apstrīdētā norma tiktu atzīta par spēkā neesošu no tās pieņemšanas brīža un šo aizskārumu samērīgumu, Satversmes tiesa secināja, ka *Parex* bankas pamatkapitāla palielināšanās rezultātā ir izveidojusies akciju sabiedrība „*Citadele* banka”, līdz ar to apstrīdētās normas atzīšana par spēku zaudējušu no tās pieņemšanas brīža varētu radīt tiesisko nedrošību un negatīvu finanšu tirgus reakciju, tādējādi ietekmējot arī valsts finansiālo stabilitāti un sociālo drošību. Šādā gadījumā ciestu ne vien citas personas, bet arī

¹⁸²Satversmes tiesas 11.03.1998. spriedums lietā Nr. 04-05(97), secinājumu daļas 5.punkts. Pieejams: http://www.satv.tiesa.gov.lv/wp-content/uploads/2016/02/04-0597_spriedums.pdf. [aplūkots 29.03.2018.].

¹⁸³Satversmes tiesas 19.10.2011. spriedums lieta Nr.2010-71-01. Pieejams: http://www.satv.tiesa.gov.lv/web/view.html?file=http://www.satv.tiesa.gov.lv/wp-content/uploads/2016/02/2010-71_01_Spriedums.pdf#search=2010-71-01. [aplūkots 15.03.2019.].

¹⁸⁴Satversmes tiesas 19.10.2011. spriedums lieta Nr.2010-71-01, secinājumu daļas 23.11.punkts. Pieejams: http://www.satv.tiesa.gov.lv/web/view.html?file=http://www.satv.tiesa.gov.lv/wp-content/uploads/2016/02/2010-7101_Spriedums.pdf#search=2010-71-01. [aplūkots 15.03.2019.].

paši pieteikuma iesniedzēji kā akcionāri.¹⁸⁵ Līdz ar to apstrīdētā norma tika atzīta par spēkā neesošu no sprieduma pasludināšanas dienas (*ex nunc*).

Satversmes tiesas spriedums, ar kuru apstrīdētā tiesību norma (akts) atzīta par neatbilstošu augstāka juridiskā spēka tiesību normai (aktam) un spēkā neesošu *ex nunc* izpilde galvenokārt saistīta ar jauna normatīvā regulējuma pieņemšanu. Tā, piemēram, lietā Nr.2013-01-01¹⁸⁶, kurā tika vērtēta Korupcijas novēršanas un apkarošanas biroja amatpersonu izdienas pensiju likuma 3.panta 3.punkta atbilstība Satversmes 91. un 109.pantam. Pieteikuma iesniedzēja savu Satversmes 91. un 109. pantā noteikto pamattiesību aizskārumu saskatīja apstākļi, ka apstrīdētā norma neparedz izdienas stāžā ieskaitīt laiku, kas nodienēts Latvijas PSR Iekšlietu ministrijas sistēmas iestādēs, proti, saskaņā ar apstrīdēto normu Biroja amatpersonas izdienas stāžā, kas dod tiesības uz izdienas pensiju, ieskaita laiku, kas nodienēts Latvijas Republikas Iekšlietu ministrijas sistēmas iestādēs. Kā arī apstrīdētā norma izdienas stāža aprēķināšanā paredz pret Biroja amatpersonām atšķirīgu attieksmi salīdzinājumā ar prokuroriem, tiesnešiem un Iekšlietu ministrijas sistēmas iestāžu darbiniekiem.

Satversmes tiesa secinot, ka apstrīdētā norma paredz atšķirīgu attieksmi pret Biroja amatpersonām salīdzinājumā ar Iekšlietu ministrijas sistēmas darbiniekiem ar speciālajām dienesta pakāpēm un prokuroriem¹⁸⁷, kā arī, nesaskatot pamatojumu tam, kāpēc personai, kura pēc Biroja izveidošanas turpinājusi darbu Iekšlietu ministrijas sistēmas iestādēs, izdienas stāžā var ieskaitīt Latvijas PSR Iekšlietu ministrijas sistēmas iestādēs nodienēto laiku, bet personai, kura pēc Biroja izveidošanas darbu Iekšlietu ministrijas sistēmas iestādēs nomainījusi pret darbu Birojā, turklāt veicot vienas un tās pašas funkcijas, šo laiku izdienas stāžā ieskaitīt nevar¹⁸⁸, atzina apstrīdēto normu, ciktāl tā neparedz izdienas stāžā ieskaitīt dienestu Latvijas PSR Iekšlietu sistēmas iestādēs, par neatbilstošu Satversmes 91. un 109.pantam un spēkā neesošu (*ex nunc*).

Grozījumi Korupcijas novēršanas un apkarošanas biroja amatpersonu izdienas pensiju likumā¹⁸⁹, ar kuriem tika īstenots Satversmes tiesas lietā Nr. 2013-01-01 noteiktais, pieņemti 2016.gada 11. februārī (stājās spēkā 2016.gada 2.martā).

Kaut arī atbilstoši tā sauktai būtiskuma teorijai, tieši likumdevējs (jēdziens likumdevējs šajā darbā lietots plašākajā nozīmē, ar to saprotot jebkuru institūciju, kas ir tiesīga izdot vispārsaistošus (tātad ārējus) normatīvos tiesību aktus) Latvijā izšķir visus svarīgākos un

¹⁸⁵Satversmes tiesas 19.10.2011. spriedums lieta Nr.2010-71-01, secinājumu daļas 26.punkts. Pieejams: http://www.satv.tiesa.gov.lv/web/view.html?file=http://www.satv.tiesa.gov.lv/wp-content/uploads/2016/02/2010-7101_S_priedums.pdf#search=2010-71-01. [aplūkots 15.03.2019.].

¹⁸⁶Satversmes tiesas 08.11.2013. spriedums lietā Nr. 2013-01-01. Pieejams: https://www.satv.tiesa.gov.lv/web/viewer.html?file=/wp-content/uploads/2016/02/2013-01-01_Spriedums.pdf#search=2013-01-01. [aplūkots 15.03.2019.].

¹⁸⁷Turpat, secinājumu daļas 12.punkts.

¹⁸⁸Turpat, secinājumu daļas 15.punkts.

¹⁸⁹Grozījumi Korupcijas novēršanas un apkarošanas biroja amatpersonu izdienas pensiju likumā: LR likums. Pieņemts 11.02.2016. [15.03.2019.].

nozīmīgākos valsts un sabiedrības dzīves jautājumus¹⁹⁰, proti, jauna tiesiskā regulējuma pieņemšana ir likumdevēja atbildība. Tikai likumdevējs izvērtē vai un kādām tiesiskām attiecībām nepieciešams tiesiskais regulējums. Tomēr likumdevēja rīcība nevar būt pretrunā ar Satversmi. Likumdevējam ir ne tikai tiesības, bet arī pienākums izstrādāt un pieņemt regulējumu, kas izšķir nozīmīgus valsts un sabiedriskās dzīves jautājumus.¹⁹¹

Vienlaikus, izpildot šo pienākumu, likumdevējam jāņem vērā Satversmes tiesas spriedumos paustās atziņas. Tas nozīmē, ka Satversmes tiesas spriedumu izpilde ir tieši saistīta ar Satversmes tiesas spriedumos ietvērto atziņu ievērošanu un īstenošanu. Satversmes tiesas spriedumi, ņemot vērā to *erga omnes* darbu, noteic likumdevēja iespējas likumdošanas procesā. Likumdošanas vara nav absolūta, to ierobežo Satversmes normas un vispārējie tiesību principi. Turklāt Satversmes piemērošana nav iespējama bez Satversmes tiesas spriedumos ietvērto atziņu ievērošanas. Ne velti tiesību doktrīnā pausts viedoklis, ka “ievērojot un īstenojot Satversmes tiesas spriedumos iekļautās atziņas, top kvalitatīvs likumdošanas procesa galarezultāts.”¹⁹²

Jāatzīst, ka likumdevējs lielākoties ievēro un izpilda Satversmes tiesas spriedumus. Piemēram, lietā Nr.2017-23-01¹⁹³ tika vērtēta Kriminālprocesa likuma 573.panta otrās un trešās daļas atbilstība Satversmes 92.panta pirmajam teikumam. Apstrīdētā norma noteica tiesas sastāvu, kādā tiek pieņemts lēmums par nolēmuma pārbaudi kasācijas kārtībā kriminālprocesā, proti, ka šo lēmumu pieņem Augstākās tiesas Krimināllietu departamenta priekšsēdētāja norīkots tiesnesis (Kriminālprocesa likuma 573.panta otrā daļa). Savukārt šā panta trešā daļa noteica minētā lēmuma formu, proti, ka to uzraksta rezolūcijas veidā, kā arī to, ka šis lēmums nav pārsūdzams.

Satversmes tiesa secinot, ka tiesnesim vienpersoniski lemjot par kasācijas tiesvedības ierosināšanu kriminālprocesā, neveidojas dialogs par tiesību normu vienveidīgu piemērošanu un tiesību attīstību, turklāt sabiedrībā var rasties šaubas par tiesību normu piemērošanas pareizību, kā arī to, ka lai nodrošinātu objektivitātes principa ievērošanu kasācijas instances tiesā, kasācijas tiesvedības ierosināšanas stadijā kriminālprocesā ir jāievēro Satversmes 92.panta pirmajā teikumā ietvertais koleģialitātes princips¹⁹⁴, atzina Kriminālprocesa likuma 573.panta otro daļu par

¹⁹⁰Satversmes tiesas 21.12.2009. spriedums lietā Nr.2009-43-01, secinājumu daļas 30.1.punkts. Pieejams: http://www.satv.tiesa.gov.lv/web/viewer.html?file=/wp-content/uploads/2016/02/2009-4301_Spriedums.pdf#search=. [aplūkots 15.10.2018.].

¹⁹¹Satversmes tiesas 24.04.2014. spriedums lietā Nr.2013-12-01, secinājumu daļas 21.1.punkts. Pieejams: http://www.satv.tiesa.gov.lv/web/viewer.html?file=/wp-content/uploads/2016/02/2013-12-01_Spriedums.pdf#search=. [aplūkots 16.10.2018.].

¹⁹²Rodiņa A. Tautsaimniecības attīstība: Satversmes tiesas loma un nozīme. Grām.: Tiesību efektivitāte postmodernā sabiedrībā: Latvijas Universitātes 73. zinātniskās konferences rakstu krājums. Rīga : LU Akadēmiskais apgāds, 2015, 103.lpp.

¹⁹³Satversmes tiesas 14.06.2018. spriedums lietā Nr.2017-23-01. Pieejams: https://www.satv.tiesa.gov.lv/web/viewer.html?file=/wp-content/uploads/2017/09/2017-23-01_Spriedums.pdf#search=. [aplūkots 01.02.2019.].

¹⁹⁴Satversmes tiesas 14.06.2018. spriedums lietā Nr.2017-23-01, secinājumu daļas 13.6.punkts. Pieejams: https://www.satv.tiesa.gov.lv/web/viewer.html?file=/wp-content/uploads/2017/09/2017-23-01_Spriedums.pdf#search=. [aplūkots 01.02.2019.].

neatbilstošu Satversmes 92.panta pirmajam teikumam un spēkā neesošu *ex nunc*. Izvērtējot Kriminālprocesa likuma 573.panta trešās daļas konstitucionalitāti, secinot, ka demokrātiskas tiesiskas valsts principa ievērošana ir nodrošināta tikai tādā gadījumā, ja personai tiek darīti zināmi tiesas motīvi attiecībā uz kasācijas sūdzībā norādītajiem apsvērumiem¹⁹⁵, atzina Kriminālprocesa likuma 573.panta trešo daļu, ciktāl tā neparedz, ka lēmumā par atteikšanos ierosināt kasācijas tiesvedību norādāmi tā motīvi, par neatbilstošu Satversmes 92.panta pirmajam teikumam un spēkā neesošu *ex nunc*.

Likumdevējs 2018.gada 27.septembrī pieņēma likumu “Grozījumi Kriminālprocesa likumā”¹⁹⁶, ar kuriem tika īstenots Satversmes tiesas nolemtais lietā Nr. 2017-23-01.

4.1.3. Satversmes tiesas spriedums, ar kuru apstrīdētā tiesību norma (akts) atzīta par neatbilstošu augstāka juridiskā spēka tiesību normai (aktam) un spēkā neesošu *ex tunc* un tā izpilde

Konstitucionālās tiesas *ex tunc* spriedums nozīmē, ka par neatbilstošu atzītā tiesību norma (akts) savu juridisko spēku zaudē no pieņemšanas brīža. Atzīstot tiesību normu (aktu) par neatbilstošu augstāka juridiskā spēka tiesību normai (aktam) un spēkā neesošu no tās pieņemšanas brīža, par neatbilstošu atzītās tiesību normas (akta) piemērošana tiek samazināta līdz nullei, proti, tā it kā tiesību norma (akts) nekad nebūtu pastāvējis.¹⁹⁷ Rodas fikcija¹⁹⁸ – tiesību norma (akts), kas ir eksistējusi un radījusi tiesiskās sekas, tiek izņemta no tiesību sistēmas tā, it kā nekad nav eksistējusi, un tārad radījusi tiesiskās sekas (pilnīgs tiesisko seku zudums).¹⁹⁹ Tādējādi tiesību normu (aktu) vairs nevar piemērot tiesiskām attiecībām, kas radušās pirms minētā sprieduma publicēšanas (vai tā pasludināšanas),²⁰⁰ un tas nozīmē, ka par neatbilstošu atzītās tiesību normas (akta) atcelšana ar pieņemšanas brīdi ir tiešā korelācijā ar to tiesisko attiecību pārskatīšanu, kuras izveidotas, balstoties uz antikonstitucionālu normu (aktu).

Ex tunc brīdim, ar kuru par neatbilstošu atzītā tiesību norma (akts) zaudē savu juridisko spēku, piemērošana pieļaujama tikai dažās valstīs, piemēram, Austrijā, Beļģijā, Vācijā, Polijā, Portugālē, Spānijā, Slovēnijā.²⁰¹ Līdz 2012.gadam Lietuvas Republikas Konstitucionālā tiesa savā

¹⁹⁵Satversmes tiesas 14.06.2018. spriedums lietā Nr.2017-23-01, secinājumu daļas 14.2.punkts. Pieejams: https://ww.w.satv.tiesa.gov.lv/web/viewer.html?file=/wp-content/uploads/2017/09/2017-23-01_Spriedums.pdf#search=. [aplūkots 01.02.2019.].

¹⁹⁶Grozījumi Kriminālprocesa likumā: LR likums. Pieņemts 27.09.2018. [01.02.2019.].

¹⁹⁷Popelier P., Verstraelen S., Vanheule D., Vanlerberghe B. 2013, p 8.

¹⁹⁸Fikcija (latīņu val. *factio* izdomājums, izdomāts fakts, kaut kas neīsts) – padarīt esošu par neesošu to seku ziņa, kas saistās ar esošo. Dubure V., Fogels A. u.c. Juridisko terminu vārdnīca. Rīga: Nordik, 1998, 73.lpp.

¹⁹⁹Verstraelen S. The Temporal Limitation of Judicial Decisions: The Need for Flexibility Versus the Quest for Uniformity. Pieejams: https://static1.squarespace.com/static/56330ad3e4b0733dcc0c8495/t/56b26b3962cd9433f4731823/1454533433819/GLJ_Vol_14_No_09_Verstraelen.pdf. [aplūkots 24.02.2019.].

²⁰⁰Popelier P., Verstraelen S., Vanheule D., Vanlerberghe B. 2013, p 8.

²⁰¹European Commission for democracy through law (Venice Commission). Study on individual access to constitutional justice. Adopted by the Venice Commission at its 85th Plenary Session (Venice, 17-18 December 2010), p.59.

praksē vairākkārt uzsvēra, ka Lietuvas Republikas Konstitucionālās tiesas lēmumu *ex tunc* iedarbība nav pieļaujama²⁰², un konstitucionālās tiesas spriedumu spēka virzīšana uz nākotni – tā ir aksioma, kuru nevajadzētu pierādīt.²⁰³ Taču 2012.gada 19.decembra lēmums²⁰⁴ iezīmēja pagrieziena punktu Lietuvas Republikas Konstitucionālās tiesas praksē. Proti, 2012.gada 19.decembra lēmumā Lietuvas Republikas Konstitucionālā tiesa, interpretējot 2003.gada 30.decembra²⁰⁵ spriedumā noteikto vispārējo noteikuma, ka konstitucionālās tiesas spriedumiem ir *ex nunc* iedarbība, secināja, ka šis noteikums nav absolūts. Proti, tika konstatēts, ka saskaņā ar Konstitūciju izņēmuma gadījumos Konstitucionālās tiesas lēmumu spēku var vērst arī pret normatīvā akta (tā daļas), kas atzīts par neatbilstošu Konstitūcijai, piemērošanas sekām, kuras radušās pirms Konstitucionālā tiesa pieņēmusi lēmumu, ka šis normatīvais akts (tā daļa) ir pretrunā Konstitūcijai. Šādi vispārējā noteikuma izņēmumi var pamatoties vispārējā konstitucionāli tiesiskajā regulējumā, kad, nepiemērojot Konstitūcijas²⁰⁶ 107.panta pirmajā daļā²⁰⁷ noteiktos vispārējos noteikumus, ka Konstitucionālās tiesas lēmumu spēks ir vērsts nākotnē, izņēmumus, tiktu noliegts Konstitūcijas primaritātes princips un ar to saistītais konstitucionālais tiesību augstākā spēka imperatīvs, tātad tiktu pārkāptas konstitucionālā tiesiskuma īstenošanas prasības. Kā izņēmuma gadījumus Lietuvas Republikas Konstitucionālā tiesa norādīja konstitucionālo vērtību, piemēram, Lietuvas valsts neatkarības, demokrātijas un republikas, dabiskās cilvēka tiesību un brīvību rakstura noliegšanu, pieņemot attiecīgus normatīvos aktus. Tā uzsvēra, ka normatīvie akti (to daļas), ar kurām pēc būtības tiktu noliegta minētās konstitucionālās vērtības, nevar būt spēkā jau no to pieņemšanas brīža. Šādu normatīvo aktu (to daļu) piemērošanas sekas jāuzlūko par antikonstitucionālam, pretējā gadījumā noliegts tiktu ne tikai Konstitūcijas virsvaldības princips un konstitucionālais tiesību augstākā spēka imperatīvs, bet tiktu arī radīti

²⁰²Sk.,piem, Lithuanian Republic Constitutional Court 30.12.2003. decision case No. 40/03. Pieejams: <https://www.lrk-t.lt/en/court-acts/search/170/ta1245/content>. [aplūkots 24.02.2019.]. Lithuanian Republic Constitutional Court 22.12.2010. decision case No. 10/2008-119/2010. Pieejams: <https://www.lrkt.lt/en/courtacts/search/170/ta1221/content>. [aplūkots 24.02.2019.]. Lithuanian Republic Constitutional Court 25.10.2011. decision case No. 36/2010-37/2010-38/2010-39/2010-41/2010-42/2010-43/2010-62/2010-63/2010-64/2010-65/2010-66/2010-67/2010-68/2010-69/2010-71/2010-72/2010-74/2010-75/2010-78/2010-79/2010-80/2010-91/2010-92/2010-93/2010-103/2010104/2010-105/2010-108/2010-3/2011. Pieejams: <https://www.lrkt.lt/en/court-acts/search/170/ta1113/content>. [aplūkots 24.02.2019.].

²⁰³Birmontiene T. Lietuvas Republikas Konstitucionālās tiesas jurisprudences attīstības tendences. Grām.: Konstitucionālās doktrīnas attīstība Konstitucionālajā tiesā. Satversmes tiesas 2014.gada konferences materiālu krājums. Rīga: Latvijas Republikas Satversmes tiesa, 2014, 19.lpp.

²⁰⁴Lithuanian Republic Constitutional Court 19.12.2012. decision case No. 43/2009. Pieejams: <https://www.lrkt.lt/en/court-acts/search/170/ta1039/content>. [aplūkots 24.02.2019.].

²⁰⁵Lithuanian Republic Constitutional Court 30.12.2003. decision case No. 40/03. Pieejams: <https://www.lrkt.lt/en/court-acts/search/170/ta1245/content>. [aplūkots 24.02.2019.].

²⁰⁶The Constitution of the Republic of Lithuania [Lietuvas Republikas Konstitūcija]. Pieejams: <https://www.lrkt.lt/en/about-the-court/legal-information/the-constitution/192>. [aplūkots 15.02.2019.].

²⁰⁷Lietuvas Republikas Konstitūcijas 107.panta pirmajā daļā noteikts: "Lietuvas Republikas likumu (vai tā daļu), vai citu Saeima aktu (vai tā daļu), Lietuvas Republikas prezidenta aktu, Ministru kabineta aktu (vai tā daļu) nevar piemērot no tās dienas, kad oficiāli tiek izsludināts Konstitucionālās tiesas lēmums, ka attiecīgais akts (vai tā daļa) ir pretrunā Konstitūcijai".

priekšnoteikumi zaudēt valsts neatkarību, sagraut demokrātiju vai iznīcināt republiku, noliegt dabisko cilvēka tiesību un brīvību raksturu, tas ir, sagraut Lietuvas valsti kā Konstitūcijā nostiprinātā kopējā visas sabiedrības labuma pamatu.²⁰⁸

Tiesību doktrīnā izteikts viedoklis, ka *ex tunc* brīdīm, ar kuru par neatbilstošu atzītā tiesību norma (akts) zaudē savu juridisko spēku, ir pretrunā taisnīgumam, tiesību noteiktībai (indivīds var paļauties uz to, ka tiesības un citas leģitīmas intereses, kuras viņš ieguvis, paļaujoties uz to, ka publisko tiesību subjekta rīcība ir tiesiska un konsekventa, viņam vēlāk netiks atņemts, tāpēc, ka publisko subjekta rīcība ir bijusi prettiesiska²⁰⁹) un tiesību sistēmas leģimitātei.²¹⁰ No otras puses, pamatoti tiek uzsvērts, ka praksē var būt gadījumi, kad tiesību norma (akts), kas atzīta par neatbilstošu augstāka juridiskā spēka tiesību normai (aktam), ir būtiski ietekmējis cilvēka tiesības un brīvības un citas konstitucionālās vērtības. Tādējādi *ex nunc* prezumpcija (tiesību normas (akta) spēkā neesība tūlītēji) un neiespējamība atzīt antikonstitucionālu tiesību normu par spēkā neesošu *ex tunc* var apdraudēt tiesiskuma principu.²¹¹

Satversmes tiesa atbilstoši Satversmes tiesas likuma 32.panta trešajai daļai ir tiesīga par neatbilstošu atzīt tiesību normu (aktu) atzīt par spēkā neesošu nevis no sprieduma publicēšanas (pasludināšanas) brīža, bet gan ar brīdi pagātnē (*ex tunc*), taču tas pieļaujams tikai izņēmuma gadījumos.

Kā rāda Satversmes tiesas prakses analīze, lēmums *ex tunc* ir īpaši nozīmīgs un izšķirošs konstitucionālās sūdzības subjektam, jo šādi tiek dota “prēmija” konstitucionālās sūdzības iesniedzējam, kurš atklājis tiesību normas (akta) neatbilstību,²¹² proti, lai personas pūles, iesniedzot konstitucionālo sūdzību, pozitīva rezultāta gadījumā tiktu atalgotas ne vien ar apziņu par tiesiskās kārtības nostiprināšanu valstī pēc sprieduma spēkā stāšanās, bet arī attiecībā uz šīs personas aizskartajām tiesībām.²¹³ Saskaņā ar tiesību doktrīnā noformulēto un attīstīto aktīvā pamattiesību aizsargātāja konceptu - konstitucionālā tiesvedībā, persona, kura ir aktīva un izmanto visas pieejamās tiesību aizsardzības institūcijas, var cerēt uz pamattiesību aizsardzību, tajā skaitā arī Satversmes tiesā.²¹⁴

²⁰⁸Lithuanian Republic Constitutional Court 19.12.2012. decision case No. 43/2009, article 3-8. Pieejams: <https://www.lrkt.lt/en/court-acts/search/170/ta1039/content>. [aplūkots 24.02.2019.].article 3-8.

²⁰⁹Rezevska D. Tiesiskās drošības un paļāvības princips – būtiski tiesiskas valsts principa elementi. Referāts. „Valsts konsekvence tiesiskās paļāvības un tiesiskās drošības principu ievērošanā” konferencē. Pieejams: http://blogi.lu.lv/tzpi/files/2016/09/REZEVSKA_D_TEZEs.pdf. [aplūkots 15.02.2019.].

²¹⁰Verstraelen S. Pieejams: https://static1.squarespace.com/static/56330ad3e4b0733dcc0c8495/t/56b26b3962cd9433f4731823/1454533433819/GLJ_Vol_14_No_09_Verstraelen.pdf. [aplūkots 24.02.2019.].

²¹¹Tančevs E. 2016, 89.lpp.

²¹²Kovacs C. Die temporale Wirkung von Urteilen des EuGH im Vorabentscheidungsverfahren. Baden-Baden: Nomos Verlagsgesellschaft, 2014. S. 49–50.

²¹³Pedede Dz. .paplašinot pieteikumu iesniedzēju loku. Jurista Vārds, 2000, nr. 20 (173). Pieejams: <https://www.juristavards.lv/doc/6522-paplasinot-pieteikumu-iesniedzēju-loku/>. [aplūkots 18.02.2019.].

²¹⁴Rodiņa A. Aktīvā pamattiesību aizsargātāja koncepts konstitucionālā tiesvedībā. 2015.gada zinātniskā konference. Rīga: Rīgas Stradiņu universitāte, 2015, 373.lpp.

Piemēram, Satversmes tiesas lietā Nr.2017-23-01²¹⁵, kas tika ierosināta pēc fiziskas personas konstitucionālās sūdzības un kurā vērtēta Kriminālprocesa likuma 573.panta otrās daļas, ciktāl tā noteic, ka tiesnesis pieņem lēmumu par atteikšanos ierosināt kasācijas tiesvedību vienpersoniski, un šā paša panta trešās daļas, ciktāl tā noteic, ka minētais lēmums pieņemams rezolūcijas formā, atbilstība Satversmes 92.panta pirmajam teikumam.

Satversmes tiesa apstrīdētās normas, ciktāl tā neparedz, ka lēmumā par atteikšanos ierosināt kasācijas tiesvedību norādāmi tā motīvi, atzina par neatbilstošām Satversmei un spēkā neesošām *ex nunc*. Taču būtiskākais bija tas, ka Satversmes tiesa ne tikvien atzina apstrīdēto normu par neatbilstošu Satversmes 92.panta pirmajam teikumam, bet arī noteica, ka attiecībā uz konstitucionālās sūdzības iesniedzēju norma zaudē juridisko spēku *ex tunc* – no konstitucionālās sūdzības iesniedzēja pamattiesību aizskārums rašanās brīža (sprieduma *ex tunc* spēks var nesakrist ar tiesību normas (akta) pieņemšanas brīdi vai spēkā stāšanās brīdi, proti, kā rāda Satversmes tiesas prakses analīze, tas var būt personas pamattiesību aizskārums rašanās brīdis).²¹⁶ Ņemot vērā minēto, redzams, ka *ex tunc* principa izmantošana deva iespēju “atgriezties pagātnē” un vēlreiz risināt strīdu, piemērojot Satversmei atbilstošās tiesību normas, tādējādi novērojot radušos pamattiesību aizskārumu.

Vienlaikus Satversmes tiesai ir jāievēro vienlīdzības princips un jāvērtē visu to personu situācija, kuras atrodas vienādos un salīdzināmos apstākļos ar konstitucionālās sūdzības iesniedzēju. Satversmes tiesa savos spriedumos vairakkārt atzina, ka tā izvērtē: “vai pastāv kādi apsvērumi, atbilstoši kuriem antikonstitucionāla norma būtu jāatzīst par spēkā neesošu ar atpakaļejošu datumu ne tikai attiecībā uz Pieteikuma iesniedzēju. Piemēram, lietā Nr.2017-21-01²¹⁷, kurā tika vērtēta Sauszemes transportlīdzekļu īpašnieku civiltiesiskās atbildības obligātās apdrošināšanas likuma 41.panta pirmās daļas 1.punkta “d” apakšpunkta, kas noteica apdrošinātāja tiesības iesniegt regresu prasību pret transportlīdzekļa vadītāju, kas ceļu satiksmes negadījumā nodarījis zaudējumus trešajai personai, ja tas nav iesniedzis aizpildītu saskaņoto paziņojumu apdrošinātājam pēc tā pieprasījuma, lai apdrošinātājs varētu pārliecināties par ceļu satiksmes negadījuma apstākļiem, atbilstība Satversmes 105.pantam. Satversmes tiesa apstrīdēto normu par spēkā neesošu ar atpakaļvērstu datumu atzina ne tikai attiecībā uz konstitucionālās sūdzības

²¹⁵Satversmes tiesas 14.06.2018. spriedums lietā Nr.2017-23-01. Pieejams: https://www.satv.tiesa.gov.lv/web/viewer.html?file=/wp-content/uploads/2017/09/2017-23-01_Spriedums.pdf#search=2017-23-01. [aplūkots 18.02.2019.].

²¹⁶Satversmes tiesas 14.06.2018. spriedums lietā Nr.2017-23-01, secinājumu daļas 15.punkts. Pieejams: https://www.satv.tiesa.gov.lv/web/viewer.html?file=/wp-content/uploads/2017/09/2017-23-01_Spriedums.pdf#search=2017-23-01. [aplūkots 18.02.2019.].

²¹⁷Satversmes tiesas 06.06.2018.spriedums lietā Nr. 2017-21-01. Pieejams: http://www.satv.tiesa.gov.lv/web/viewer.html?file=http://www.satv.tiesa.gov.lv/wp-content/uploads/2017/09/2017-21-01_Spriedums-1.pdf#search= [aplūkots 18.02.2019.].

iesniedzēju, bet arī citām personām. Tās bija personas, kurām apstrīdētā norma tikusi piemērota tiesā, vai tā būtu jāpiemēro tiesā jau uzsāktā tiesvedībā.²¹⁸

Ex tunc brīdīm, ar kuru par neatbilstošu atzītā tiesību norma (akts) zaudē savu juridisko spēku, īpaši nozīmīgs un izšķirošs arī tajos gadījumos, kad tiesību normas (akta) konstitucionālā kontrole veikta pēc tiesas pieteikuma. Piemēram, 2017.gadā pēc Augstākās tiesas Administratīvo lietu departamenta pieteikuma Satversmes tiesa ierosināja lietu Par likuma „Par pievienotās vērtības nodokli” (redakcijā, kas bija spēkā no 2010.gada 1.janvāra līdz 2012.gada 31.decembrim) 12.panta 12.³ un 12.⁵ daļas, ciktāl tās ierobežo tiesības uz nodokļu pārmaksas atmaksu saprātīgā termiņā, atbilstību Satversmes 105.panta pirmajam, otrajam un trešajam teikumam.²¹⁹

Abas apstrīdētās normas kopsakarā noteica kārtību, kādā PVN pārmaksas daļa, kas nav izlietota nodokļu maksātājam esošo valsts noteikto maksājumu parādu un viņa kārtējo PVN maksājumu segšanai, ir pārceļama uz nākamajiem taksācijas periodiem konkrētā taksācijas gada ietvaros. Satversmes tiesa, secinot, ka saskaņā ar apstrīdētajām normām PVN pārmaksa var tikt atgriezta nodokļu maksātājam arī pēc tāda termiņa, kurš nav atzīstams par saprātīgu un, ka apstrīdētajās normās noteiktās PVN pārceļšanas rezultātā radītā finanšu sloga kompensēšana ar nokavējuma procentiem likumā „Par pievienotās vērtības nodokli” nav paredzēta²²⁰, atzina apstrīdētās normas par neatbilstošām Satversmes 105.pantam.

Vienlaikus secinot, ka Pieteicēja iespējamais pamattiesību aizskārums šādos administratīvajos procesos, tai skaitā administratīvajā procesā, kura ietvaros Pieteikuma iesniedzēja nolēma vērsties Satversmes tiesā, var tikt novērsts, vienīgi atzīstot apstrīdētās normas par spēkā neesošām jau no to spēkā stāšanās brīža, Satversmes tiesa attiecībā uz visām personām, kurām tika piemērotas apstrīdētās normas un kuras bija uzsākušas savu tiesību aizsardzību Administratīvā procesa likumā noteiktajā kārtībā, bet attiecībā uz kurām administratīvais process vēl nebija noslēdzies, apstrīdētās normas tiktāl, ciktāl tās nenodrošina PVN pārmaksas atgriešanu nodokļu maksātājam saprātīgā termiņā²²¹, atzina par spēkā neesošām no to spēkā stāšanās brīža (*ex tunc*).

No minētā secināms, *ex tunc* brīdīm, ar kuru par neatbilstošu atzītā tiesību norma (akts) zaudē savu juridisko spēku, īpaši nozīmīgs un izšķirošs lietas dalībniekiem attiecīgajā administratīvajā lietā, civillietā vai krimināllietā. Tai pašā laikā ņemot vērā to, ka Satversmes tiesai ir jāievēro vienlīdzības princips un jāvērtē visu to personu situācija, kuras atrodas vienādos un

²¹⁸Satversmes tiesas 06.06.2018.spriedums lietā Nr. 2017-21-01, secinājumu daļas 20.2.punkts. Pieejams: http://www.satv.tiesa.gov.lv/web/viewer.html?file=http://www.satv.tiesa.gov.lv/wp-content/uploads/2017/09/2017-21-01_Spriedums-1.pdf#search= [aplūkots 18.02.2019.].

²¹⁹Satversmes tiesas 11.04.2018. spriedums lietā Nr.2017-12-01. Pieejams: https://www.satv.tiesa.gov.lv/web/viewer.html?file=/wp-content/uploads/2017/04/2017-12-01_Spriedums.pdf#search=2017-12-01. [aplūkots 18.02.2019.].

²²⁰Turpat, secinājumu daļas 22.punkts.

²²¹Turpat, secinājumu daļas 23.punkts.

salīdzināmos apstākļos, proti, ja personas atrodas vienādos un salīdzināmos apstākļos ar vispārējās jurisdikcijas tiesā izskatāmās lietas dalībniekiem, minēto personu loks var tikt paplašināts, līdz ar to *ex tunc* brīdim, ar kuru par neatbilstošu atzītā tiesību norma (akts) zaudē savu juridisko spēku, īpaši nozīmīgs ir arī personām, kas atrodas vienādos un salīdzināmos apstākļos ar vispārējās jurisdikcijas tiesā izskatāmās lietas dalībniekiem.

Satversmes tiesas prakses analīze rāda, ka *ex tunc* brīdim, ar kuru par neatbilstošu atzītā tiesību norma (akts) zaudē savu juridisko spēku piemērošana, raksturīga tādiem gadījumiem, kad par neatbilstošu atzītā tiesību norma pieņemta pārkāpjot pilnvarojumu jeb *ultra vires*.²²² Proti, demokrātiski tiesiskā valstī tiek ievērots princips, ka tiesību normas (akts), kas izdotas, pārkāpjot kompetenci, jeb *ultra vires*, ir atzīstamas par prettiesiskām un spēkā neesošām no to izdošanas brīža, veidojot prezumpciju, ka antikonstitucionāls tiesību akts nekad nav bijis spēkā, jo nav izdots pienācīgā kārtībā un tāpēc arī nevar radīt tiesiskas sekas.²²³ Piemēram, lietā Nr.2015-11-03²²⁴, kurā tika vērtēta Latvijas Bankas 2014.gada 15.septembra noteikumu Nr.141 „Noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas un terorisma finansēšanas novēršanas prasības, veicot ārvalstu valūtu skaidrās naudas pirkšanu un pārdošanu” 19.un 20.punkta atbilstība Satversmes 1.un 64.pantam, kā arī 91.panta pirmajam teikumam.

Ar apstrīdētajām normām kapitālsabiedrībām, kas nodarbojas ar skaidras naudas tirdzniecību, tika uzlikts pienākums identificēt klientu vai patieso labuma guvēju gadījumos, kuros kredītiestādēm šāda ārējos normatīvajos aktos noteikta pienākuma nav (ja darījums nav neparasts vai aizdomīgs un netiek uzsāktas darījuma attiecības, bet darījuma summa ir ekvivalenta 2000–7999,99 euro). Atzīstot, ka apstrīdētās normas nosaka prasības attiecībā uz klienta vai patiesā labuma guvēja identifikāciju – tātad regulē jautājumu, kas jau ir izsmēloši noregulēts Novēršanas likuma 11.pantā, Satversmes tiesa konstatēja, ka Latvijas Banka, pieņemot apstrīdētās normas, ir rīkojusies pretēji varas dalīšanas principam un pārkāpusi likumdevēja piešķirto pilnvarojumu. Proti, apstrīdētās normas tika izdotas *ultra vires*, un tā kā tiesību normas bija pieņemtas *ultra vires*, tās atbilstoši Satversmes tiesas praksei tika atzītas par neatbilstošām Satversmes 1.un 64.pantam un spēkā neesošām no to pieņemšanas brīža. Ņemot vērā, ka Satversmes tiesa antikonstitucionālās tiesību normas atzina par spēkā neesošu *ex tunc*, jāuzskata, ka tiesību normas nekad nav bijušas

²²²*Ultra vires* tulkojumā no latīņu valodas nozīmē “pārsniedzot pilnvaras vai ārpus pilnvarām. Branta A. *Ultra vires* principa izpratne un tā piemērošana Latvijas Republikas Satversmes tiesas spriedumos. Grām.: *Ultra vires* doktrīna konstitucionālo tiesu praksē. Lietas ierosināšana Satversmes tiesā. Satversmes tiesas 2007.gada konferences materiālu krājums. Rīga: Tiesu nama aģentūra, 2008,66.lpp.

²²³Satversmes tiesas 06.03.2019. spriedums lietā Nr.2018-11-01, secinājumu daļas 19.punkts. Pieejams: https://www.satv.tiesa.gov.lv/web/viewer.html?file=/wp-content/uploads/2018/07/2018-11-01_Spriedums.pdf#search=2018-11-01. [aplūkots 24.02.2019.].

²²⁴Satversmes tiesas 02.03.2016. spriedums lietā Nr. 2015-11-03. Pieejams: http://www.satv.tiesa.gov.lv/web/viewer.html?file=http://www.satv.tiesa.gov.lv/wp-content/uploads/2015/04/2015-11-03_Spriedums-1.pdf#search=. [aplūkots 24.02.2019.].

spēkā, tāpēc arī nevar radīt tiesiskās sekas attiecībā ne tikvien uz pieteikuma iesniedzēju, bet arī uz visām personām.

Tajā pašā laikā Satversmes tiesas prakses analīze liecina, ka izņēmuma gadījumos varētu tikt pieļautas atkāpes no prezumpcijas - tiesību normas (akts), kas izdotas, pārkāpjot kompetenci, jeb *ultra vires* ir atzīstamas par prettiesiskām un spēkā neesošām no to izdošanas brīža. Šajos gadījumos Satversmes tiesai būtu jākonstatē būtiski apstākļi, kas pamatotu minētā izņēmuma noteikšanu – *ultra vires* gadījumā *ex tunc*. Piemēram, lietā 2008-01-03²²⁵, kurā tika vērtēta Ministru kabineta 2005.gada 13.septembra noteikumu Nr.712 “Kārtība, kādā piešķir valsts atbalstu ikgadējā minimāli nepieciešamā biodegvielas daudzuma ražošanai un nosaka finansiāli atbalstāmās kvotas biodegvielai” 2.pielikuma un Ministru kabineta 2008.gada 15.aprīļa noteikumu Nr.280 “Noteikumi par finansiāli atbalstāmajām kvotām biodegvielai” 3.pielikuma atbilstība Biodegvielas likuma 8.panta pirmajai daļai.

Satversmes tiesa atzina apstrīdēto regulējumu par *ultra vires* un spēkā neesošu no 2008.gada 1.novembra (*pro futuro*). Pamats atkāpties no prezumpcijas *ultra vires* gadījumā *ex tunc* bija tiesiskās paļāvības princips. Satversmes tiesa atzina, ka ir aizsargājama to biodegvielas ražotāju tiesiskā paļāvība, kuri apstrīdētā regulējuma spēkā esības laikā investējuši ievērojamus finanšu līdzekļus biodegvielas ražošanā, jo valsts atbalsts biodegvielas ražošanai ir nozīmīgs līdzeklis, kas lietots, lai ekonomiski ieinteresētu uzņēmējus ražot biodegvielu un panāktu noteiktu biodegvielas īpatsvaru kopējā tautsaimniecībā izmantotās degvielas daudzumā, tādējādi veicot videi draudzīgu, droši piegādājamu un atjaunojamu energoresursu izmantošanu. Atzīstot kvotu sadales regulējumu par spēkā neesošu no tā izdošanas brīža, visi biodegvielas ražotāji, kuriem kvotas piešķirtas, tiktu nostādīti nelabvēlīgā situācijā.²²⁶

No minētā redzams, Satversmes tiesai, konstatējot būtiskus apstākļus, kas pamatotu izņēmuma noteikšanu – *ultra vires* gadījumā *ex tunc*, varētu tikt pieļautas atkāpes.

Arī Satversmes tiesas spriedums, ar kuru apstrīdētā tiesību norma (akts) atzīta par neatbilstošu augstāka juridiskā spēka tiesību normai (aktam) un spēkā neesošu *ex tunc* izpilde var būt tieši saistīta ar jauna tiesiskā regulējuma pieņemšanu. Tā, piemēram, lietā Nr. 2018-06-0103²²⁷, kurā tika vērtēta Ministru kabineta 2014.gada 23.decembra noteikumu Nr.805 „Noteikumi par prognozējamās invaliditātes, invaliditātes un darbspēju zaudējuma noteikšanas kritērijiem,

²²⁵Satversmes tiesas 23.09.2008. spriedums lietā Nr.2008-01-03. Pieejams: http://www.satv.tiesa.gov.lv/wpcontent/uploads/2016/02/2008-01-03_Spriedums.pdf. [aplūkots 26.02.2019].

²²⁶Turpat, secinājumu daļas 20.punkts.

²²⁷Satversmes tiesas 12.12.2018. spriedums lietā Nr.2018-06-0103. Pieejams: http://www.satv.tiesa.gov.lv/web/viewer.html?file=/wp-content/uploads/2018/02/2018-06-0103_Spriedums.pdf#search=2018-06-0103. [aplūkots 26.02.2019].

terminiem un kārtību 9.pielikuma atbilstība Satversmes 91.panta pirmajam teikumam un 109.pantam.

Apstrīdētais regulējums noteica kritērijus atzinuma sniegšanai par medicīnisko indikāciju noteikšanu vieglā automobiļa speciālai pielāgošanai un pabalsta saņemšanai transporta izdevumu kompensēšanai. Pieteikuma iesniedzējs savu Satversmes 91.panta pirmajā teikumā un 109.pantā noteikto pamattiesību atzskārumu saskatīja tajā apstākli, ka apstrīdētais regulējums paredz atšķirīgu attieksmi pret personām ar invaliditāti, kurām ir garīga rakstura veselības traucējumi, jo tajā norādītie kritēriji liedz šīm personām saņemt transporta pabalstu. Proti, personai ar invaliditāti, kurai nav kāda no apstrīdētā regulējumā ietvertajiem veselības traucējumiem, atzinums netiek izsniegts. Līdz ar to persona nevar saņemt transporta pabalstu.

Satversmes tiesa secinot, ka apstrīdētais regulējums paredz atšķirīgu attieksmi pret personu ar invaliditāti, kurai ir garīga rakstura veselības traucējumi²²⁸, kā arī to, ka atšķirīgā attieksme pret vienādos apstākļos esošām personu grupām nav noteikta ar normatīvajos aktos paredzētā kārtībā pieņemtām tiesību normām²²⁹, atzina apstrīdēto regulējumu, ciktāl tās neparedz transporta pabalstu personai ar invaliditāti, kuras pārvietošanās grūtības ir saistītas ar garīga rakstura veselības traucējumiem par neatbilstošu Satversmei un spēkā neesošu no tā pieņemšanas brīža (*ex tunc*)

Grozījumi Ministru kabineta 2014. gada 23. decembra noteikumos Nr. 805 “Noteikumi par prognozējamās invaliditātes, invaliditātes un darbspēju zaudējuma noteikšanas kritērijiem, termiņiem un kārtību”²³⁰ tika pieņemti 2019.gada 19. martā (stājās spēkā 2019.gada 23.martā).

Tajā pašā laikā, kā jau tika šajā darbā uzsvērts, jaunas tiesiskā regulējuma pieņemšana ir likumdevēja atbildība. Taču likumdevēja rīcība nedrīkst būt pretrunā ar Satversmi. Vēlreiz jāatgādina, ka likumdevējam ir ne tikai tiesības, bet arī pienākums izstrādāt un pieņemt regulējumu, kas izšķir nozīmīgus valsts un sabiedriskās dzīves jautājumus.²³¹

Satversmes tiesas sprieduma izpilde augstākā pakāpē tiek realizēta, tad, ja ikviena valsts varas institūcija respektē *erga omnes* sprieduma spēku. Tādējādi otrs nozīmīgs Satversmes tiesas *ex tunc* sprieduma izpildes aspekts ir tieši saistāms ar konstitucionālās sūdzības iesniedzēja pamattiesību aizsardzību. Viena no konstitucionālās sūdzības raksturīgākajam iezīmēm ir

²²⁸Satversmes tiesas 12.12.2018. spriedums lietā Nr.2018-06-0103, secinājumu daļas 17.punkts. Pieejams: http://www.satv.tiesa.gov.lv/web/viewer.html?file=/wp-content/uploads/2018/02/2018-06-0103_Spriedums.pdf#search=2018-06-0103. [aplūkots 26.02.2019].

²²⁹Turpat, secinājumu daļas 18.3.punkts.

²³⁰Grozījumi Ministru kabineta 2014. gada 23. decembra noteikumos Nr. 805 “Noteikumi par prognozējamās invaliditātes, invaliditātes un darbspēju zaudējuma noteikšanas kritērijiem, termiņiem un kārtību”:LR noteikumi. Pieņemts 19.03.2019.

²³¹Satversmes tiesas 24.04.2014. spriedums lietā Nr.2013-12-01, secinājumu daļas 21.1.punkts. Pieejams: http://www.satv.tiesa.gov.lv/web/viewer.html?file=/wp-content/uploads/2016/02/2013-12-01_Spriedums.pdf#search= [aplūkots 16.10.2018.].

subsidiaritātes principa piemērošana.²³² Tas nozīmē, ka Satversmes tiesa ir izmantojama kā pēdējais tiesību aizsardzības instruments tad, ja pamattiesību aizsardzība nav bijusi iespējama tiesību sistēmas tiesās. Proti, persona, visticamāk, būs izmantojusi citas tiesību aizsardzības iespējas, kur attiecībā uz konkrēto personu būs spēkā stājies tiesas nolēmums, un kā uzsvērts augstāk, Satversmes tiesas spriedums *ex tunc* var dot iespēju pārskatīt spēkā stājušos nolēmumu. Proti, izskatīt lietu sakarā ar jaunatklātiem apstākļiem, kas ir īpašs izņēmuma procesuāls institūts.²³³

Saskaņā ar Administratīvā procesa likuma 353. panta piektā punktā, Civilprocesa likuma 479.panta piektā punktā un Latvijas Administratīvo pārkāpumu kodeksa²³⁴ 289.²³panta sestā punktā noteikto, par jaunatklātiem apstākļiem atzīstama lietas izspriešanā piemērotās tiesību normas atzīšana par neatbilstošu augstāka juridiska spēka tiesību normai. Šāds mehānisms ir paredzēts arī Kriminālprocesā, proti, saskaņā ar Kriminālprocesa likuma 655.panta otrās daļas ceturtnā punktā nostiprināto, par jaunatklāto apstākli tiek definēts Satversmes tiesas atzinums par tādas tiesību normas vai tās interpretācijas neatbilstību Satversmei, uz kuras pamata spēkā stājies nolēmums.

Piemēram, lietā Nr.2014-06-03²³⁵ Satversmes tiesa atzina Ministru kabineta 2005.gada 17.maija noteikumu Nr.331 „Noteikumi par apdrošināšanas atlīdzības apmēru un aprēķināšanas kārtību par personai nodarītajiem nemateriālajiem zaudējumiem” 3.punktu, 5.5. apakšpunktu un 10. punktu par neatbilstošu Sauszemes transportlīdzekļu īpašnieku civiltiesiskās atbildības obligātās apdrošināšanas likuma 15.panta pirmās daļas 1.punktam un attiecībā uz konstitucionālās sūdzības iesniedzēju par spēkā neesošām *ex tunc*. Augstākās tiesas Civillietu departaments 2015.gada 29.maijā, pamatojoties uz sabiedrības ar ierobežotu atbildību “Autofavorīts” pieteikumu, secinot, ka lietā iestājies Civillikuma 479.panta 5.punktā noteiktais priekšnoteikums, atcēla Kurzemes apgabaltiesas 2013.gada 23.maija spriedumu pilnībā un nodeva lietu jaunai izskatīšanai Saldus rajona tiesai kā pirmās instances tiesai.²³⁶

Ņemot vērā minēto, sabiedrība ar ierobežotu atbildību “Autofavorīts” īstenoja savu aizskarto tiesību aizsardzību. Proti, strīdu šajā gadījumā bija iespējams atrisināt, piemērojot tiesību normas, kas atbilst augstāka juridiskā spēka tiesību normai.

²³²Rodiņa A. Konstitucionālās sūdzības teorija un prakse Latvijā. Rīga: Latvijas vēstnesis, 2009, 171.lpp.

²³³Paparinskis M. XIX nodaļa Lietas jauna izskatīšana pēc sprieduma vai lēmuma stāšanās spēkā. Grām.: Administratīvais process tiesā. Autoru kolektīvs J.Briedes vispārējā zinātniskā redakcijā. Rīga: Latvijas Vēstnesis, 2008, 638.lpp.

²³⁴Latvijas Administratīvo pārkāpumu kodekss: LR likums. Pieņemts: 07.12.1984.[26.02.2019.].

²³⁵Satversmes tiesas 29.12.2014. spriedums lietā Nr.2014-06-03. Pieejams: http://www.satv.tiesa.gov.lv/wp-content/uploads/2016/02/2014-06-03_Spriedums.pdf. [aplūkots 26.02.2019.].

²³⁶Augstākās tiesas Civillietu departamenta 29.05.2015 lēmums lietā Nr.C34087308 SJC-10/2015. Pieejams: <https://manas.tiesas.lv/eTiesasMvc/lv/nolemumi>. [aplūkots 05.09.2018.].

Atsevišķos gadījumos praksē ir novērojams arī atkāpes no Satversmes tiesas *ex tunc* sprieduma izpildes. Minēto ilustrē tā saucamā “IMEX PROVIDER LTD”²³⁷ lieta, kurā tika vērtēta Kriminālprocesa likuma 629.panta piektā daļa, kas noteica ierobežojumus iepazīties ar procesa par noziedzīgi iegūtu mantu lietā esošiem materiāliem, jo tie ir izmeklēšanas noslēpums, un neparedz iespēju pārvērtēt procesa virzītāja lēmuma par personas tiesībām iepazīties ar procesa par noziedzīgi iegūtu mantu lietas materiāliem tiesiskumu un pamatotību, atbilstība Satversmes 92.panta pirmajam teikumam un Kriminālprocesa likuma 631.panta trešās daļas otrā teikuma, kas noteica, ka apgabaltiesas lēmums par noziedzīgi iegūtu mantu nav pārsūdzams, atbilstība Satversmes 91.panta pirmajam teikumam.

Secinot, ka Kriminālprocesa likuma 631.panta trešās daļas otrajā teikumā ietvertais regulējums ir viens no līdzekļiem, ar kuriem tiek panākta mantisko jautājumu ātra un efektīva atrisināšana²³⁸ un, ka no vispārējiem tiesību principiem un Satversmes neizriet valsts pienākums ikvienas kategorijas lietai paredzēt pārsūdzību kasācijas instances tiesā²³⁹, Satversmes tiesa atzina Kriminālprocesa likuma 631.panta trešās daļas otrajā teikumā ietverto regulējumu par atbilstošu Satversmes 91.panta pirmajam teikumam.

Turklāt secinot, ka procesa virzītājs, kas vienlaikus ir viena no procesa par noziedzīgi iegūtu mantu pusēm, kas turklāt joprojām turpina izmeklēt noziedzīgo nodarījumu, pieņemot lēmumu par iepazīšanos ar noziedzīgi iegūtas mantas lietas materiāliem, rada pamatotas šaubas par šā lēmuma objektivitāti un neatkarību, ja saskaņā ar taisnīgas tiesas principu šāds lēmums netiek pārvērtēts tiesā²⁴⁰ un to, ka tikai tādā procesā, kurā tiek nodrošināts pušu līdzvērtīgu iespēju princips, var nonākt līdz taisnīgam tiesas nolēmumam pēc būtības²⁴¹, Satversmes tiesa atzina Kriminālprocesa likuma 629.panta piekto daļu, ciktāl tiesa nevar pārvērtēt procesa virzītāja lēmuma par personas tiesībām iepazīties ar procesa par noziedzīgi iegūtu mantu lietas materiāliem tiesiskumu un pamatotību, par neatbilstošu Satversmes 92. panta pirmajam teikumam.

Ņemot vērā, ka lieta ierosināta pēc juridiskās personas “IMEX PROVIDER LTD” iesniegtās konstitucionālās sūdzības, kā arī ņemot vērā juridiskās personas lūgumu, atzīt apstrīdēto tiesību normu par spēkā neesošu *ex tunc* no 2016.gada 25.maija, kad procesa virzītājs pieņēma lēmumu uzsākt procesu par noziedzīgi iegūtu mantu, apstrīdētā tiesību norma attiecībā uz juridisko personu “IMEX PROVIDER LTD” tika atzīta par spēkā neesošu no pamattiesību aizskāruma rašanās brīža (*ex tunc*).

²³⁷Satversmes tiesas 11.10.2017. spriedums lietā Nr.2017-10-01.Pieejams:http://www.satv.tiesa.gov.lv/wp-content/uploads/2017/04/2017-10-01_Spriedums-1.pdf. [aplūkots 05.09.2018].

²³⁸Turpat, secinājumu daļas 20.2.punkts.

²³⁹Turpat.

²⁴⁰Turpat, secinājumu daļas 15.1.punkts.

²⁴¹Turpat.

Pamatojoties uz spēkā stājušos Satversmes tiesas spriedumu lietā Nr.2017-10-01, ņemot vērā jaunatklātā apstākļa piemērošanas noteikumus kriminālprocesā, proti, saskaņā ar Kriminālprocesa likuma 657.panta pirmajā daļā noteikto, pieteikums procesa uzsākšanai jaunatklātu apstākļu izmeklēšanai jāiesniedz prokuratūrai pēc sākotnējā kriminālprocesa izskatīšanas vietas, juridiska persona "IMEX PROVIDE LTD" 2018.gada 29.janvārī Organizētās noziedzības un citu nozaru specializētā prokuratūrā iesniedza pieteikumu par procesa par noziedzīgi iegūtu mantu atjaunošanu kriminālprocesā sakarā ar jaunatklātiem apstākļiem.²⁴²

Prokurors, izskatot minēto pieteikumu, secināja un izskaidroja, ka no Kriminālprocesa likuma 655.panta izriet, ka lemt par kriminālprocesa atjaunošanu sakarā ar jaunatklātiem apstākļiem var gadījumos, kad pastāv apstākļi, kas, pieņemot lēmumu, nav bijuši zināmi tiesai vai prokuroram un kas paši par sevi, vai kopā ar agrāk konstatētajiem apstākļiem norāda, ka persona nav vainīga vai izdarījusi vieglāku vai smagāku noziedzīgu nodarījumu nekā tas, par kuru tā notiesāta vai tai piemērots prokurora priekšraksts par sodu, vai arī, kas liecina par attaisnotā vai tās personas vainu, attiecībā uz kuru kriminālprocess bijis izbeigts. Proti, pēc prokurora ieskatiem, šajā gadījumā Satversmes tiesas spriedums nevarēja tikt uzskatīts kā jaunatklāts apstākļis Kriminālprocesa likuma 62. nodaļas (Kriminālprocesa atjaunošana sakarā ar jaunatklātiem apstākļiem) izpratnē.²⁴³ Otrs arguments, kas norādīts prokurora lēmumā, ka pieteikums ir vērtējama kā sūdzība un tās izskatīšanai būtu piemērojama Kriminālprocesa likuma 24.nodaļā (t.i. sūdzības) noteiktā kārtībā.²⁴⁴ Šo argumentu dēļ prokurors nolēma 2018.gada 30.janvāra pieteikumu atstāt bez izskatīšanas.

Šādam prokurora viedoklim autore nevar piekrist. Ņemot vērā Satversmes tiesas spriedumā lietā Nr. 2017-10-01 secināto, piemērojot procesuālo tiesību normu - Kriminālprocesa likuma 629.panta piekto daļu, ciktāl tiesa nevar pārvērtēt procesa virzītāja lēmuma par personas tiesībām iepazīties ar procesa par noziedzīgi iegūtu mantu lietas materiāliem tiesiskumu un pamatotību, - noticis juridiskas personas "IMEX PROVIDER LTD" pamattiesību aizskārums, proti, tiesību uz lietas izskatīšanu taisnīgā tiesā aizskārums. Vienlaikus no minētā Satversmes tiesas sprieduma secinājumu daļas 16.punktā secinātā izriet, ka savu tiesību aizsardzībai juridiska persona "IMEX PROVIDER LTD" ir tiesīga iesniegt pieteikumu vispārējās jurisdikcijas tiesā sakarā ar jaunatklātiem apstākļiem.²⁴⁵

²⁴²Imex provider ltd 2018.gada 29.janvāra pieteikums par procesa par noziedzīgi iegūtu mantu atjaunošanu kriminālprocesā Nr.11816005914. Nepublicēts materiāls.

²⁴³Turpat.

²⁴⁴Turpat.

²⁴⁵Satversmes tiesas 11.10.2017. spriedums lietā Nr.2017-10-01, secinājumu daļas 16.punkts. Pieejams: [http:// www. satv.tiesa.gov.lv/wp-content/uploads/2017/04/2017-10-01_Spriedums-1.pdf](http://www.satv.tiesa.gov.lv/wp-content/uploads/2017/04/2017-10-01_Spriedums-1.pdf). [aplūkots 05.09. 2018].

Ņemot vērā minēto, Satversmes tiesas spriedumā konstatētais juridiskas personas “IMEX PROVIDER LTD” pamattiesību aizskārums atbilst Kriminālprocesa likuma 15.pantā paredzētā - ikvienam ir tiesības uz lietas izskatīšanu taisnīgā, objektīvā un neatkarīgā tiesā- kriminālprocesa pamatprincipa pārkāpumam un ir Kriminālprocesa likuma 575.panta trešajā daļā paredzētais šā likuma būtisks pārkāpums, kas novedis pie nelikumīga nolēmuma.

Kaut arī, juridiska persona “IMEX PROVIDER LTD” saskaņā ar Kriminālprocesa likuma 657.panta septīto daļu bija tiesīga iesniegt sūdzību par Organizētās noziedzības un citu nozaru specializētās prokuratūras 2018.gada 12.februāra lēmumu, procesā sakarā ar jaunatklātiem apstākļiem arī tas, ka ar Organizētās noziedzības un citu nozaru specializētās prokuratūras virsprokurora 2018.gada 26.aprīļa lēmumu nolemts nodot “IMEX PROVIDER LTD” 2018.gada 29.janvāra pieteikumu par procesa par noziedzīgi iegūtu mantu atjaunošanu sakarā ar jaunatklātiem apstākļiem Augstākajai tiesai²⁴⁶, tas nespēs atgriezt nelietderīgi iztērēto laika resursu, kā arī naudas līdzekļus.

No iepriekš analizētā redzams, kā Satversmes tiesas sprieduma neizpilde var radīt šķērslī tam, ar kādu mērķi persona pēc būtības vērsās Satversmes tiesā, proti, pēc iespējas ātrāk panākt savu pamattiesību aizsardzību.

4.1.4. Satversmes tiesas spriedums, ar kuru apstrīdētā tiesību norma (akts) atzīta par neatbilstošu augstāka juridiskā spēka tiesību normai (aktam) un spēkā neesošu *pro futuro* un tā izpilde

Konstitucionālās tiesas *pro futuro* spriedums nozīmē, ka par neatbilstošu atzītā tiesību norma (akts) paliek spēkā līdz noteiktam brīdim nākotnē. Proti, konstitucionālā tiesa nosaka datumu nākotnē, ar kuru par neatbilstošu atzītā tiesību norma (akts) zaudēs savu juridisko spēku.²⁴⁷ Kaut arī neviena Eiropas valsts savā normatīvā regulējumā nav paredzējusi *pro futuro* kā vispārēju principu²⁴⁸ brīdim, ar kuru par neatbilstošu atzīta tiesību norma (akts) zaudē savu juridisko spēku, tiesību doktrīnā pausts viedoklis, ka tieši *pro futuro* brīdim, ar kuru par neatbilstošu atzīta tiesību norma (akts) zaudē savu juridisko spēku (salīdzinot ar *ex tunc* brīdim, ar kuru par neatbilstošu atzītā tiesību norma (akts) zaudē savu juridisko spēku) nav pretrunā tiesiskās noteiktības principam, un ir efektīvs veids kā stiprināt uzticību tiesu sistēmai.²⁴⁹ Praksē ir gadījumi, kad konstitucionālai tiesai jādomā arī par to, lai, aizsargājot personas aizskartās tiesības, negrautu

²⁴⁶Organizētās noziedzības un citu nozaru specializētās prokuratūras virsprokurora 2018.gada 26.aprīļa lēmums. Nav publicēts.

²⁴⁷Popelier P., Verstraelen S., Vanheule D., Vanlerberghe B. 2013, p 10.

²⁴⁸Verstraelen S. Pieejams: https://static1.squarespace.com/static/56330ad3e4b0733dcc0c8495/t/56b26b3962cd9433f4731823/1454533433819/GLJ_Vol_14_No_09_Verstraelen.pdf. [aplūkots 26.02.2019.].

²⁴⁹Barbateanu V. The action in time of the constitutional courts decisions. Challenges of the Knowledge Society Journal, 2013, No. 3, p.505.

tiesisko stabilitāti, respektīvi, arī spriedumam jābūt samērīgam ar to mērķi, ko tajā vēlējusies panākt.²⁵⁰

Tai pat laikā tiesību doktrīnā paust viedoklis, ka *pro futuro* brīdim, ar kuru par neatbilstošu atzīta tiesību norma (akts) zaudē savu juridisko spēku ir pretrunā varas dalīšanas principam. Autore piekrīt, ka, piemērojot *pro futuro* konstitucionālā tiesa nosaka par neatbilstošu atzītās tiesību normas (akta) tālāku piemērošanu, tādējādi sašaurinot tiesību normas (akta) likumdevēja kompetenci,²⁵¹ kā jau iepriekš minēts darbā, par tādu svarīgu un nozīmīgu valsts un sabiedrības dzīves jautājumu reglamentāciju, kuros nepieciešama konceptuāla izšķiršanās un politiska diskusija, jālemj likumdevējam pašam²⁵², proti, ir noteikti jautājumi, kurus risināt var vienīgi likumdevējs, taču šāda konstitucionālās tiesas rīcība ir attaisnojama. Šajā gadījumā skaidri iezīmējas atziņa, ka konstitucionālajai tiesai likums ne vien dod pilnvaras, bet arī uzliek atbildību par to, lai tās spriedumi sociālajā realitātē nodrošinātu tiesisko stabilitāti, skaidrību un mieru.²⁵³

Konstitucionālās tiesas *pro futuro* brīdim, ar kuru par neatbilstošu atzītā tiesību norma (akts) zaudē savu juridisko spēku piemēro, ja tās uzskata, ka likumdevējam ir jādod laiks, lai tas novērstu prettiesiskas normas antikonstitucionalitāti, proti, lai “sakārotu normatīvo regulējumu un izlabotu pieļautās kļūdas”²⁵⁴ vai arī novērstu *lacuna legis* (tiesiskā regulējuma vakuumu).²⁵⁵ Arī Satversmes tiesas prakses analīze rāda, ka priekšnoteikumi, nosakot brīdi, ar kuru par neatbilstošu atzītā tiesību norma zaudē savu juridisko spēku *pro futuro* ir: 1) stāvoklis, kāds izveidots, ja vispār neviens tiesību akts šo jomu neregulētu, būtu vēl vairāk neatbilstošs Satversmei kā pašreizējais;²⁵⁶ 2) radītu vēl lielākus pamattiesību apdraudējumus²⁵⁷; 3) likumdevējam ir plaša rīcības brīvība, izvēloties piemērotāko regulējumu Satversmē paredzot pamattiesību īstenošanai. Satversmes tiesa nevar aizstāt likumdevēja rīcības brīvību ar savu viedokli par racionālu risinājumu²⁵⁸.

²⁵⁰Rodiņa A., Spale A. 2013, 144.lpp.

²⁵¹Paparinskis M. 2003, 5.sēj, nr.5(45), 147.lpp.

²⁵²Satversmes tiesas 11.01.2011. spriedums lietā Nr.2010-40-03, secinājumu daļas 10.1.punkts. Pieejams: http://www.satv.tiesa.gov.lv/wp-content/uploads/2016/02/2010-40-03_Spriedums.pdf. [aplūkots 18.01.2019.].

²⁵³Satversmes tiesas 21.12.2009. spriedums lietā Nr. 2009-43-01, 35.1.punkts. Pieejams: http://www.satv.tiesa.gov.lv/web/viewer.html?file=http://www.satv.tiesa.gov.lv/wp-content/uploads/2016/02/2009-43-01_Spriedums.pdf#search=. [aplūkots 10.03.2019.].

²⁵⁴Rodiņa A., Spale A. 2013, 142.lpp.

²⁵⁵Popelier P., Verstraelen S., Vanheule D., Vanlerberghe B. 2013, p 10.

²⁵⁶Satversmes tiesas 22.10.2002. spriedums lietā Nr. 2002-04-03. Pieejams: http://www.satv.tiesa.gov.lv/wp-content/uploads/2016/02/2002-04-03_Spriedums.pdf. [aplūkots 10.03.2019.].

²⁵⁷Satversmes tiesas 29.04.2016. spriedums lietā Nr.2015-19-01. Pieejams: http://www.satv.tiesa.gov.lv/web/viewer.html?file=http://www.satv.tiesa.gov.lv/wp-content/uploads/2015/08/2015-19-01_Spriedums.pdf#search=. [aplūkots 10.03.2019.].

²⁵⁸Satversmes tiesas 18.05.2017 spriedums lietā Nr.2016-12-01. Pieejams: http://www.satv.tiesa.gov.lv/web/viewer.html?file=http://www.satv.tiesa.gov.lv/wp-content/uploads/2016/07/2016-12-01_Spriedums.pdf#search= 2016-12-01. [aplūkots 11.03.2019.].

Piemēram, lietā 2016-31-01²⁵⁹, kurā tika vērtēta Valsts un pašvaldību institūciju amatpersonu un darbinieku atlīdzības likuma 4.panta devītās daļas pirmā teikuma, kas noteica, ka tiesneša mēnešalgu nosaka, to piesaistot valsts tiešās pārvaldes iestādes augsti kvalificēta jurista mēnešalgai ar attiecīgu koeficientu un 6.¹ panta pirmās daļas, kas noteica, ka rajona (pilsētas) tiesas tiesneša bez kvalifikācijas klases mēnešalgu nosaka, to pielīdzinot valsts tiešās pārvaldes iestādes juridiskās struktūrvienības vadītāja mēnešalgas maksimālajam apmēram (12.mēnešalgu grupa) saskaņā ar šā likuma 3.pielikumu, atbilstība Satversmes 83. un 107.pantam.

Centrālais jautājums bija vai, viens no tiesneša darba samaksas regulārās daļas elementiem – mēnešalga, kas piesaistīta valsts tiešās pārvaldes iestādes juridiskās struktūrvienības vadītāja jeb 12.mēnešalgu grupas mēnešalgas maksimālajam apmēram atbilst Satversmes 83. un 107.pantam. Satversmes tiesai secinot, ka ar apstrīdētajām normām noteiktā tiesnešu darba samaksas sistēma nenodrošina tādu tiesnešu darba samaksas faktisko vērtību, kas garantētu viņu finansiālo drošību, kā arī tiesnešu darba samaksas faktiskās vērtības aizsardzību, kā arī to, ka apstrīdētajās normās noteiktā tiesnešu atlīdzības piesaiste nenodrošina tiesnešu darba samaksas atbilstību no tiesnešu neatkarības principa izrietošajām prasībām²⁶⁰, atzina apstrīdētās normas par neatbilstošām Satversmes 83. un 107.pantam. Vienlaikus atzīstot, ka likumdevējam ir nepieciešams laiks, lai izstrādātu Satversmes 83.panta prasībām atbilstošas tiesnešu darba samaksas sistēmu – izvērtētu ikvienam tiesnesim nodrošināmo darba samaksas faktisko vērtību un pārskatītu valsts budžeta iespējas, Satversmes tiesai atzina apstrīdētās normas par spēkā neesošām no 2019.gada 1.janvāra (*pro futuro*).²⁶¹

Termiņš, kas tiek atvēlēts likumdevējam parasti ir seši līdz septiņi mēneši. Jāuzsver, ka maksimālais termiņš, kāds tika atvēlēts regulējuma pilnveidošanai - sešpadsmit mēneši, savukārt minimālais termiņš viens mēnesis. Kā liecina Satversmes tiesas spriedumu analīze, tā savos spriedumos reti argumentē, kāpēc ir piešķirams tieši izraudzītais termiņš. Parasti, tas tiek pamatots ar nepieciešamo grozījumu apjomu un to vai likumdevējs spēs atvēlētā laikā pieņemt normatīvo regulējumu, vai arī iepriekšējo praksi. Atšķirībā no Satversmes tiesas, Lietuvas Republikas Konstitucionālā tiesa 2013.gada 1.jūlija spriedumā²⁶² formulēja principu, ka termiņš, kurā likumdevējam ir jāpieņem nepieciešamie likuma grozījumi, nedrīkst būt garš, ja spriedums ir

²⁵⁹Satversmes tiesas 26.10.2017. spriedums lietā Nr. 2016-31-01. Pieejams: http://www.satv.tiesa.govlv/web/viewer.html?file=http://www.satv.tiesa.gov.lv/wp-content/uploads/2017/10/2016-31-01_Spriedums.pdf#search=. [aplūkots 12.03.2019.].

²⁶⁰Turpat, secinājumu daļas 22.4.punkts.

²⁶¹Turpat, 23.punkts.

²⁶²Lithuanian Republic Constitutional Court 01.07.2013. decision case No. 125/2010-26/2011-21/2012-6/2013-8/2013-10/2013. Pieejams: <https://www.lrkt.lt/en/court-acts/search/170/ta935/content>. [aplūkots 14.03.2019.].

saistīts ar Konstitūcijā nostiprinātajām cilvēka pamattiesībām.²⁶³ Minētais Lietuvas Republikas Konstitucionālās tiesas spriedums bija saistīts ar cilvēka konstitucionālajām tiesībām uz taisnīgu atalgojumu par darbu, kas ir priekšnoteikums, lai īstenotu citas konstitucionālās tiesības, *inter alia* viens no svarīgākajiem priekšnosacījumiem īstenot konstitucionālās tiesības uz īpašumu, aizsardzību, līdz ar to termiņš, kas tika atvēlēts likumdevējam, lai sakārotu normatīvo regulējumu un izlabotu pieļautās kļūdas - trīs mēneši.²⁶⁴

Pamatošanās tikai uz nepieciešamo grozījumu apjomu un to vai likumdevējs spēs atvēlētā laikā pieņemt normatīvo regulējumu, kā arī iepriekšējo praksi, nerada pārliecību par to, ka izraudzītais termiņš ir visatbilstošākais. Pēc autores ieskatiem, Satversmes tiesai, lemjot par termiņu uz kādu par neatbilstošu atzītās tiesību normas (akts) paliek spēkā, būtu jāizvērtē tiesību normas (akta) nozīme tiesiskā sistēmā, aizskarto pamattiesību nozīmīgumu, kā arī citu valstu konstitucionālo tiesu prakse. Nenoliedzami salīdzinoši īsa termiņa piešķiršana ir pretrunā tam, ka likumdošanas process noris stadijās, un tam, ka nav pieļaujama sasteigta lēmuma pieņemšana. Taču, nosakot pārāk garu termiņu, tiek pieļauta antikonstitucionālās normas (akta) ilgāka palikšana spēkā.

Satversmes tiesas sprieduma, ar kuru apstrīdētā tiesību norma (akts) atzīta par neatbilstošu augstāka juridiskā spēka tiesību normai (aktam) un spēkā neesošu *pro futuro* izpilde tieši saistīta ar normatīvā regulējuma grozījumiem, turklāt, Satversmes tiesas atvēlētā termiņā. Piemēram, lietā Nr. 2014-05-01²⁶⁵ tika vērtēta likuma „Par valsts pensijām” 16. panta ceturtās daļas (redakcijā, kas bija spēkā no 1997. gada 7. janvāra līdz 2013. gada 30. septembrim, un 2013. gada 17. jūlija likuma redakcijā), ciktāl tā attiecas uz invaliditātes pensijas pārrēķina formulu invaliditātes grupas maiņas gadījumā, ja invaliditātes pensijas saņēmējs līdz invaliditātes grupas maiņai ir bijis darba ņēmējs un veicis sociālās iemaksas, atbilstība Satversmes 91. pantam.

Centrālais jautājums bija par valsts pienākumu pārrēķināt invaliditātes pensiju, ja pēc pensijas piešķiršanas persona ir veikusi sociālās iemaksas. Satversmes tiesai, secinot, ka apstrīdētajā normā tās spēkā esošajā redakcijā attiecībā uz personām, kuras pēc invaliditātes iegūšanas turpina strādāt un gūst lielākus ienākumus nekā pirms invaliditātes iegūšanas, netiek samērīgi ņemtas vērā līdz invaliditātes grupas maiņas brīdim veiktās sociālās iemaksas un tāad apstrīdētā norma arī 2013.gada 17.jūlija likuma redakcijā izskatāmajai lietai līdzīgos gadījumos nesasniedz savu leģitīmo mērķi un atšķirīgā attieksme pret salīdzināmajām personu grupām nav

²⁶³Lithuanian Republic Constitutional Court 01.07.2013. decision case No. 125/2010-26/2011-21/2012-6/2013-8/2013-10/2013, ruling/article 22. Pieejams: <https://www.lrkt.lt/en/court-acts/search/170/ta935/content>. [aplūkots 14.03.2019.].

²⁶⁴Ibid, XIV article, 2.

²⁶⁵Satversmes tiesas 11.12.2014. spriedums lietā Nr.2014-05-01. Pieejams: http://www.satv.tiesa.gov.lv/wp-content/uploads/2016/02/2014-05-01_Spriedums.pdf. [aplūkots 23.03.2019.].

atļaujama, atzina apstrīdēto normu par neatbilstošu Satversmes 91.pantam.²⁶⁶ Tajā pašā laikā secinot, ka lai nodrošinātu apstrīdētās normas 2013. gada 17. jūlija redakcijā atbilstību Satversmei, Saeimai jāgroza likums, un ka minētā pienākuma izpildei nepieciešams laiks, Satversmes tiesas atzina apstrīdēto normu par spēkā neesošu *pro futuro* no 2015.gada 1.jūlija.²⁶⁷

Publiski pieejamās informācijas analīze liecina, ka bijusī Ministru prezidente Laimdota Straujuma savlaicīgi deva uzdevumu iepazīties ar 2014.gada 11.decembra Satversmes tiesas spriedumu lietā Nr.2014-05-01 un sagatavot attiecīgus grozījumus likumā „Par valsts pensijām”²⁶⁸, likumprojekts Saeimā iesniegts 2015.gada 25.maijā.

Sociālo un darba lietu komisijas vārdā deputāte Aija Barča 2015.gada 28.aprīļa sēdē īpaši uzsvēra, ka minētais likumprojekts skar vairākus ļoti nopietnus jautājumus un vispirms tas skar Satversmes tiesas spriedumu jautājumā par I un II grupas invalīdu pensiju pārrēķināšanu, ja šīs personas ir bijušas darba devēji.²⁶⁹ Minētais likumprojekts 2015.gada 28.aprīļa sēdē tika atzīts par steidzamu un grozījumi likumā “Par valsts pensijām”²⁷⁰ ar kuriem tika īstenots Satversmes tiesas nolemtais lietā Nr. 2014-05-01 pieņemti 2015. gada 18. jūnijā (stājās spēkā 1.jūlijā).

Arī augstāk pieminētā un analizētā lietā Nr. 2016-31-01²⁷¹, kurā Satversmes tiesa atzina apstrīdētās normas par neatbilstošām Satversmei, vienlaikus secinot, ka likumdevējam ir nepieciešams laiks, lai izstrādātu Satversmes 83.panta prasībām atbilstošas tiesnešu darba samaksas sistēmu, atzina apstrīdētā tiesību normas par spēkā neesošām no 2019.gada 1.janvāra (*pro futuro*), tādējādi dodot likumdevējam laiku, pilnveidot tiesisko regulējumu. Likumdevējs 2018. gada 6. decembrī pieņēma likumu “Grozījumi Valsts un pašvaldību institūciju amatpersonu un darbinieku atlīdzības likumā”²⁷² (stājās spēkā 2019.gada 1.janvārī), ar kuru īstenoja Satversmes tiesas nolemto lietā Nr. 2016-31-01.

No augstāk minētiem piemēriem, kā arī no darbā neminētiem, jāsecina, ka likumdevējs lielākoties ievēro un izpilda Satversmes tiesas *pro futuro* spriedumus. Tai pašā laikā likumdevējs ne vienmēr pienācīgi izpilda savu konstitucionālo pienākumu - novērst tiesiskā regulējuma nepilnības Satversmes tiesas atvēlētājā termiņā.

²⁶⁶Satversmes tiesas 11.12.2014. spriedums lietā Nr.2014-05-01, secinājumu daļas 19.3.punkts. Pieejams: http://www.satv.tiesa.gov.lv/wp-content/uploads/2016/02/2014-05-01_Spriedums.pdf. [aplūkots 23.03.2019.].

²⁶⁷Turpat, secinājumu daļas 21.2.punkts.

²⁶⁸Likumprojekta „Grozījumi likumā „Par valsts pensijām” sākotnējās ietekmes novērtējuma ziņojums (anotācija). Pieejams:<http://titania.saeima.lv/LIVS12/saeimalivs12.nsf/0/C31CBED7BAE8551BC2257E50002625A0?OpenDocument>. [aplūkots 23.03.2019.].

²⁶⁹Latvijas Republikas 12.Saeimas 2015.gada 25.maija sēde. Pieejams: [http://titania.saeima.lv/LIVS12/saeimalivs12.nsf/0/9dde78f35b29a6a5c2257e580040aff1/\\$FILE/LP0265_01.htm](http://titania.saeima.lv/LIVS12/saeimalivs12.nsf/0/9dde78f35b29a6a5c2257e580040aff1/$FILE/LP0265_01.htm).

²⁷⁰Grozījumi likumā Par valsts pensijām: LR likums. Pieņemts 18.06.2015. [23.03.2019.].

²⁷¹Satversmes tiesas 26.10.2017. spriedums lietā Nr. 2016-31-01. Pieejams: http://www.satv.tiesa.gov.lv/web/viewer.html?file=http://www.satv.tiesa.gov.lv/wp-content/uploads/2017/10/2016-31-01_Spriedums.pdf#search=. [aplūkots 12.03.2019.].

²⁷²Grozījumi Valsts un pašvaldību institūciju amatpersonu un darbinieku atlīdzības likumā: LR likums. Pieņemts 06.12.2018.

Tā, piemēram, lietā Nr.2010-38-01²⁷³, kurā tika vērtēta Civillikuma 358.panta, kas noteica, ka garā slimie, kam trūkst visu vai lielākās daļas garīgo spēju, atzīstami par rīcības nespējīgiem un tiesiski nespējīgiem pārstāvēt sevi un pārvaldīt savu mantu un ar to rīkoties, kādēļ pār viņiem iecerama aizgādība un 364.panta, kas noteica, ka, ja tiesa garā slimo atzinusi par izveseļojušos, tas ir, par rīcības spējīgu, tā uzdod bāriņtiesai atlaist aizgādņus no amata pēc tam, kad viņi iesnieguši norēķinu un nodevuši veselību atguvušajai personai mantu, kas atradusies viņu pārvaldībā, atbilstība Satversmes 96.pantam.

Satversmes tiesa, secinot, ka apstrīdētās normas nepieļauj, ka varētu tikt noteikts daļējs rīcībspējas ierobežojums, kā arī neparedz nekāda citāda, saudzējošāka un piemērotāka risinājuma noteikšanu.²⁷⁴ Kā arī secinot, ka situācijās, kad tiesa lemj par rīcībspējas atjaunošanu, tā var izšķirties vienīgi vai nu par pilnīgu rīcībspējas atjaunošanu, vai par pilnīgu rīcībnespējas saglabāšanu un ka daļēja rīcībspējas atjaunošana vai citāda, saudzējošāka un piemērotāka risinājuma noteikšana nav iespējama, atzina apstrīdētās normas par neatbilstošām Satversmei.²⁷⁵

Apzinoties sekas, kādas varētu rasties, tūlītēji atceļot apstrīdētās tiesību normas, Satversmes tiesa secināja, ka apstrīdēto normu tūlītēja atcelšana pastāvošās problēmas neatrisinātu, turklāt radītu nepieļaujamu iztrūkumu nacionālajā tiesiskajā regulējumā. Lai normatīvo regulējumu saskaņotu ar prasībām, kas izriet no Satversmes 96. panta un starptautiskajiem cilvēktiesību dokumentiem, nepieciešams rūpīgi izvērtēt pastāvošo sistēmu un pilnveidot tiesisko regulējumu. Konkrētajā lietā apstrīdētās normas aptver tikai daļu no jautājumiem, kas saistīti ar rīcībspējas ierobežošanu. Gan Latvijai saistošie cilvēktiesību dokumenti, gan rekomendējoša rakstura dokumenti, gan arī Eiropas Cilvēktiesību tiesas prakse aptver daudz plašāku jautājumu un problēmu loku, kas Latvijai jāņem vērā, pildot savas saistības cilvēktiesību jomā. Var minēt tādas piemērus kā rīcībspējas ierobežošana uz noteiktu laiku, paredzot ierobežojumu periodisku pārskatīšanu, personas tiesības piedalīties tiesas sēdē un tikt uzklausītai jautājumā par rīcībspējas ierobežošanu, tādu aizsardzības pasākumu noteikšana, kuri neierobežo personas rīcībspēju utt. Tādējādi, lai tiesisko regulējumu pilnveidotu atbilstoši iepriekšminētajiem principiem, valstij ir pienākums ne vien izdarīt atbilstošus grozījumus materiālajās un procesuālajās normās, bet arī izveidot materiālo un institucionālo nodrošinājumu šādas sistēmas veiksmīgai darbībai, gādāt par tiesnešu un citu tiesību normu piemērotāju apmācību un veikt citus nepieciešamos pasākumus. Satversmes tiesa ņem vērā, ka minēto pasākumu

²⁷³Satversmes tiesas 27.12.2010. spriedums lietā Nr.2010-38-01. Pieejams: http://www.satv.tiesa.gov.lv/web/viewer.html?file=http://www.satv.tiesa.gov.lv/wp-content/uploads/2016/02/2010-38_01_Spriedums.pdf#search=20_10-38-01. [aplūkots 20.03.2019.].

²⁷⁴Turpat, secinājumu daļas 13.punkts.

²⁷⁵Turpat.

veikšanai nepieciešams saprātīgs laika posms,²⁷⁶ atzina apstrīdētās normas par spēkā neesošām *pro futuro* no 2012.gada 1.janvāra.

Grozījumi Civillikumā²⁷⁷ pieņemti tikai 2012. gada 29. novembrī un stājās spēkā 2013.gada 1.janvārī. Kā liecina publiski pieejamā informācija, Juridiskās komisijas priekšsēdētāja Ilma Čepāne savlaicīgi deva uzdevumu saskaņot šo jautājumu²⁷⁸, taču Ministru kabinets tikai 2011.gada 15.novembrī iesniedza Saeimā likumprojektu paketi „Grozījumi Civillikumā” (Saeimas reģ. Nr. 65/Lp11), „Grozījumi Civilprocesa likumā” (Saeimas reģ. Nr. 66/Lp11) un „Grozījumi Bāriņtiesu likumā” (Saeimas reģ. Nr.67/Lp11). Tas novedis pie situācijas, ka līdz 2012.gada 2.februārim, kad Saeimas sēdē – otrajā lasījumā²⁷⁹ tika pieņemts likumprojekts „Grozījumi likumā „Par atjaunotā Latvijas Republikas 1937. gada Civillikuma ģimenes tiesību daļas spēkā stāšanās laiku un kārtību”” (stājās spēkā 2012.gada 13.februārī), Latvijā nepastāvēja tiesiskais mehānisms, kādā var ierobežot personas rīcībbspēju. Likumprojekts „Grozījumi likumā „Par atjaunotā Latvijas Republikas 1937. gada Civillikuma ģimenes tiesību daļas spēkā stāšanās laiku un kārtību”” bija pagaidu risinājums, kamēr attiecīgais likumprojekts vēl netika pieņemts.

Autore pilnībā piekrīt tiesībsarga Jura Jansona viedoklim, ka “šāda likumdevēja aizkavēšanās ir vērtējama kā bezatbildība. Vienlaikus šis ir arī negatīvs signāls starptautiskajai sabiedrībai, ka likumdevējs neievēro Satversmes tiesas spriedumu un uzrāda politiķu izpratni par tiesiskumu Latvijā”.²⁸⁰

Arī iepriekš pieminētā un analizētā lietā, kurā tika vērtēta Kriminālprocesa likuma 657.panta pirmās, trešās un piektās daļas atbilstība Satversmes 92.panta pirmajam teikumam, ciktāl tās pieļauj to, ka prokurors, kurš kriminālprocesā veicis izmeklēšanas darbības, izmeklēšanas uzraudzību, kriminālvajāšanu vai uzturējis valsts apsūdzību, izlemj jautājumu par šā kriminālprocesa atjaunošanu sakarā ar jaunatklātiem apstākļiem.

Satversmes tiesai secinot, ka apstrīdētās normas ne visos gadījumos ļauj novērst personu, šaubas par to prokuroru neitralitāti, kuri izlemj jautājumu par kriminālprocesa atjaunošanu sakarā ar jaunatklātiem apstākļiem²⁸¹ atzina apstrīdētās normas par neatbilstošām Satversmei un spēkā

²⁷⁶Satversmes tiesas 27.12.2010. spriedums lietā Nr.2010-38-01, secinājumu daļas 14.punkts Pieejams: http://www.satv.tiesa.gov.lv/web/viewer.html?file=http://www.satv.tiesa.gov.lv/wp-content/uploads/2016/02/2010-38_01_Spriedums.pdf#search=2010-38-01. [aplūkots 20.03.2019.].

²⁷⁷Grozījumi Civillikumā: LR likums. Pieņemts 29.11.2012. [20.03.2019.].

²⁷⁸Latvijas Republikas 11.Saeimas ziemas sesijas trešā sēde 2012.gada 26.janvārī. Pieejams: http://www.saeima.lv/lv/transcripts/view/103#LP0192_137. [aplūkots 21.03.2019.].

²⁷⁹Latvijas Republikas 11.Saeimas ziemas sesijas trešā sēde 2012.gada 26.janvārī. Pieejams: http://www.saeima.lv/lv/transcripts/view/103#LP0192_137. [aplūkots 21.03.2019.].

²⁸⁰Tiesībsargs: Saeima demonstrē tiesisko nihilismu rīcībnespējas jautājumā. Pieejams: <https://www.diena.lv/arksts/latvija/viedokli/tiesibsargs-saeima-demonstre-tiesisko-nihilismu-ricibnespejas-jautajuma-13926405>. [aplūkots 22.03.2019.].

²⁸¹Satversmes tiesas 29.04.2016. spriedums lietā Nr.2015-19-01, secinājumu daļas 16.3.punkts. Pieejams: http://www.satv.tiesa.gov.lv/web/viewer.html?file=http://www.satv.tiesa.gov.lv/wp-content/uploads/2015/08/2015-19-01_Spriedums.pdf#search=. [aplūkots 23.03.2019.].

neesošu *pro futuro* no 2017.gada 1.janvāra. Tādējādi dodot likumdevējam laiku pieņemt jaunu tiesisko regulējumu, kas nodrošinātu līdzsvaru *res judicata* principa un taisnīga sprieduma kolīzijas gadījumā. Vienlaikus, ņemot vērā, to ka lieta ierosināta pēc konstitucionālās sūdzības, Satversmes tiesa noteica, ka likumdevējam būtu jānodrošina jauno procesuālo regulējumu izmantot arī konstitucionālās sūdzības iesniedzējam.²⁸²

Grozījumi Kriminālprocesa likumā,²⁸³ ar kuriem tika īstenots Satversmes tiesas lietā Nr. 2015-19-01 noteiktais, pieņemti 2017.gada 30.martā (stājās spēkā 2017.gada 26.aprīlī). Minētais nozīmē, ka vairāk nekā divus mēnešus konstitucionālās sūdzības iesniedzējam tika radīti būtiski negatīvas sekas, jo nepastāvēja iespēja, izmantot savas ar spriedumu atzītās tiesības, kamēr grozījumi netika pieņemti. Vienlaikus tika pārkāptas konstitucionālās sūdzības iesniedzēja Satversmes 92.panta pirmajā teikumā garantētās tiesības uz savlaicīgu Satversmes tiesas sprieduma izpildi.

Valsts prezidents Raimonds Vējonis 2019.gada 3.aprīlī oficiālā vizītē Satversmes tiesā, kuras laikā tika pārrunātas konstitucionālo tiesību aktualitātes Latvijā, kā arī jautājumi par Satversmes tiesas spriedumu izpildi, uzsvēra, ka demokrātiski tiesiskā valstī Satversmes tiesas spriedumi ir **pienācīgi jāizpilda** [autores izcēlums]. Jebkura vilcināšanās ar Satversmes tiesas sprieduma izpildi vājina iedzīvotāju uzticēšanos tiesiskumam un valstij.²⁸⁴ Visnotaļ, pievienojoties Satversmes tiesas priekšsēdētājas Inetas Ziemeles secinājumam²⁸⁵, konstitucionālās tiesas nolēmumu savlaicīga izpilde valstī apliecinātu nepieciešamās tiesiskās kultūras esību un atbilstu konstitucionālo orgānu savstarpējās cieņas principam.

Taču, vēlreiz jānorāda, jauna tiesiskā regulējuma pieņemšanu ir likumdevēja atbildība. Piemēram, lietā Nr. 2014-13-01²⁸⁶, kurā tika vērtēta Civilprocesa likuma 635.panta sestās daļas, ciktāl tā attiecas uz sprieduma izpildīšanas pagriezienu lietās par darba samaksas piedziņu, atbilstība Satversmes 92.panta pirmajam.

Satversmes tiesa atzīstot, ka apstrīdētā norma pēc būtības liedz darba devējam tā tiesību efektīvu aizsardzību un tātad arī nelīdzsvaro no taisnīgas tiesas jēdziena izrietošās tiesības uz sprieduma efektīvu izpildi, no vienas puses, un darbinieka tiesību saņemt nepieciešamos iztikas

²⁸²Satversmes tiesas 29.04. 2016. spriedums lietā Nr.2015-19-01, secinājumu daļas 17.punkts. Pieejams: http://www.satv.tiesa.gov.lv/web/viewer.html?file=http://www.satv.tiesa.gov.lv/wp-content/uploads/2015/08/2015-19-01_Spriedums.pdf#search=. [aplūkots 23.03.2019.].

²⁸³Grozījumi Kriminālprocesa likumā: LR likums. Pieņemts 30.03.2017.[01.11.2018.].

²⁸⁴Valsts prezidents Raimonds Vējonis uzsver nepieciešamību izpildīt Satversmes tiesas lemto. Pieejams: <https://www.w.president.lv/lv/jaunumi/zinas/valsts-prezidents-raimonds-vejonis-uzsver-nepieciešamību-izpildīt-satversmes-tiesas-lemto-25725>. [aplūkots 06.04.2019.].

²⁸⁵Satversmes tiesā viesojas Valsts prezidents Raimonds Vējonis. Pieejams: <http://www.satv.tiesa.gov.lv/pressreleases/satversmes-tiesa-viesojas-valsts-prezidents-raimonds-vejonis/>. [aplūkots 06.04.2019.].

²⁸⁶Satversmes tiesas 16.04.2015. spriedums lietā Nr.2014-13-01. Pieejams: http://www.satv.tiesa.gov.lv/wp-content/uploads/2016/02/2014-13-01_Spriedums.pdf. [aplūkots 20.03.2019.].

līdzekļus aizsardzību, no otras puses²⁸⁷, atzina apstrīdēto normu par neatbilstošu Satversmei. Secinot, ka apstrīdētās normas atzīšana par spēku zaudējušu mainīs darbiniekam, proti, personai, kurai nepieciešama īpaša tiesiskā aizsardzība, piešķirto garantiju apjomu, un ņemot vērā, ka darba devēja un darba ņēmēja tiesiskās attiecības reglamentē ne tikai apstrīdētā norma, bet gan plaša un vienota tiesību normu sistēma²⁸⁸, Satversmes tiesa atzina apstrīdēto tiesību normu par spēkā neesošu no 2015.gada 1.novembra (*pro futuro*). Tādējādi Satversmes tiesa deva laiku likumdevējam līdzsvarot darba devēja un darbinieka tiesības.

Grozījumi Civilprocesa likumā, līdz šim brīdim [2019.gada marts] netika izstrādāti, līdz ar to ierobežojumi attiecībā uz sprieduma izpildīšanas pagriezieni lietās par darba samaksas piedziņu nepastāv.

4.1.5. Satversmes tiesas spriedums, ar kuru apstrīdētā tiesību norma (akts) atzīta par neatbilstošu augstāka juridiskā spēka tiesību normai (aktam) un spēkā neesošu *pro futuro* ar nosacījumu un tā izpilde

Satversmes tiesas *pro futuro* spriedumi ar nosacījumu nozīmē, ka par neatbilstošu atzīta tiesību norma (akts) savu juridisko spēku zaudēs nākotnē, ja normas izdevējs neveiks noteiktus grozījumus tiesību normā vai nepieņems jaunu regulējumu, lai lietā izvērtētā tiesību norma atbilstu augstāka juridiskā spēka tiesību normām.

Pirmo reizi spriedums ar nosacījumu tika pieņemts 1998.gada 27.novembrī lietā Nr.01-05(98)²⁸⁹, kurā tika vērtēta 1998.gada 19.jūnijā Saeimā pieņemtā likuma „Grozījumi likumā „Par maternitātes un slimības pabalstiem”” 8.pantā noteiktās likuma „Par maternitātes un slimības pabalstiem” 4.panta otrās daļas normas atbilstība Satversmes 66.pantam. Apstrīdētās normas antikonstitucionalitāte izrietēja no tā apstākļa, ka tā paredzēja paplašināt maternitātes pabalsta saņēmēju loku, taču tā realizēšanai netika paredzēts finansējums.

Satversmes tiesai secinot, ka Saeimas lēmums ir saistīts ar 1998.gada budžetā neparedzētiem izdevumiem, un ka likumdevēja pienākums bija paredzēt līdzekļus, ar kuriem šos izdevumus segt²⁹⁰, atzina apstrīdētā normas par neatbilstošām Satversmei un spēkā neesošām ar likuma „Par valsts budžetu 1999.gadam” spēkā stāšanās brīdi, ja valsts budžetā 1999.gadam netiks paredzēti līdzekļi maternitātes pabalstu izmaksai likuma „Par maternitātes un slimības apdrošināšanu” 4.panta otrajā daļā minētajām personām.

²⁸⁷Satversmes tiesas 16.04.2015. spriedums lietā Nr.2014-13-01, secinājumu daļas 20.4.punkts. Pieejams: http://www.satv.tiesa.gov.lv/wpcontent/uploads/2016/02/2014-13-01_Spriedums.pdf. [aplūkots 20.03.2019.].

²⁸⁸Turpat, secinājumu daļas 22.punkts.

²⁸⁹Satversmes tiesas 27.11.1998. spriedums lietā Nr. 01– 05(98). Pieejams: http://www.satv.tiesa.gov.lv/web/viewer.html?file=http://www.satv.tiesa.gov.lv/wp-content/uploads/2016/02/01-0598_Spriedums.pdf#search=. [aplūkots 10.09.2018.].

²⁹⁰Turpat, secinājumu daļas 2.punkts.

Satversmes tiesas spriedumu ar nosacījumu skaits laika posmā no 1998.gada līdz 2013.gadam pieaug. Taču kā liecina Satversmes tiesas prakse analīze, pēc 2013.gada spriedumi ar nosacījumu pieņemti netika. Minēto varētu izskaidrot, tas, ka Satversmes tiesai, pasludinot *pro futuro* spriedumu ar nosacījumu, tas rada neizpratni tiesību normas izdevējam, kas ir jāizpilda. Kā 2005.gada 2.decembra seminārā norādīja bijusī Tieslietu ministrijas valsts sekretāra vietniece Inese Nikuļceva: “Satversmes tiesas spriedumi ar nosacījumiem ir tiesnešu mēģinājums konkrēto situāciju atrisināt pēc iespējas labāk, bet atsevišķos gadījumos tas rada neizpratni tiesību normas izdevējam. Tiesas nosacījumam jābūt tādām, lai ne vien tiesa, bet arī likumdevējs saprastu, kas ir jāizdara”.²⁹¹ Arī Mg.iur. Edgars Pastars, atsaucoties uz Satversmes tiesas spriedumu lietā Nr.2003-08-01²⁹², uzsvēra, ka Satversmes tiesas nolēmuma daļa nedrīkst būt tik nekonkrēta.²⁹³ Minētā lietā tika vērtēta Latvijas Kriminālprocesa kodeksa 96.panta otrās daļas pirmā teikuma, kas noteica, ka par aizstāvi krimināllietā var būt tikai Latvijas Republikas advokāts, atbilstība Satversmes 89. un 92.pantam. Satversmes tiesa secinot, ka apstrīdētā norma praksē nenodrošina Satversmes 92.pantā garantētās personas tiesības uz savlaicīgu, kvalitatīvu un pieejamu juridisko palīdzību kriminālprocesā un negarantē personas tiesību uz taisnīgu tiesu efektīvu realizāciju²⁹⁴, atzina apstrīdēto normu par neatbilstošu Satversmei un spēkā neesošu no 2004.gada 1.marta, ja likumdevējs negrozīs advokātu darbības tiesisko regulējumu, lai tas atbilstu Eiropas Savienības un Eiropas Padomes standartiem un pilnā apjomā garantētu tiesības uz taisnīgu tiesu.

Ineses Nikuļcevas, kā arī Edgara Pastara viedokļa kontekstā, jāuzsver, kā vairākkārt savos spriedumos atzina Satversmes tiesa: “ tā nevar aizstāt normatīvā akta izdevēja rīcības brīvību ar savu viedokli par racionālāko tiesisko regulējumu.”²⁹⁵ Proti, Satversmes tiesa respektē likumdevēja rīcības brīvību.

To, ka Satversmes tiesa vairāk nepieņem spriedumu ar nosacījumu, varētu izskaidrot arī tas, ka nepastāv mehānisms, lai konstatētu vai Satversmes tiesas noteiktajā termiņā tiesību normas izdevējs ir ievērojis spriedumā ietverto nosacījumu. Acīmredzami to, vai veiktie grozījumi ir

²⁹¹Pleps J. Kā interpretēt Satversmes tiesas spriedumus. Jurista Vārds, 2005, nr. 47 (402). Pieejams: <https://www.juristavards.lv/doc/123359-bka-interpretet-satversmes-tiesas-spridumus/>. [aplūkots 14.11.2018.].

²⁹²Satversmes tiesas 06.10.2003. spriedums lietā Nr. 2003-08-01. Pieejams: http://www.satv.tiesa.gov.lv/web/viewer.html?file=http://www.satv.tiesa.gov.lv/wp-content/uploads/2016/02/2003-08-01_Spridums.pdf#search=2003-08-01. [aplūkots 26.10.2018.].

²⁹³Pastars E. Satversmes tiesas sprieduma nolēmumu daļas izpratne un piemērošanas problēmas. Jurista Vārds, 2016, nr.7(910). Pieejams: <http://www.juristavards.lv/doc/268088-satversmes-tiesas-spriduma-nolemumu-dalas-izpratne-un-piemerosanas-problemas/>. [aplūkots 25.10.2018.].

²⁹⁴Satversmes tiesas 06.10.2003. spriedums lietā Nr. 2003-08-01, secinājumu daļas 6.punkts. Pieejams: http://www.satv.tiesa.gov.lv/web/viewer.html?file=http://www.satv.tiesa.gov.lv/wp-content/uploads/2016/02/2003-08-01_Spridums.pdf#search=2003-08-01. [aplūkots 26.10.2018.].

²⁹⁵Satversmes tiesas 19.12.2011. spriedums lietā Nr.2011-03-01, secinājumu daļas 20.punkts. Pieejams: http://www.satv.tiesa.gov.lv/web/viewer.html?file=http://www.satv.tiesa.gov.lv/wp-content/uploads/2016/02/2011-03-01_Spridums.pdf#search=. [aplūkots 11.09.2018.].; Satversmes tiesas 18.12.2018. spriedums lietā Nr. 2016-04-03, secinājumu daļas 24.punkts. Pieejams: https://www.satv.tiesa.gov.lv/web/viewer.html?file=/wp-content/uploads/2016/02/2016-04-03_Spridums.pdf#search=2016-04-03. [aplūkots 01.01.2019.].

atbilstoši Satversmes tiesas noteiktajiem nosacījumiem, varētu izvērtēt tikai atkārtoti vērstos Satversmes tiesā.

Satversmes tiesas *pro futuro* spriedumi ar nosacījumu izpilde līdzīgi, kā Satversmes tiesas *pro futuro* spriedumu izpilde tieši saistīta ar jauna tiesiskā regulējuma pieņemšanu. Proti, Satversmes tiesas *pro futuro* spriedumi ar nosacījumu pamatā ir izpildāmi, pieņemot atbilstošus likuma grozījumus. Arī šajā gadījumā ir atgādināms, ka jaunā tiesiskā regulējuma pieņemšana ir likumdevēja ziņā. Piemēram, lietā Nr.2003-05-01²⁹⁶ tika vērtēta Krimināllikuma 271.panta atbilstība Satversmes 91. un 100.pantam. Apstrīdētā norma noteica, ka par neslavas celšanu varas pārstāvim vai citai valsts amatpersonai vai to goda aizskaršanu sakarā ar šīm personām uzlikto pienākumu pildīšanu, soda ar brīvības atņemšanu uz laiku līdz diviem gadiem vai ar arestu, vai ar piespiedu darbu, vai ar naudas sodu līdz sešdesmit minimālajām mēnešalgām.

Satversmes tiesa negūstot apstiprinājumu tam, ka visas krimināltiesībās lietotajam jēdzienam „valsts amatpersona” atbilstošās amatpersonas patiešām veic tādus pienākumus, kas prasītu īpašu valsts aizsardzību²⁹⁷, atzina apstrīdēto normu par neatbilstošu Satversmes 100.pantā garantētajām tiesībām uz vārda brīvību un spēkā neesošu no 2004.gada 1.februāra (*pro futuro*), ja līdz tam laikam likumdevējs nebūs konkretizējis amatpersonas, kurām nepieciešama krimināltiesiska aizsardzība sakarā ar tām uzlikto pienākumu pildīšanu.

Ar 2004.gada 22.janvāra likumu “Grozījums Krimināllikumā”²⁹⁸ 271.pants tika izslēgts no Krimināllikuma. Minētais liecina par likumdevēja izšķiršanos nekonkretizēt amatpersonas, kurām nepieciešama krimināltiesiska aizsardzība sakarā ar tām uzlikto pienākumu pildīšanu.

Kaut arī pamatā Satversmes tiesas *pro futuro* spriedumi ar nosacījumu tiek izpildīti, tomēr arī šajā gadījumā ir konstatējama nepienācīga sprieduma izpilde. Proti, likumdevējs ne vienmēr pienācīgi ir izpildījis savu konstitucionālo pienākumu novērt tiesiskā regulējuma nepilnības Satversmes tiesas atvēlētā termiņā. Tā, piemēram, lietā Nr.2012-15-01²⁹⁹ tika vērtēta Ceļu satiksmes likuma 43.⁶ panta trešās, piektās, septītās un astotās daļas atbilstība Satversmes 92.pantam.

Apstrīdēto regulējumu, kura antikonstitucionalitāte izrietēja no tā apstākļa, ka tas neparedzēja tiesības apstrīdēt un pārsūdzēt protokolu-lēmumu mehāniskā transportlīdzekļa īpašniekam (turētājam), kurš nav bijis transportlīdzekļa vadītājs brīdī, kad izdarīts pārkāpums, kas fiksēts ar tehniskiem līdzekļiem (fotoiekārtām vai videoiekārtām), neapturot transportlīdzekli,

²⁹⁶Satversmes tiesas 29.10.2003. spriedums lietā Nr. 2003-05-01. Pieejams: http://www.satv.tiesa.gov.lv/wp-content/uploads/2016/02/2003-05-01_Spriedums.pdf. [aplūkots 25.03.2019.].

²⁹⁷Turpat, secinājumu daļas 35.punkts.

²⁹⁸Grozījumi Krimināllikumā: LR likums. Pieņemts: 22.01.2004. [25.03.2019.].

²⁹⁹Satversmes tiesas 28.03.2013. spriedums lietā Nr. 2012-15-01. Pieejams: https://www.satv.tiesa.gov.lv/web/viewer.html?file=/wp-content/uploads/2016/02/2012-15-01_Spriedums.pdf#search=2012-15-01. [aplūkots 25.03.2019.].

Satversmes tiesa atzina par neatbilstošu Satversmes 92.pantam un spēkā neesošu no 2013.gada 1.oktobra, ja likumdevējs līdz minētajam datumam nav pilnveidojis tiesību aktos paredzēto regulējumu atbilstoši šajā spriedumā norādītajam.

Grozījumi Ceļu satiksmes likumā³⁰⁰ tika pieņemti 2013.gada 21.novembrī un stājās spēkā 2013.gada 26.decembrī.

Nemot vērā nodaļā izpētīto un izanalizēto, jāsecina, kaut arī kopumā Satversmes tiesas spriedumi tiek izpildīti, atsevišķos gadījumos likumdevējs ne vienmēr pienācīgi ir izpildījis savu konstitucionālo pienākumu - novērst tiesiskā regulējuma nepilnības Satversmes tiesas atvēlētajā termiņā, kā arī ne vienmēr reaģējis uz Satversmes tiesas aicinājumu veikt attiecīgās situācijas noregulējumu.

4.2. Satversmes tiesas sprieduma izskaidrošana

Tiesas sprieduma izskaidrošana ir procesuāls institūts, kura mērķis nav grozīt vai papildināt spriedumu ar jaunu argumentāciju, bet novērst problēmu jautājumus, kuri jau ir radušies vai ir sagaidāmi nākotnē, sprieduma izpildes procesā.³⁰¹ Tātad ar sprieduma izpildi cieši saistīts arī sprieduma izskaidrošanas institūts, proti, sprieduma izskaidrošana ir jautājums par pienācīgu un korektu sprieduma izpildi.

Sprieduma izskaidrošanas mehānisms ir paredzēts administratīvā procesā. Administratīvā procesa likuma 262.panta analīze liecina, ka pastāvot likumā noteiktiem kritērijiem, tiesa piemēro sprieduma izskaidrošanas institūtu. Vispirms, tiesas sprieduma izskaidrošana var notikt tikai pēc administratīvā procesa dalībnieka pieteikuma. Otrkārt, tiesa spriedumu izskaidro, negrozot tā saturu. Sprieduma izskaidrošana pieļaujama, tikai, tad, ja tas vēl nav izpildīts un nav beidzies termiņš tā izpildei piespiedu kārtībā. Tādējādi, kā nostiprināts judikatūrā, sprieduma izskaidrošana ir saistāma ar grūtībām sprieduma izpildē, ja sprieduma rezolutīvā daļa nav pietiekami skaidra.³⁰² Izskaidrojot spriedumu, var novērst tikai neskaidrības sprieduma saturā, kuru iemesls ir neprecīzs vai pārprotams tiesas izteiksmes stils; tas panākams, spriedumā ietvertus neskaidrus teikumus un vārdus izsakot citiem vārdiem, lai tie kļūtu saprotami administratīvā procesa dalībniekiem.³⁰³ Tātad sprieduma izskaidrošanas institūts nav līdzeklis, ar kura palīdzību varētu grozīt vai papildināt sprieduma motīva daļu pēc būtības. Ja tiesa, pēc procesa dalībnieka viedokļa, spriedumā nav izvērtējusi visus lietas apstākļus un spriedums nav pietiekami motivēts, vai arī tiek izteikta

³⁰⁰Grozījumi Ceļu satiksmes likumā: LR likums. Pieņemts 21.11.2013. [12.11.2018.].

³⁰¹Administratīvās apgabaltiesas 07.04.2005. lēmums lietā Nr.AA32-05/5. Pieejams: <http://www.juristavards.lv/doc/119092-bpar-tiesas-sprieduma-izskaidrosanub/>. [aplūkots 12.11.2018.].

³⁰²Augstākās tiesas Senāta Administratīvo lietu departamenta 18.05.2004. lēmums lietā SKA-119, 8.punkts. Npublicēts.

³⁰³Administratīvās apgabaltiesas 07.04.2005. lēmums lietā Nr.AA32-05/5. Pieejams: <http://www.juristavards.lv/doc/119092-bpar-tiesas-sprieduma-izskaidrosanub/>. [aplūkots 12.11.2018.].

nepieņemšana tiesas norādītajiem argumentiem, administratīvā procesa dalībniekiem ir tiesības iesniegt apelācijas vai kasācijas sūdzību.³⁰⁴

Līdzīgs institūts un sprieduma izskaidrošanas kārtība pastāv arī civilprocesā. Saskaņā ar Civilprocesa likuma 202.pantā noteikto, tiesai, kura taisījusi spriedumu, jebkurš lietas dalībnieks ir tiesīgs lūgt izskaidrot tās spriedumu, kā arī tiesu izpildītājs (Civilprocesa likuma 553.pants), tad, ja spriedums nodots piespiedu izpildei. Tā pat kā administratīvā procesā, arī civilprocesā ar sprieduma izskaidrošanu nedz drīkst grozīt tā saturu, nedz arī to papildināt,³⁰⁵ ja pastāvot Civilprocesa likuma 201.panta nosacījumiem, ir nepieciešamība papildināt sprieduma rezolutīvo daļu, šādā gadījumā taisāms attiecīgs papildspriedums.

Eiropas Padomes (EP) Ministru Komiteja, veicot ECT spriedumu izpildes uzraudzību, secināja, ka visai bieži ECT spriedumu dažādā, interpretācija apgrūtina šo Eiropas Padomes (EP) Ministru Komitejas funkcijas īstenošanu.³⁰⁶ Saskaņā ar Eiropas Cilvēktiesību un pamatbrīvību aizsardzības konvencijas 46.panta otrajā punktā noteikto Eiropas Padomes (EP) Ministru Komitejai ir uzlikts pienākums uzraudzīt Eiropas Cilvēktiesību tiesas galīgo spriedumu, ar kuriem konstatēts ECK pārkāpums, izpildi. Eiropas Padomes (EP) Ministru Komiteja saskaņā ar šīm pilnvarām būtībā izvērtē, vai atbildētāj valsts ir veikusi visus vajadzīgos pasākumus, lai izpildītu ECT galīgo spriedumu.³⁰⁷ Līdz ar ECK 14.protokola³⁰⁸ spēkā stāšanos, ECK 46. pantā trešajā punktā tika paredzēta procedūra, kas ļauj Eiropas Padomes (EP) Ministru Komitejai, ar tajā esošo pārstāvju divu trešdaļu balsu vairākumu, iesniegt ECT lūgumu sniegt tās sprieduma interpretāciju.

Konstitucionālo tiesu spriedumu izskaidrošana paredzēta tikai atsevišķās Austrumeiropas valstīs. Tā, piemēram, saskaņā ar Lietuvas Republikas Konstitucionālās tiesas likuma 61.pantā noteikto, Lietuvas Republikas Konstitucionālā tiesa pēc lietas dalībnieku, citas instances, Lietuvas Republikas Konstitucionālās tiesas likuma³⁰⁹ 60.panta pirmajā daļā norādīto subjektu lūguma vai pēc savas iniciatīvas tiesīga sniegt savu nolēmumu oficiālo skaidrojumu, negrozot sprieduma saturu. Jautājumu par sprieduma izskaidrošanu izskata tiesas sēdē. Par sprieduma izskaidrošanu

³⁰⁴Administratīvās apgabaltiesas 07.04.2005. lēmums lietā Nr.AA32-05/5, 6.4.; 6.5.punkts. Pieejams: <http://www.juristavards.lv/do/c/119092-bpar-tiesas-spriduma-izskaidrosanub/>. [aplūkots 12.11.2018.].

³⁰⁵Rozenbergs J., Torgāns K. Civilprocesa likuma komentāri. I daļa (1.-28.nodaļa). Sagatavojis autoru kolektīvs. Prof. K. Torgāna zinātniskajā redakcijā. Rīga, Tiesu nama aģentūra, 2011, 434.lpp.

³⁰⁶Explanatory Report to Protocol No. 14 to the Convention for the Protection of Human Rights and Fundamental Freedoms, amending the control system of the Convention. Council of Europe Treaty Series -No. 194. Pieejams: <https://rm.coe.int/16800d380f>. [aplūkots 12.02.2019.].

³⁰⁷Tiesas 2014.gada 18.decembra atzinums 2/13. Atzinums, kas sniegts saskaņā ar LESD 218. panta 11. punktu – Starptautiska nolīguma projekts – Eiropas Savienības pievienošanās Eiropas Cilvēktiesību un pamatbrīvību aizsardzības konvencijai – Minētā projekta saderība ar LES un LESD. Pieejams: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LV/TXT/?uri=CELEX%3A62013CV0002>. [aplūkots 12.02.2019.].

³⁰⁸Cilvēktiesību un pamatbrīvību aizsardzības konvencijas 14.protokols, kas groza konvencijas kontroles sistēmu. Parakstīts Strasbūrā 13.05.2004.[12.11.2018.].

³⁰⁹The law on the Constitutional Court of the Republic of Lithuania [Lietuvas Republikas konstitucionālās tiesas likums]. Pieejams: <http://www.lrkt.lt/en/about-the-court/legal-information/the-law-on-the-constitutional-court/193>. [aplūkots 12.02.2019.].

tiesa pieņem lēmumu, kas noformēts kā atsevišķs dokuments. Līdzīga rakstura norma ietverta Krievijas Federālā konstitucionālā likuma “Par Krievijas Federācijas tiesu iekārtu”³¹⁰ 83.pantā, Baltkrievijas Republikas Konstitucionālās tiesas likuma³¹¹ 81.pantā, kā arī Albānijas Republikas Konstitucionālās tiesas likuma³¹² 80.pantā.

Latvijā nav speciālā normatīvā regulējuma, kas noteiktu konstitucionālās tiesas sprieduma izskaidrošanas pienākumu vai tiesību, ja lietas dalībniekiem vai kādai institūcijai tas šķistu neskaidrs. Saskaņā ar Satversmes tiesas reglamenta³¹³ 188.pantā noteikto, Satversmes tiesa personām un plašsaziņas līdzekļiem sniedz informāciju vienīgi par Satversmes tiesas darba jautājumiem. Skaidrojumus par Satversmes tiesas nolēmumu interpretāciju Satversmes tiesa nesniedz. Kā 2005. gada 2.decembra seminārā, kurā tika diskutēts par konstitucionālo tiesu spriedumu interpretācijas problēmām, uzsvēra bijušais Vācijas Federālās Konstitucionālās tiesas tiesnesis Bertolds Zommers: “aizliegums sniegt savu spriedumu interpretāciju ir konstitucionālās tiesas neatkarības garantija, kā arī nodrošina varas dalīšanu. Ja konstitucionālās tiesa skaidrotu savus spriedumus, pastāv risks iejaukties likumdošanas varas kompetencē.”³¹⁴

Tajā pašā laikā, nereti prakses piemēri liecina, ka Satversmes tiesas spriedumi netiek saprasti, ko apliecina gan tas, ka valsts institūcijas, kā arī privātpersonas ir vērsušas Satversmes tiesā ar lūgumu sniegt spriedumu interpretāciju, piemēram, tika lūgts izskaidrot Satversmes tiesas spriedumu lietā Nr.2015-03-01³¹⁵, kurā tika vērtēta 2014.gada 25.septembra likuma „Grozījumi Maksātnešpējas likumā” 2.panta un 2014.gada 30.oktobra likuma „Grozījumi likumā „Par interešu konflikta novēršanu valsts amatpersonu darbībā”” atbilstība Satversmes 1.pantam un 106.panta pirmajam teikumam. Arī Mg.iur. Arta Snipe, atsaucoties uz Satversmes tiesas reglamenta 188.pantā noteikto aizliegumu Satversmes tiesai sniegt savu spriedumu interpretāciju, norādīja, ka tajā pašā laikā Satversmes tiesas nolēmums ir precīzi jāpilda visiem, tostarp, tiesām un tiesnešiem,

³¹⁰Федеральный конституционный закон от 21 июля 1994 г. № 1-ФКЗ “О Конституционном Суде Российской Федерации”. [Krievijas Federālais konstitucionālais likums “Par Krievijas Federācijas tiesu iekārtu”]. Pieejams: <http://www.ksrf.ru/ru/Info/LegalBases/FCL/Pages/Chapter1.aspx>. [aplūkots 12.02.2019.].

³¹¹Закон республики Беларусь от 8 января 2014 г. № 124-З “О Конституционном судопроизводстве”. [Baltkrievijas Republikas konstitucionālās tiesas likums]. Pieejams: <http://www.kc.gov.by/ru/main.aspx?guid=21735/> [aplūkots 12.11.2018.].

³¹²Law on the organization and functioning of the Constitutional Court. [Albānijas Republikas konstitucionālais likums “Par Albānijas Republikas Konstitucionālās tiesas organizāciju un darbību”]. Pieejams: http://www.gjk.gov.al/web/constitutional_court_law_1855.pdf. [aplūkots 12.11.2018.].

³¹³Satversmes tiesas reglaments: LR reglaments. Pieņemts 05.02.2014. [14.02.2019.].

³¹⁴Pleps J. Kā interpretēt Satversmes tiesas spriedumus. Jurista Vārds, 2005, nr. 47 (402). Pieejams: <https://www.juristavards.lv/doc/123359-bka-interpretet-satversmes-tiesas-spridumus/>. [aplūkots 14.11.2018.].

³¹⁵Satversmes tiesas 21.12.2015. spriedums lietā Nr.2015-03-01. Pieejams: http://www.satv.tiesa.gov.lv/web/viewer.html?file=http://www.satv.tiesa.gov.lv/wp-content/uploads/2016/02/2015-03-01_Spridums.pdf#search=. [aplūkots 15.02.2019.].

izskatot lietas, kas ne vienmēr ir viegli īstenojams, ja nolēmuma saturs pirmšķietami nav pietiekami viennozīmīgs.³¹⁶

Turklāt, kā liecina publiski pieejamā informācija, tad Latvijas Transportlīdzekļu apdrošināšanas birojā ieskatā Satversmes tiesas spriedums lietā Nr.2014-06-03³¹⁷, kas jau iepriekš tika pieminēts, “ir dažādi interpretējams”. Minētā lietā, tika vērtēta Ministru kabineta 2005.gada 17.maija noteikumu Nr.331., Noteikumi par apdrošināšanas atlīdzības apmēru un aprēķināšanas kārtību par personai nodarītajiem nemateriālajiem zaudējumiem” 3.punkta, 5.5.apakšpunkta, 7.punkta un 10.punkta atbilstība Satversmes 92.panta trešajam teikumam un 105.pantam, kā arī Sauszemes transportlīdzekļu īpašnieku civiltiesiskās atbildības obligātās apdrošināšanas likuma 15.panta pirmās daļas 1.punktam.

Centrālais jautājums bija, vai Ministru kabineta noteikumos, proti, apstrīdētās tiesību normās iekļauto nemateriālo zaudējumu atlīdzināšanas ierobežojumi atbilst augstāka juridiskā spēka tiesību normām, kas paredzēja ievērojami lielākus apdrošinātāja atbildības limitus nekā apstrīdētās Ministru kabineta noteikumu normas. Satversmes tiesa konstatējot, ka Ministru kabinets ir izdevis noteikumu 3. punktu, 5.5. apakšpunktu un 10. punktu, pārkāpjot Sauszemes transportlīdzekļu īpašnieku civiltiesiskās atbildības obligātās apdrošināšanas (turpmāk – OCTA) likuma 15. panta pirmās daļas 1. punktu,³¹⁸ kā arī, vērtējot noteikumu 3.2. apakšpunkta un 7.punkta atbilstību, secinot, ka arī šajās normās ietvertie apdrošināšanas atlīdzības apmēri ir ievērojami mazāki par OCTA likumā un Eiropas Savienības direktīvās paredzētajiem³¹⁹, atzina apstrīdētās normas par neatbilstošām augstāka juridiskā spēka tiesību normai.

Latvijas Transportlīdzekļu apdrošināšanas birojā ieskatā Satversmes tiesas spriedums lietā Nr.2014-06-03 pieļauj dažādas interpretācijas un tulkošanas iespējas attiecībā uz tā piemērojamību. Proti, netika saprasta Satversmes tiesas sprieduma nolēmuma daļa: “vai šis spriedums attiecināms tikai uz konkrētajām, spriedumā minētajām personām, vai papildus uz visām tiesvedības lietām.”³²⁰ Taču, pēc autores ieskatiem, šaubām par sprieduma izpildi nevajadzētu rasties. Satversmes tiesas sprieduma nolēmuma daļas trešajā punktā skaidri noteikts, ka personām, kuru prasības par atbilstošu apdrošināšanas atlīdzības apmēru tiek izskatītas vispārējās jurisdikcijas tiesā un kurām piemērojams Noteikumu Nr.331 3.2.apakšpunkts un 7. punkts, minētās normas atzīstamas par neatbilstošām Sauszemes transportlīdzekļu īpašnieku

³¹⁶Snipe A. Satversmes tiesas konsekventā cīņa ar Saeimas populismu. Jurista Vārds, 2018, nr. 23 (1029). Pieejams: <https://www.juristavards.lv/doc/272849-satversmes-tiesas-konsekventa-cina-ar-saeimas-populismu/> [aplūkots 15. 02. 2019.].

³¹⁷Satversmes tiesas 29.12.2014. spriedums lietā Nr.2014-06-03. Pieejams: http://www.satv.tiesa.gov.lv/wpcontent/uploads/2016/02/2014-06-03_Spriedums.pdf . [aplūkots 18.02.2019.].

³¹⁸Turpat, secinājumu daļas 21.2.punkts.

³¹⁹Turpat, secinājumu daļas 24.punkts.

³²⁰Apdrošinātājiem nav jāuzņemas atbildība par normatīvo aktu neatbilstību ES prasībām. Pieejams: https://www.itab.lv/wp-content/uploads/2015/01/Relize_ST_spriedums.pdf . [aplūkots 18.02.2019.].

civiltiesiskās atbildības obligātās apdrošināšanas likuma 15.panta pirmās daļas 1.punktam un spēkā neesošu no 2005.gada 21.maija (*ex tunc*). Tādējādi vispārējās jurisdikcijas tiesai strīds būs jārisina tā, it kā tiesību norma (akts) nekad nebūtu pastāvējusi, piemērojot augstākā juridiskā spēka tiesību normas.

Kaut arī nereti prakses piemēri liecina, ka Satversmes tiesas spriedumi netiek saprasti, nevar izdarīt secinājumu par sprieduma izskaidrošanas institūta ieviešanas nepieciešamību Latvijā. Proti, ar Satversmes tiesas sprieduma izskaidrošanu nav iespējams novērst tiesas spriedumā ietvertu secinājumu neievērošanu un ignorēšanu.

Lai nodrošinātu pilnīgu Satversmes tiesas sprieduma izpildi, konstitucionālās tiesas spriedumam ir jābūt skaidram, saprotamam un pretrunu nesaturošam. Konstitucionālās tiesas spriedums ir formulējams un veidojams tā, lai nerastos nepieciešamība pēc tā papildus izskaidrošanas.

KOPSAVILKUMS

Pētījuma rezultātā autore izvirza aizstāvēšanai šādas tēzes:

1. Konstitucionālās tiesas sprieduma izpilde ir neatņemama tiesiskas valsts un tiesību uz taisnīgu tiesu sastāvdaļa, kas tieši ietekmē personu pamattiesību un citu valsts pamatā esošu principu un vērtību aizsardzību.
2. Bez konstitucionālās tiesas sprieduma izpildes nav iespējams nodibināt konstitucionālismu un runāt par konstitūcijas virsvaldības, konstitūcijā nostiprināto vērtību un taisnīguma nodrošināšanu. Ja konstitucionālās tiesas spriedumi netiek ievēroti un īstenoti, tas nozīmē ignorēt konstitucionālās tiesas fundamentālo lomu un būtību valstī.
3. Satversmes tiesas sprieduma izpilde ir sprieduma tiesisko seku noteikšana. Latvijā konstitucionālās tiesas sprieduma izpildes kārtība un tā kontroles mehānisms nav normatīvi regulēts. Atsevišķos gadījumos, izvērtējot lietas faktiskos apstākļus, ar mērķi nodrošināt tiesisko stabilitāti, skaidrību un mieru, kā arī lai nerastos jauni pamattiesību aizskārumi, neradītu kaitējumu valsts vai sabiedriskajām interesēm, Satversmes tiesa pati nosaka savu spriedumu izpildi - Satversmes tiesa skaidro, ka šādas tiesības tieši izriet no Satversmes tiesas likuma 31.panta 12.punkta "citi tiesas nolēmumi".
4. Jauna tiesiskā regulējuma pieņemšana tajos gadījumos, kad apstrīdētā tiesību norma (akts) atzīta par neatbilstošu augstāka juridiskā spēka tiesību normai (aktam) ir likumdevēja atbildība. Tikai likumdevējs izvērtē vai un kādām tiesiskām attiecībām nepieciešams tiesiskais regulējums. Tajā pat laikā likumdevēja rīcība nedrīkst būt pretrunā ar Satversmi.
5. Satversmes tiesas spriedumu izpilde tieši saistīta ar Satversmes tiesas spriedumos ietvertu secinājumu ievērošanu un īstenošanu. Proti, Satversmes tiesas spriedumi, ņemot vērā to *erga omnes* darbu, noteic likumdevēja iespējas likumdošanas procesā. Likumdošanas vara nav absolūta, to ierobežo Satversmes normas un vispārējie tiesību principi. Satversmes piemērošana nav iespējama bez Satversmes tiesas spriedumos ietvertu atziņu ievērošanas.
6. Lai arī formāli likumdevēju nesaista *obiter dicta*, saprātīgs likumdevējs vienmēr ieklausīsies Satversmes tiesas atziņas, kas izteiktas *obiter dicta* veidā.
7. Lai arī kopumā Satversmes tiesas spriedumi tiek izpildīti, atsevišķos gadījumos likumdevējs ne vienmēr pienācīgi ir izpildījis savu konstitucionālo pienākumu novērst tiesiskā regulējuma nepilnības Satversmes tiesas atvēlētā termiņā, kā arī ne vienmēr reaģējis uz Satversmes tiesas aicinājumu veikt attiecīgās situācijas noregulējumu.
8. Ar sprieduma izpildi ir cieši saistīts sprieduma izskaidrošanas institūts. Sprieduma izskaidrošana ir jautājums par pienācīgu un korektu sprieduma izpildi. Latvijā nav speciālā

- normatīvā regulējuma, kas noteiktu konstitucionālās tiesas sprieduma izskaidrošanas pienākumu vai tiesību, ja lietas dalībniekiem vai kādai institūcijai tas šķistu neskaidrs.
9. Kaut arī nereti prakses piemēri liecina, ka Satversmes tiesas spriedumi netiek saprasti, nevar izdarīt secinājumu par sprieduma izskaidrošanas institūta ieviešanas nepieciešamību Latvijā. Ar Satversmes tiesas sprieduma izskaidrošanu nav iespējams novērst tiesas spriedumā ietverto secinājumu neievērošanu un ignorēšanu.
 10. Lai nodrošinātu pilnīgu Satversmes tiesas sprieduma izpildi, konstitucionālās tiesas spriedumam ir jābūt skaidram, saprotamam un pretrunu nesaturošam. Konstitucionālās tiesas spriedums ir formulējams un veidojams tā, lai nerastos nepieciešamība pēc tā papildus izskaidrošanas.
 11. No secinājuma par Satversmes tiesas sprieduma un tajā sniegtās attiecīgās tiesību normas interpretācijas vispārējo spēku, izriet, ka vispārējās jurisdikcijas tiesām, kas izskata civillietu, administratīvo lietu un krimināllietu ir obligāta Satversmes tiesas spriedumos sniegtā attiecīgās tiesību normas interpretācija. Neskatoties uz to, ka Latvijā līdz šim tikai vienā gadījumā vispārējās jurisdikcijas tiesa sniedza savādāku redzējumu konkrētā lietā, demokrātiski tiesiskā valstī ir nepieļaujama situācija, kurā personai nav pieejams neviens nacionālais tiesību aizsardzības līdzeklis gadījumā, kad vispārējās jurisdikcijas tiesas neievēro Satversmes tiesas spriedumos sniegto attiecīgās normas interpretāciju.
 12. Latvijā būtu apsverama tā sauktās “pilnās konstitucionālās sūdzības” ieviešana. Pastāvot “pilnai konstitucionālai sūdzībai” Satversmes tiesas uzdevums nebūtu mācīt vispārējās jurisdikcijas tiesas, kā pareizi interpretēt tiesību normas, bet ļautu sasniegt Satversmes virsvaldību (prioritāti) un konstitucionālo taisnīgumu pēc iespējas augstākā kvalitātē.

IZMANTOTĀS LITERATŪRAS UN AVOTU SARAKSTS

LITERATŪRA

1. Belousova R. Par un ap Satversmes tiesu. Intervija ar Satversmes tiesu priekšsēdētāja pienākumu izpildītāju A. Endziņu. Latvijas Vēstnesis, 11.08.1999., Nr.253/254 (1713/1714).
2. Birmontiene T. Lietuvas Republikas Konstitucionālās tiesas jurisprudences attīstības tendences. Grām.: Konstitucionālās doktrīnas attīstība Konstitucionālajā tiesā. Satversmes tiesas 2014.gada konferences materiālu krājums. Rīga: Latvijas Republikas Satversmes tiesa, 2014.
3. Branta A. *Ultra vires* principa izpratne un tā piemērošana Latvijas Republikas Satversmes tiesas spriedumos. Grām.: *Ultra vires* doktrīna konstitucionālo tiesu praksē. Lietas ierosināšana Satversmes tiesā. Satversmes tiesas 2007.gada konferences materiālu krājums. Rīga: Tiesu nama aģentūra, 2008.
4. Čerfase L. Latīņu spārnotie teicieni. Rīga: Zinātne, 1992.
5. Dubure V., Fogels A. u.c. Juridisko terminu vārdnīca. Rīga: Nordik, 1998.
6. Gailīte D., Bārdiņš G. Satversmes tiesa atzīmē 18 gadu darba cēlienu. Aizritējusi konference "Satversmes tiesas spriedums kā tiesību avots". Jurista Vārds, 2014, nr. 49 (851). Pieejams: <https://juristavards.lv/doc/265767-satversmes-tiesa-atzime-18-gadu-darba-celienu/>. [aplūkots 12.11.2018.].
7. Gusāns I. Latīņu valoda – nepieciešamība vai ekstravagance? Jurista Vārds, 2013, nr.51 (802).
8. Jelāgins J. Normatīvo tiesību aktu hierarhija. Grām.: Tiesību spogulis I. Zinātnisko rakstu krājums tiesību teorijā un vēsturē S. Osipovas zin.red. Rīga: Biznesa augstskola „Turība”, 1999.
9. Kalniņš E. Tiesību normu piemērošanas loģiskā shēma. Grām.: Juridiskās metodes pamati. 11.soļi tiesību normu piemērošanā. Prof. E.Meļķiša zina.red. Rīga: Ratio iuris, 2003.
10. Kūris E. Konstitucionālā tiesvedība Lietuvā: virzieni un attīstība. Grām.: Konstitucionālās tiesas loma valsts konstitūcijā nostiprināto vērtību aizsardzībā. Satversmes tiesas 2006.gada konference materiālu krājums. Role of the Constitutional Court in protection of the values consolidated in the constitution. Rīga: Tiesu nama aģentūra, 2007.
11. Kūtris G. Likumu robeži un Eiropas konstitucionālās tiesas. Eiropas konstitucionālo tiesu konferences XIV kongress. Jurista Vārds, 2008, nr. 24 (529). Pieejams: <https://www.juristavards.lv/doc/177319-blikumu-robi-un-eiropas-konstitucionalas-tiesasb/>. [aplūkots 17.01.2019.].
12. Kūtris G. Priekšvārds. Grām.: Robežlīgums: Spriedums. Materiāli. Komentāri. Rīga: Latvijas Vēstnesis, 2009.
13. Miķelsone G. Judikatūras nozīme Latvijas kā demokrātiskas tiesiskas valsts tiesiskajā sistēmā. Promocijas darbs. Rīga: Latvijas Universitāte, 2015.
14. Neimanis J. Judikatūra un tās saistošais spēks. Jurista Vārds, 2005, nr.9(364). Pieejams: <https://www.juristavards.lv/doc/103057-bjudikatura-un-tas-saistosais-speksb/>. [aplūkots 16.02.2019.].

- 15.Osipova S. Nepieciešams neatkarīgs konstitucionāls orgāns likumdošanas kvalitātes kontrolei. Jurista Vārds, 2017, nr.10 (964). Pieejams: <https://www.juristavards.lv/doc/270251-nepieciemams-neatkarigs-konstitucionals-organs-likumdosanas-kvalitates-kontrolei/>. [aplūkots 14.11.2018.].
- 16.Paparinskis M. Satversmes tiesas spriedums kā normatīvais tiesību akts. Likums un Tiesības, 2003. 5.sēj, nr.5(45).
- 17.Paparinskis M. XIX nodaļa Lietas jauna izskatīšana pēc sprieduma vai lēmuma stāšanās spēkā. Grām.: Administratīvais process tiesā. Autoru kolektīvs J.Briedes vispārējā zinātniskā redakcijā. Rīga: Latvijas Vēstnesis, 2008.
- 18.Pastars E. Satversmes tiesas sprieduma nolēmumu daļas izpratne un piemērošanas problēmas. Jurista Vārds, 2016, nr.7(910). Pieejams: <http://www.juristavards.lv/doc/268088-satversmes-tiesas-sprieduma-nolemumu-dalas-izpratne-un-piemerosanas-problemas/>. [aplūkots 25.10.2018.].
- 19.Pededze Dz. Satversmes tiesas spriedums šodien un rīt. Grām.: Tiesu prakses veidošana LU zinātniskie raksti. Dr. habil.iur.prof. Meļķis E. zinātniskajā redakcijā. Rīga: Latvijas Universitāte, 2011.
- 20.Pededze Dz. .paplašinot pieteikumu iesniedzēju loku. Jurista Vārds, 2000, nr. 20 (173). Pieejams: <https://www.juristavards.lv/doc/6522-paplasinot-pieteikumu-iesniedzēju-loku/>. [aplūkots 18.02.2019.].
- 21.Pleps J, Pastars E. Satversmes lasīšana Satversmes tiesā. Jurista Vārds, 2007, nr. 47 (500). Pieejams: <http://www.juristavards.lv/doc/166504-bsatversmes-lasisana-satversmes-tiesab/>. [aplūkots 10.02.2018.].
- 22.Pleps J. Kā interpretēt Satversmes tiesas spriedumus. Jurista Vārds, 2005, nr. 47 (402). Pieejams: <https://www.juristavards.lv/doc/123359-bka-interpretet-satversmes-tiesas-spriedumus-b/>. [aplūkots 14.11.2018.].
- 23.Pleps J. Satversmes tiesas nolēmumu ietekme uz likumdošanas procesu. Jurista Vārds, 2015, nr.6 (858). Pieejams: <http://www.juristavards.lv/doc/266073-satversmes-tiesas-nolemumu-ietekme-uz-likumdosanas-procesu/>. [aplūkots 07.03.2018.].
- 24.Pleps J., Plepa D. Satversmes tiesas ietekme uz Latvijas tiesiskās sistēmas attīstību. Jurista Vārds, 2016, nr.49 (952).
- 25.Rezevska D. Tiesiskās drošības un paļāvības princips – būtiski tiesiskas valsts principa elementi. Referāts. „Valsts konsekvence tiesiskās paļāvības un tiesiskās drošības principu ievērošanā” konferencē. Pieejams: http://blogi.lu.lv/tzpi/files/2016/09/REZ_EVSKA_D_TEZES.pdf. [aplūkots 15.02.2019.].
- 26.Rodiņa A. Aktīvā pamattiesību aizsargātāja koncepts konstitucionālā tiesvedībā. 2015.gada zinātniskā konference. Rīga: Rīgas Stradiņu universitāte, 2015.

- 27.Rodiņa A. Juridiskās personas pamattiesību aizsardzība Satversmes tiesā. Grām.: Juridisko personu publiski tiesiskā atbildība: aktualitātes, problēmas un iespējamie risinājumi. Rīga: LU Akadēmiskais apgāds, 2018.
- 28.Rodiņa A. Kā pareizi saprast konkrēto kontroli. Jurista Vārds, 2002, nr. 9 (242). Pieejams: <https://www.juristavards.lv/doc/61785-ka-pareizi-saprast-konkreto-kontroli/>. [aplūkots 07.03.2018.].
- 29.Rodiņa A. Konstitucionālās sūdzības teorija un prakse Latvijā. Promocijas darbs. Rīga: Latvijas Universitāte, 2006.
- 30.Rodiņa A. Konstitucionālās sūdzības teorija un prakse Latvijā. Rīga: Latvijas vēstnesis, 2009.
- 31.Rodiņa A. Pagaidu tiesību aizsardzības līdzeklis Satversmes tiesas procesā: nolēmuma izpildes apturēšana. Grām.:Juridisko personu publiski tiesiskā atbildība: aktualitātes, problēmas un iespējamie risinājumi. Rīga: LU Akadēmiskais apgāds, 2018.
- 32.Rodiņa A. Tautsaimniecības attīstība: Satversmes tiesas loma un nozīme. Grām.: Tiesību efektivitāte postmodernā sabiedrībā: Latvijas Universitātes 73.zinātniskās konferences rakstu krājums. Rīga :LU Akadēmiskais apgāds, 2015.
- 33.Rodiņa A., Spale A. Satversmes 85.pants. Grām.: Latvijas Republikas Satversmes komentāri. IV nodaļa. Tiesa. VII nodaļa. Valsts kontrole. Autoru kolektīvs prof. R. Baloža zinātniskajā vadībā. Rīga:Latvijas Vēstnesis, 2013.
- 34.Rozenbergs J., Torgāns K. Civilprocesa likuma komentāri. I daļa (1.-28.nodaļa). Otrais papildinātais izdevums. Sagatavojis autoru kolektīvs. Prof. K. Torgāna zinātniskajā redakcijā. Rīga: Tiesu nama aģentūra, 2016.
- 35.Rozenbergs J., Torgāns K. Civilprocesa likuma komentāri. I daļa (1.-28.nodaļa). Sagatavojis autoru kolektīvs. Prof. K. Torgāna zinātniskajā redakcijā. Rīga, Tiesu nama aģentūra, 2011.
- 36.Rudevskis J. Satversmes 91.pants. Grām.: Latvijas Republikas Satversmes komentāri. VIII. nodaļa. Cilvēka pamattiesības. Autoru kolektīvs prof. R.Baloža zinātniskajā vadībā. Rīga, Latvijas Vēstnesis, 2011.
- 37.Sniedzīte G. Tiesnešu tiesības. Jēdziens un nozīme. Latvijas tiesību avotu doktrīnā. Rīga: Latvijas Vēstnesis, 2013, 103.lpp.
- 38.Snipe A. Satversmes tiesas konsekvētā cīņa ar Saeimas populismu. Jurista Vārds, 2018, nr. 23 (1029). Pieejams: <https://www.juristavards.lv/doc/272849-satversmes-tiesas-konsekventa-cinaa-r-saeimas-populismu/>. [aplūkots 15.02.2019.].
- 39.Sovdata J. Tiesu aktīvisms kā objektīva nepieciešamība, raugoties no Slovēnijas Konstitucionālās tiesas skatpunkta. Grām.: Konstitucionālās tiesas aktīvisms demokrātiskā valstī. Satversmes tiesas 2016. gada konferences materiālu krājums. Rīga: Latvijas Republikas Satversmes tiesa, 2016.

- 40.Šķinķis M. Pagaidu noregulējums Satversmes tiesas procesā. Jurista Vārds, 2012, nr.5.(704). Pieejams:<https://juristavards.lv/doc/243367-bpagaidu-noregulejums-satversmes-tiesas-procesab/>. [aplūkots 17.01.2019.].
- 41.Tančevs E. Vēlreiz par aktīvismu konstitucionālajā tiesvedībā. Grām.: Konstitucionālās tiesas aktīvisms demokrātiskā valstī. Satversmes tiesas 2016. gada konferences materiālu krājums. – Rīga: Latvijas Republikas Satversmes tiesa, 2016.
- 42.Vējonis R. Uzruna konferences atklāšanā. Grām.: Konstitucionālās tiesas aktīvisms demokrātiskā valstī. Satversmes tiesas 2016. gada konferences materiālu krājums. Rīga: Latvijas Republikas Satversmes tiesa, 2016.
- 43.Ziemele I. Likumdošanas procesa pilnveidošana: jauna konstitucionāla orgāna piedāvājums. Jurista Vārds, 2017, nr.10(964). Pieejams: <https://www.juristavards.lv/doc/270248-likumdosanas-procesa-pilnveidosana-jauna-konstituc-ionala-organa-piedavajums/>. [aplūkots 14.11.2018.].
- 44.Zommers B. Individuālo tiesību aizsardzība ar Konstitucionālās tiesas palīdzību. Grām.: Konstitucionālās tiesas loma valsts konstitūcijā nostiprināto vērtību aizsardzībā. Satversmes tiesas 2006.gada konferences materiālu krājums. Role of the Constitutional Court in protection of the values consolidated in the constitution. Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2007, 43.lpp.
- 45.Aust H.P., Meinel F. Entscheidungsmöglichkeiten des BverfG. Tenor, Systematik und Wirkungen. Juristische Schulung, 2014, H.1.
- 46.Barak A. The Judge in a Democracy. United Kingdom: Princeton University Press, 2006.
- 47.Barbateanu V. The action in time of the constitutional courts decisions. Challenges of the Knowledge Society Journal, 2013, No. 3.
- 48.Black's Law Dictionary USA: West Publishing Co, 2004.
- 49.Bross S. Reflections on the Execution of Constitutional Court Decisions in a Democratic State under the Rule of Law on the Basis of the Constitutional Law Situation in the Federal Republic of Germany. Conference on "Execution of the decisions of constitutional court: A cornershone, 2008. Pieejams: [https://www.venice.coe.int/webforms/documents/?pdf=CDL-JU\(2009\)001-e](https://www.venice.coe.int/webforms/documents/?pdf=CDL-JU(2009)001-e). [aplūkots 11.01.2019].
- 50.Dictionary of Law.5th ed. By Martin E.A.Oxford University Press, 2003.
- 51.European Commission for democracy through law (Venice Commission). Study on individual access to constitutional justice. Adopted by the Venice Commission at its 85th Plenary Session (Venice, 17-18 December 2010).
- 52.Jackson V., Tushnet M. Comparative Constitutional Law. New York: Foundation Press, 1999.
- 53.Luchterhandt O. The Significance of the Decisions of the Federal Constitutional Court of Germany. XVI Yerevan international conference dedicated to the 15th Anniversary of the

Constitutional Court of the Republic of Armenia. "Legal consequences of the Constitutional Court decisions in the strengthening constitutionality in the country". Yerevan: OSCE, 2011.

54. Popelier P., Verstraelen S., Vanheule D., Vanlerberghe B. The effects of judicial decision in time. Cambridge : Intersential Ltd, 2013.

55. Schwartz H. The Struggle for Constitutional Justice in Post-Communist Europe. Chicago: The University of Chicago Press, 2000.

56. Slavica B. Full individual access to constitutional court as an effective remedy for human rights protection. Venice Commission Report. 2015. Pieejams: [https://www.venice.coe.int/webforms/documents/?pdf=CDL-JU\(2015\)011-e](https://www.venice.coe.int/webforms/documents/?pdf=CDL-JU(2015)011-e). [aplūkots 11.03.2019.].

57. Verstraelen S. The Temporal Limitation of Judicial Decisions: The Need for Flexibility Versus the Quest for Uniformity. Pieejams: <https://static1.squarespace.com/static/56330ad3e4b0733dcc0c8495/t/56b26b3962cd9433f4731823/1454533433819/GLJVol14No09Verstraelen.pdf>. [aplūkots 24.02.2019.].

58. Kovacs C. Die temporale Wirkung von Urteilen des EuGH im Vorabentscheidungsverfahren. Baden-Baden: Nomos Verlagsgesellschaft, 2014.

59. Rūthers B. Die heimliche Revolution vom Rechtsstaat zum Richterstaat. Verfassung und Methoden. Ein Essay. Tübingen: Mohr Siebeck, 2014.

60. Котов А. Н. Обязательность решений Конституционного суда. Grām.: Актуальные вопросы конституционного правосудия, Москва: Волтер Клувер, 2011.

STARPTAUTISKIE TIESĪBU AKTI

1. Cilvēktiesību un pamatbrīvību aizsardzības konvencija. Parakstīta Romā 04.11.1950. [13.01.2019.].

2. Cilvēktiesību un pamatbrīvību aizsardzības konvencijas 14. protokols, kas groza konvencijas kontroles sistēmu. Parakstīts Strasbūrā 13.05.2004. [12.11.2018.].

LATVIJAS NORMATĪVIE AKTI

1. Latvijas Republikas Satversme: LR likums. Pieņemts 15.02.1992. [21.12.2018.].

2. Latvijas Administratīvo pārkāpumu kodekss: LR likums. Pieņemts: 07.12.1984. [26.02.2019.].

3. Satversmes tiesas likums: LR likums. Pieņemts: 05.06.1996. [23.12.2018.].

4. Civilprocesa likums: LR likums. Pieņemts: 14.10.1998. [15.02.2019.].

5. Administratīvā procesa likums: LR likums. Pieņemts: 25.10.2001. [26.02.2019.].

6. Kriminālprocesa likums: LR likums. Pieņemts 21.04.2005. [15.02.2019.].

7. Grozījumi Satversmes tiesas likumā: LR likums. Pieņemts 30.11.2000. [11.01.2019.].

8. Grozījumi Krimināllikumā: LR likums. Pieņemts: 22.01.2004. [25.03.2019.].

9. Grozījumi Satversmes tiesas likumā: LR likums. Pieņemts 10.12.2009. [29.03.2018.].

10. Grozījumi Civillikumā: LR likums. Pieņemts 29.11.2012. [20.03.2019.].

11. Grozījumi Ceļu satiksmes likumā: LR likums. Pieņemts 21.11.2013. [12.11.2018.].
12. Grozījumi likumā Par valsts pensijām: LR likums. Pieņemts 18.06.2015. [23.03.2019.].
13. Grozījumi Korupcijas novēršanas un apkarošanas biroja amatpersonu izdienas pensiju likumā: LR likums. Pieņemts 11.02.2016. [15.03.2019.].
14. Grozījumi Kriminālprocesa likumā: LR likums. Pieņemts 30.03.2017. [01.11.2018.].
15. Grozījumi Kriminālprocesa likumā: LR likums. Pieņemts 22.06.2017. [25.01.2019.].
16. Grozījumi Kriminālprocesa likumā: LR likums. Pieņemts 27.09.2018. [01.02.2019.].
17. Grozījumi Valsts un pašvaldību institūciju amatpersonu un darbinieku atlīdzības likumā: LR likums. Pieņemts 06.12.2018.
18. Grozījumi Ministru kabineta 2014. gada 23. decembra noteikumos Nr. 805 “Noteikumi par prognozējamās invaliditātes, invaliditātes un darbspēju zaudējuma noteikšanas kritērijiem, termiņiem un kārtību”: LR noteikumi. Pieņemts 19.03.2019.
19. Satversmes tiesas reglaments: LR reglaments. Pieņemts: 05.02.2014. [14.02.2019.].

CITU VALSTU TIESĪBU AKTI

1. Bundes-Verfassungsgesetz, 1920/01 BGBl [Austrijas Republikas Konstitūcija]. Pieejams: <http://alex.onb.ac.at/cgicontent/alex?Aid=bgbl&datum=19200004&seite=00000001>. [aplūkots 21.12.2018.].
2. The Constitution of the Czech Republic. [Čehijas Republikas Konstitūcija]. Pieejams: https://www.usoud.cz/fileadmin/user_upload/ustavni_soud_www/Pravni_uprava/AJ/Ustava_EN_ve_zneni_zak_c_98-2013.pdf. [aplūkots 12.11.2018.].
3. The Constitution of the Republic of Lithuania [Lietuvas Republikas Konstitūcija]. Pieejams: <https://www.lrkt.lt/en/about-the-court/legal-information/the-constitution/192>. [aplūkots 15.02.2019.].
4. The Constitution of the Republic of Poland. [Polijas Republikas Konstitūcija]. Pieejams: <http://trybunal.gov.pl/en/about-the-tribunal/legal-basis/the-constitution-of-the-republic-of-poland/>. [aplūkots 12.11.2018.].
5. Act on the Federal Constitutional Court [Vācijas Federālās Konstitucionālās tiesas likums]. Pieejams: http://www.bundesverfassungsgericht.de/SharedDocs/Downloads/EN/Gesetze/BVerfGG.pdf?__blob=publicationFile&v=5. [aplūkots 29.03.2018.].
6. Constitutional Court Act. [Slovēnijas Republikas Konstitucionālās tiesas likums]. Pieejams: <https://www.us-rs.si/media/the.constitutional.court.act-zusts.pdf>. [aplūkots 13.01.2019.].
7. Law on the organization and functioning of the Constitutional Court. [Albānijas Republikas konstitucionālais likums “Par Albānijas Republikas Konstitucionālās tiesas organizāciju un darbību”]. Pieejams: http://www.gjk.gov.al/web/constitutional_court_law_1855.pdf. [aplūkots 13.01.2019.].

8.Organic Law No. 2/1979 on the Constitutional Court of Spain. [Spānijas Karalistes konstitucionālās tiesas likums]. Pieejams: <https://www.tribunalconstitucional.es/es/tribunal/normativa/Normativa/LOTC-en.pdf>. [aplūkots 12.11.2018.].

9.The law on the Constitutional Court of the Republic of Lithuania [Lietuvas Republikas Konstitucionālās tiesas likums]. Pieejams: <http://www.lrkt.lt/en/about-the-court/legal-information-the-law-on-the-constitutional-court/193>. [aplūkots 12.11.2018.].

10.Закон республики Беларусь от 8 января 2014 г. № 124-3 “О Конституционном судопроизводстве”. [Baltkrievijas Republikas Konstitucionālās tiesas likums]. Pieejams: <http://www.kc.gov.by/ru/main.aspx?guid=21735/> [aplūkots 12.11.2018.].

11.Федеральный конституционный закон от 21 июля 1994 г. № 1-ФКЗ “О Конституционном Суде Российской Федерации”. [Krievijas Federālais konstitucionālais likums “Par Krievijas Federācijas tiesu iekārtu”]. Pieejams: <http://www.ksrf.ru/ru/Info/LegalBases/FCL/Pages/Chapter1.aspx>. [aplūkots 12.11.2018.].

12.Rules of procedure of the constitutional court of the republic of Kosova. [Kosovas Republikas Konstitucionālās tiesas reglaments]. Pieejams: http://gjk-ks.org/wp-content/uploads/2017/11/gjkk_rregullore_e_punes_2015_ang.pdf. [aplūkots 19.02.2018.].

ECT NOLĒMUMI

1.ECT 24.07.2003 spriedums lietā *Ryabykh v.Russia* (iesniegumā Nr.52854/99). Pieejams: <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-61261>. [aplūkots 12.01.2019.].

2.ECT 22.06.2004 spriedums lietā *Pini and Others v. Romania* (iesniegumi Nr.78028/01 un 78030/01).Pieejams:<http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-61837>. [aplūkots 12.01.2019.].

3.ECT 18.12.2007 spriedums lietā *Marini v. Albania* (iesnieguma Nr.3738/02). Pieejams: <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-84061>. [aplūkots 12.01.2019.].

LATVIJAS REPUBLIKAS SATVERSMES TIESAS NOLĒMUMI

1.Satversmes tiesas 11.03.1998. spriedums lietā Nr. 04-05(97). Pieejams: http://www.satv.tiesa.gov.lv/wp-content/uploads/2016/02/04-0597_spriedums.pdf. [aplūkots 29.03.2018.].

2.Satversmes tiesas 27.11.1998. spriedums lietā Nr. 01– 05(98). Pieejams: http://www.satv.tiesa.gov.lv/web/viewer.html?file=http://www.satv.tiesa.gov.lv/wp-content/uploads/2016/02/01-0598_Spriedums.pdf#search=. [aplūkots 10.09.2018.].

3.Satversmes tiesas 05.03.2002. spriedums lietā Nr.2001-10-01. Pieejams: http://www.satv.tiesa.gov.lv/web/viewer.html?file=http://www.satv.tiesa.gov.lv/wp-content/uploads/2016/02/2001-1001_Spriedums.pdf#search=2001-10-01. [aplūkots 13.11.2018.].

4.Satversmes tiesas 22.10.2002. spriedums lietā Nr. 2002-04-03. Pieejams: http://www.satv.tiesa.gov.lv/wp-content/uploads/2016/02/2002-04-03_Spriedums.pdf. [aplūkots 10.03.2019.].

- 5.Satversmes tiesas 06.10.2003. spriedums lietā Nr. 2003-08-01. Pieejams: http://www.satv.tiesa.gov.lv/web/viewer.html?file=http://www.satv.tiesa.gov.lv/wp-content/uploads/2016/02/2003-08-01_Spriedums.pdf#search=2003-08-01. [aplūkots 26.10.2018.].
- 6.Satversmes tiesas 29.10.2003. spriedums lietā Nr. 2003-05-01. Pieejams: http://www.satv.tiesa.gov.lv/wp-content/uploads/2016/02/2003-05-01_Spriedums.pdf. [aplūkots 25.03.2019.].
- 7.Satversmes tiesas 20.01.2006. spriedums lietā Nr.2006-12-01. Pieejams: http://www.satv.tiesa.gov.lv/web/viewer.html?file=http://www.satv.tiesa.gov.lv/wp-content/uploads/2016/02/2006-12-01_Spriedums.pdf#search=%20lieta%20Nr.2006-12-01,16.punkts. [aplūkots 20.09.2018.].
- 8.Satversmes tiesas 15.06.2006. spriedums lietā Nr. 2005-13-0106. Pieejams: http://www.satv.tiesa.gov.lv/web/viewer.html?file=http://www.satv.tiesa.gov.lv/wpcontent/uploads/2016/02/2005-130106_spriedums.pdf#search=2005-13-0106. [aplūkots 12.11.2018].
- 9.Satversmes tiesas 02.06.2008. spriedums lietā Nr. 2007-22-01. Pieejams: http://www.satv.tiesa.gov.lv/wpcontent/uploads/2016/02/2007-22-01_Spriedums.pdf. [aplūkots 11.01.2019.].
- 10.Satversmes tiesas 23.09.2008. spriedums lietā Nr.2008-01-03. Pieejams: http://www.satv.tiesa.gov.lv/wpcontent/uploads/2016/02/2008-01-03_Spriedums.pdf. [aplūkots 26.02.2019.].
- 11.Satversmes tiesas 05.11.2008. spriedums lietā Nr.2008-04-01. Pieejams: http://www.satv.tiesa.gov.lv/web/viewer.html?file=http://www.satv.tiesa.gov.lv/wp-content/uploads/2016/02/2008-04-01_Spriedums.pdf#search=. [aplūkots 12.11.2018].
- 12.Satversmes tiesas 21.12.2009. spriedums lietā Nr.2009-43-01. Pieejams: http://www.satv.tiesa.gov.lv/web/viewer.html?file=/wp-content/uploads/2016/02/2009-4301_Spriedums.pdf#search=. [aplūkots 15.10.2018.].
- 13.Satversmes tiesas 18.01.2010. spriedums lietā Nr.2009-11-01. Pieejams: http://www.satv.tiesa.gov.lv/web/viewer.html?file=http://www.satv.tiesa.gov.lv/wpcontent/uploads/2016/02/2009-11-01_Spriedu-ms.pdf#search=. [aplūkots 06.04.2019.].
- 14.Satversmes tiesas 27.12.2010. spriedums lietā Nr.2010-38-01. Pieejams: http://www.satv.tiesa.gov.lv/web/viewer.html?file=http://www.satv.tiesa.gov.lv/wp-content/uploads/2016/02/2010-3801_Spriedums.pdf#search=2010-38-01. [aplūkots 20.03.2019.].
- 15.Satversmes tiesas 11.01.2011. spriedums lietā Nr.2010-40-03. Pieejams: http://www.satv.tiesa.gov.lv/wp-content/uploads/2016/02/2010-40-03_Spriedums.pdf. [aplūkots 18.01.2019.].
- 16.Satversmes tiesas 14.04.2011. spriedums lietā Nr. 2010-62-03. Pieejams: http://www.satv.tiesa.gov.lv/wp-content/uploads/2016/02/2010-62-03_Spriedums.pdf. [aplūkots 07.02.2018.].
- 17.Satversmes tiesas 19.10.2011. spriedums lieta Nr.2010-71-01. Pieejams: http://www.satv.tiesa.gov.lv/web/view.html?file=http://www.satv.tiesa.gov.lv/wp-content/uploads/2016/02/2010-7101_Spriedums.pdf#search=2010-71-01. [aplūkots 15.03.2019.].

18. Satversmes tiesas 19.12.2011. spriedums lietā Nr.2011-03-01. Pieejams: http://www.satv.tiesa.gov.lv/web/viewer.html?file=http://www.satv.tiesa.gov.lv/wp-content/uploads/2016/02/2011-03-01_Spriedums.pdf#search=. [aplūkots 11.09.2018.].
19. Satversmes tiesas 28.03.2013. spriedums lietā Nr. 2012-15-01. Pieejams: https://www.satv.tiesa.gov.lv/web/viewer.html?file=/wp-content/uploads/2016/02/2012-15-01_Spriedums.pdf#search=2012-15-01. [aplūkots 25.03.2019.].
20. Satversmes tiesas 10.05.2013. spriedums lietā Nr.2012-16-01. Pieejams: http://www.satv.tiesa.gov.lv/wp-content/uploads/2016/02/2012-16-01_Spriedums.pdf. [aplūkots 11.01.2019.].
21. Satversmes tiesas 21.10.2013. spriedums lietā Nr.2013-02-01. Pieejams: http://www.satv.tiesa.gov.lv/wp-content/uploads/2016/02/2013-02-01_Spriedums.pdf. [aplūkots 11.01.2019.].
22. Satversmes tiesas 24.10.2013. spriedums lietā Nr.2012-23-01. Pieejams: http://www.satv.tiesa.gov.lv/web/viewer.html?file=http://www.satv.tiesa.gov.lv/wp-content/uploads/2016/02/2012-23-01_Spriedums.pdf#search=2012-23-01. [aplūkots 18.01.2019.].
23. Satversmes tiesas 08.11.2013. spriedums lietā Nr. 2013-01-01. Pieejams: http://www.satv.tiesa.gov.lv/web/viewer.html?file=http://www.satv.tiesa.gov.lv/wp-content/uploads/2016/02/2013-01-01_Spriedums.pdf#search=2013-01-01. [aplūkots 15.09.2018.].
24. Satversmes tiesas 09.01.2014. spriedums lietā Nr.2013-08-01. Pieejams: http://www.satv.tiesa.gov.lv/wp-content/uploads/2016/02/2013-08-01_Spriedums.pdf. [aplūkots 26.01.2019.].
25. Satversmes tiesas 24.04.2014. spriedums lietā Nr.2013-12-01. Pieejams: http://www.satv.tiesa.gov.lv/web/viewer.html?file=/wp-content/uploads/2016/02/2013-12-01_Spriedums.pdf#search=. [aplūkots 16.10.2018.].
26. Satversmes tiesas 07.07.2014. spriedums lietā Nr. 2013-17-01. Pieejams: http://www.satv.tiesa.gov.lv/wp-content/uploads/2016/02/2013-17-01_Spriedums.pdf. [aplūkots 16.02.2019.].
27. Satversmes tiesas 11.12.2014. spriedums lietā Nr.2014-05-01. Pieejams: http://www.satv.tiesa.gov.lv/wp-content/uploads/2016/02/2014-05-01_Spriedums.pdf. [aplūkots 23.03.2019.].
28. Satversmes tiesas 29.12.2014. spriedums lietā Nr.2014-06-03. Pieejams: http://www.satv.tiesa.gov.lv/wp-content/uploads/2016/02/2014-06-03_Spriedums.pdf. [aplūkots 26.02.2019.].
29. Satversmes tiesas 08.04.2015. spriedums lietā Nr.2014-34-01. Pieejams: http://www.satv.tiesa.gov.lv/wp-content/uploads/2016/02/2014-34-01_Spriedums.pdf. [aplūkots 01.03.2019.].
30. Satversmes tiesas 16.04.2015. spriedums lietā Nr.2014-13-01. Pieejams: http://www.satv.tiesa.gov.lv/wp-content/uploads/2016/02/2014-13-01_Spriedums.pdf. [aplūkots 20.03.2019.].
31. Satversmes tiesas 29.04.2015. spriedums lietā Nr.2015-19-01. Pieejams: http://www.satv.tiesa.gov.lv/web/viewer.html?file=http://www.satv.tiesa.gov.lv/wp-content/uploads/2015/08/2015-19-01_Spriedums.pdf#search=. [aplūkots 14.11.2018.].

32. Satversmes tiesas 23.11.2015. spriedums lietā Nr.2015-10-01. Pieejams: http://www.satv.tiesa.gov.lv/web/viewer.html?file=http://www.satv.tiesa.gov.lv/wp-content/uploads/2016/02/2015-10-01_Spriedums.pdf#search=. [aplūkots 15.11.2018.].
33. Satversmes tiesas 21.12.2015. spriedums lietā Nr.2015-03-01. Pieejams: http://www.satv.tiesa.gov.lv/web/viewer.html?file=http://www.satv.tiesa.gov.lv/wp-content/uploads/2016/02/2015-03-01_Spriedums.pdf#search=. [aplūkots 15.02.2019.].
34. Satversmes tiesas 02.03.2016. spriedums lietā Nr. 2015-11-03. Pieejams: http://www.satv.tiesa.gov.lv/web/viewer.html?file=http://www.satv.tiesa.gov.lv/wp-content/uploads/2015/04/2015-11-03_Spriedums-1.pdf#search=. [aplūkots 24.02.2019.].
35. Satversmes tiesas 29.04. 2016. spriedums lietā Nr.2015-19-01. Pieejams: http://www.satv.tiesa.gov.lv/web/viewer.html?file=http://www.satv.tiesa.gov.lv/wp-content/uploads/2015/08/2015-19-01_Spriedums.pdf#search=. [aplūkots 23.03.2019.].
36. Satversmes tiesas 10.02.2017. spriedums lietā Nr. 2016-06-01. Pieejams: http://www.satv.tiesa.gov.lv/wp-content/uploads/2016/04/2016-06-01_Spriedums.pdf. [aplūkots 12.11.2018.].
37. Satversmes tiesas 08.03.2017. spriedums lietā Nr. 2016-07-01. Pieejams: http://www.satv.tiesa.gov.lv/web/viewer.html?file=http://www.satv.tiesa.gov.lv/wp-content/uploads/2016/05/2016-07-01_Spriedums-1.pdf#search=. [aplūkots 24.01.2019.].
38. Satversmes tiesas 18.05.2017. spriedums lietā Nr.2016-12-01. Pieejams: http://www.satv.tiesa.gov.lv/web/viewer.html?file=http://www.satv.tiesa.gov.lv/wp-content/uploads/2016/07/2016-12-01_Spriedums.pdf#search=2016-12-01. [aplūkots 11.03.2019.].
39. Satversmes tiesas 11.10.2017. spriedums lietā Nr.2017-10-01. Pieejams: http://www.satv.tiesa.gov.lv/wp-content/uploads/2017/04/2017-10-01_Spriedums-1.pdf. [aplūkots 05.09. 2018.].
40. Satversmes tiesas 26.10.2017. spriedums lietā Nr. 2016-31-01. Pieejams: http://www.satv.tiesa.gov.lv/web/viewer.html?file=http://www.satv.tiesa.gov.lv/wp-content/uploads/2017/10/2016-31-01_Spriedums.pdf#search=. [aplūkots 12.03.2019.].
41. Satversmes tiesas 11.04.2018. spriedums lietā Nr. 2017-12-01. Pieejams: http://www.satv.tiesa.gov.lv/web/viewer.html?file=http://www.satv.tiesa.gov.lv/wp-content/uploads/2017/04/2017-12-01_Spriedums.pdf#search=2017-12-01. [aplūkots 15.02.2019.].
42. Satversmes tiesas 12.04.2018. spriedums lietā Nr.2017-17-01. Pieejams: http://www.satv.tiesa.gov.lv/web/viewer.html?file=http://www.satv.tiesa.gov.lv/wp-content/uploads/2017/07/2017-17-01_Spriedums.pdf#search=. [aplūkots 12.11.2018.].
43. Satversmes tiesas 06.06.2018. spriedums lietā Nr. 2017-21-01. Pieejams: http://www.satv.tiesa.gov.lv/web/viewer.html?file=http://www.satv.tiesa.gov.lv/wp-content/uploads/2017/09/2017-21-01_Spriedums-1.pdf#search=. [aplūkots 18.02.2019.].

44.Satversmes tiesas 14.06.2018. spriedums lietā Nr.2017-23-01. Pieejams: https://www.satv.tiesa.gov.lv/web/viewer.html?file=/wp-content/uploads/2017/09/2017-23-01_Spriedums.pdf#search=. [aplūkots 01.02.2019.].

45.Satversmes tiesas 29.06.2018. spriedums lietā Nr. 2017-25-01. Pieejams: http://www.satv.tiesa.gov.lv/web/viewer.html?file=http://www.satv.tiesa.gov.lv/wp-content/uploads/2017/10/2017-25-01_Spriedums.pdf#search=. [aplūkots 12.11.2018.].

46.Satversmes tiesas 12.12.2018. spriedums lietā Nr.2018-06-0103. Pieejams: http://www.satv.tiesa.gov.lv/web/viewer.html?file=/wp-content/uploads/2018/02/2018-06-0103_Spriedums.pdf#search=2018-06-0103. [aplūkots 26.02.2019].

47.Satversmes tiesas 18.12.2018. spriedums lietā Nr. 2016-04-03. Pieejams: https://www.satv.tiesa.gov.lv/web/viewer.html?file=/wp-content/uploads/2016/02/2016-04-03_Spriedums.pdf#search=2016-04-03. [aplūkots 01.01.2019.].

48.Satversmes tiesas 06.03.2019. spriedums lietā Nr.2018-11-01. Pieejams: https://www.satv.tiesa.gov.lv/web/viewer.html?file=/wp-content/uploads/2018/07/2018-11-01_Spriedums.pdf#search=2018-11-01. [aplūkots 24.02.2019.].

LATVIJAS REPUBLIKAS TIESU NOLĒMUMI

1.Augstākās tiesas Senāta Administratīvo lietu departamenta 18.05.2004. lēmums lietā SKA-119. Nepublicēts.

2.Augstākās tiesas Senāta Administratīvo lietu departamenta 24.05.2007. spriedums lietā Nr. A42222705,SKA-191/2007.Pieejams: <https://manas.tiesas.lv/eTiesasMvc/lv/nolemumi>. [aplūkots 21.09.2018.].

3.Augstākās tiesas Administratīvo lietu departamenta 14.05.2018. spriedums lietā Nr.A420272113, SKA-11/2018. Pieejams: <http://www.at.gov.lv/lv/judikatura/judikaturas-nolemumu-arhivs> . [aplūkots 15.02.2019.]

4.Senāta Administratīvo lietu departamenta 07.12.2018. spriedums lietā Nr. A420195017, SKA-859/2018. Pieejams: <http://at.gov.lv/lv/judikatura/judikaturas-nolemumu-arhivs>. [aplūkots 16.02.2019.].

5.Augstākās tiesas Civillietu departamenta 29.05.2015 lēmums lietā Nr.C34087308 SJC-10/2015. Pieejams: <https://manas.tiesas.lv/eTiesasMvc/lv/nolemumi>. [aplūkots 05.09.2018.].

6.Augstākās tiesas Civillietu departamenta 27.10.2017. spriedums lietā Nr.C30758912, SKC 252/2017. Pieejams: <http://at.gov.lv/lv/judikatura/judikaturas-nolemumu-arhivs>. [aplūkots 16.02.2019.].

7.Augstākās tiesas Civillietu departamenta 28.12.2017. spriedums lietā SCK-284/2017. Pieejams: <https://manas.tiesas.lv/eTiesasMvc/lv/nolemumi>. [aplūkots 10.03.2018.].

8.Administratīvās apgabaltiesas 07.04.2005. lēmums lietā Nr.AA32-05/5. Pieejams: <http://www.juristavards.lv/doc/119092-bpar-tiesas-spriduma-izskaidrosanub/>. [aplūkots 12.11.2018.].

CITU VALSTU KONSTITUCIONĀLO TIESU NOLĒMUMI

1.Lithuanian Republic Constitutional Court 30.12.2003. decision case No. 40/03. Pieejams: <https://www.lrk-t.lt/en/court-acts/search/170/ta1245/content>. [aplūkots 24.02.2019.].

2.Lithuanian Republic Constitutional Court 22.12.2010. decision case No. 10/2008-119/2010. Pieejams: <https://www.lrkt.lt/en/court-acts/search/170/ta1221/content>. [aplūkots 24.02.2019.].

3.Lithuanian Republic Constitutional Court 25.10.2011. decision case 36/2010-37/2010-38/2010-39/2010-41/2010-42/2010-43/2010-62/2010-63/2010-64/2010-65/2010-66/2010-67/2010-68/2010-69/2010-71/2010-72/2010-74/2010-75/2010-78/2010-79/2010-80/2010-91/2010-92/2010-93/2010-103/2010-104/2010-105/2010-108/2010-3/2011. Pieejams: <https://www.lrkt.lt/en/court-acts/search/170/ta1113/content>. [aplūkots 24.02.2019.].

4.Lithuanian Republic Constitutional Court 05.09.2012. decision case No. 8/2012. Pieejams: <https://www.lrkt.lt/en/court-acts/search/170/ta1055/content>. [aplūkots 24.02.2019.].

5.Lithuanian Republic Constitutional Court 19.12.2012. decision case No. 43/2009. Pieejams: <https://www.lrkt.lt/en/court-acts/search/170/ta1039/content>. [aplūkots 24.02.2019.].

6.Lithuanian Republic Constitutional Court 01.07.2013. decision case No. 125/2010-26/2011-21/2012-6/2013-8/2013-10/2013. Pieejams: <https://www.lrkt.lt/en/court-acts/search/170/ta935/content>. [aplūkots 14.03.2019.].

7.Slovenian Republic Constitutional Court 24.03.2011. decision case No.U-I-67/09, Up-316/09. Pieejams:<http://odlocitve.us-rs.si/documents/a1/96/u-i-67-09-up-316-09.pdf>. [aplūkots 14.01.2019.].

CITI AVOTI

1.Apdrošinātājiem nav jāuzņemas atbildība par normatīvo aktu neatbilstību ES prasībām. Pieejams: https://www.ltab.lv/wp-content/uploads/2015/01/Relize_ST_spridums.pdf. [aplūkots 18.02.2019.].

2.Aptauja: Iedzīvotāji visvairāk uzticas Satversmes tiesai. Ziņu aģentūra LETA. Pieejams: <https://nra.lv/latvija/93473-aptauja-iedzivotaji-visvairak-uzticas-satversmes-tiesai.htm>. [aplūkots 23.12.2018.].

3.Imex provider ltd 2018.gada 29.janvāra pieteikums par procesa par noziedzīgi iegūtu mantu atjaunošanu kriminālprocesā Nr.11816005914. Nepublicēts materiāls.

4.Latvijas Republikas 11.Saeimas ziemas sesijas trešā sēde 2012.gada 26.janvārī. Pieejams: http://www.saeima.lv/lv/transcripts/view/103#LP0192_137. [aplūkots 21.03.2019.].

5.Latvijas Republikas 12.Saeimas 2015.gada 25.maija sēde. Pieejams: [http://titania.saeima.lv/LIVS12/saeimalivs12.nsf/0/9dde78f35b29a6a5c2257e580040aff1/\\$FILE/LP0265_01.htm](http://titania.saeima.lv/LIVS12/saeimalivs12.nsf/0/9dde78f35b29a6a5c2257e580040aff1/$FILE/LP0265_01.htm).

- 6.Likumprojekta “Grozījumi Satversmes tiesas likumā” anotācija. Pieejams: <http://titania.saeima.lv/LIVS/SaeimaLIVS.nsf/0/3A28E1852864ABF5C225763B0033C63A?OpenDocument>. [aplūkots 29.03.2018.].
- 7.Likumprojekta „Grozījumi likumā „Par valsts pensijām” sākotnējās ietekmes novērtējuma ziņojums (anotācija). Pieejams: <http://titania.saeima.lv/LIVS12/saeimalivs12.nsf/0/C31CBED7BAE8551BC2257E50002625A0?OpenDocument>. [aplūkots 23.03.2019.].
- 8.Organizētās noziedzības un citu nozaru specializētās prokuratūras virsprokurora 2018.gada 26.aprīļa lēmums. Nav publicēts.
- 9.Pārskats par Satversmes tiesas darbu 2018. Rīga: Latvijas Republikas Satversmes tiesa, 2019.
- 10.Pieteikums Nr. 35/2018. Nepublicēts, pieejams Satversmes tiesā.
- 11.Pieteikums Nr. 218/2016. Nav publicēts, pieejams Satversmes tiesā.
- 12.Satversmes tiesas 4.kolēģijas 03.10.2016. lēmums par atteikšanos ierosināt lietu, 8.punkts. Nav publicēts, pieejams Satversmes tiesā.
- 13.Satversmes tiesas 4.kolēģijas 03.11.2016. lēmums par atteikšanos ierosināt lietu. Pieejams: http://www.satv.tiesa.gov.lv/wp-content/uploads/2017/02/Lemums_par_pieteikumu_Nr._2016_218.pdf. [aplūkots 23.01.2019.].
- 14.Satversmes tiesas priekšsēdētājas Inetas Ziemeles ziņojums Satversmes tiesas svinīgajā sēdē. Pieejams: <http://www.satv.tiesa.gov.lv/articles/satversmes-tiesas-priekssedetajas-inetas-ziemeles-zinojums-satversmes-tiesassviniga-ja-sede/>. [aplūkots 11.01.2019.].
- 15.Satversmes tiesas process. Pieejams: <http://www.satv.tiesa.gov.lv/satversmes-tiesa/kompetence-un-procesi/st-proc-ess/>. [aplūkots 23.12.2018.].
- 16.Satversmes tiesā viesojas Valsts prezidents Raimonds Vējonis. Pieejams: <http://www.satv.tiesa.gov.lv/pressrelease/satversmes-tiesa-viesojas-valsts-prezidents-raimonds-vejonis/>. [aplūkots 06.04.2019.].
- 17.Satversmes tiesā viesojas Valsts prezidents Raimonds Vējonis. Pieejams: <http://www.satv.tiesa.gov.lv/pressrelease/satversmes-tiesa-viesojas-valsts-prezidents-raimonds-vejonis/>. [aplūkots 06.04.2019.].
- 18.Tiesas 2014.gada 18.decembra atzinums 2/13. Atzinums, kas sniegts saskaņā ar LESD 218.panta 11. punktu – Starptautiska nolīguma projekts – Eiropas Savienības pievienošanās Eiropas Cilvēktiesību un pamatbrīvību aizsardzības konvencijai – Minētā projekta saderība ar LES un LESD. Pieejams: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LV/TXT/?uri=CELEX%3A62013CV0002>. [aplūkots 12.02.2019.].
- 19.Tiesībsargs: Saeima demonstrē tiesisko nihilismu rīcībnespējas jautājumā. Pieejams: <https://www.diena.lv/raksts/latvija/viedokli/tiesibsargs-saeima-demonstre-tiesisko-nihilismu-ricibnespejas-jautajuma-13926405>. [aplūkots 22.03.2019.].

20. Valsts prezidents Raimonds Vējonis uzsver nepieciešamību izpildīt Satversmes tiesas lemto. Pieejams: <https://www.president.lv/lv/jaunumi/zinas/valsts-prezidents-raimonds-vejonis-uzsver-nepieciešamību-izpildīt-satversmes-tiesas-lemto-25725>. [aplūkots 06.04.2019.].
21. Constitutional court of the Czechoslovak republic and its fortunes in years 1920-1948. Pieejams: <https://www.usoud.cz/en/constitutional-court-of-the-czechoslovak-republic-and-its-fortunes-in-years-1920-1948/>. [aplūkots 21.12.2018].
22. Decisions of constitutional courts and equivalent bodies and their execution. Report adopted by the Commission at its 46th plenary meeting. Pieejams: [https://www.venice.coe.int/webforms/documents/?pdf=CDL-INF\(2001\)009-e](https://www.venice.coe.int/webforms/documents/?pdf=CDL-INF(2001)009-e). [aplūkots 11.01.2019.].
23. Explanatory Report to Protocol No. 14 to the Convention for the Protection of Human Rights and Fundamental Freedoms, amending the control system of the Convention. Council of Europe Treaty Series -No. 194. Pieejams: <https://rm.coe.int/16800d380f>. [aplūkots 12.02.2019.].
24. Opinion No. 18 (2015). “The position of the judiciary and its relation with the other powers of state in a modern

Maģistra darbs „Satversmes tiesas sprieduma izpilde” izstrādāts Latvijas Universitātes Juridiskajā fakultātē.

Ar savu parakstu apliecinu, ka pētījums veikts patstāvīgi, izmantoti tikai tajā norādītie informācijas avoti un iesniegtā darba elektroniskā kopija atbilst izdrukai.

Autore: Katrīna Beļņina (kb16069):

Rekomendēju darbu aizstāvēšanai.

Darba vadītāja: Asoc.prof, dr.iur. Anita Rodiņa

Recenzents:

Darbs iesniegts Valststiesību zinātņu katedrā:

Dekāna pilnvarotā persona:

Darbs aizstāvēts maģistra gala pārbaudījuma komisijas sēdē:

Komisijas sekretārs:

